

BULLETIN

**BULLETIN
NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ CENTRÁLY**

Vydavatel:

Policie České republiky
Národní protidrogová centrála
Služby kriminální policie a vyšetřování

Redakční rada:

plk. JUDr. Jiří KOMOROUS,
plk. Ing. Petr KOČÍ
pplk. Mgr. Břetislav BREJCHA,
Doc. Dr. JUDr. Jan HEJDA,
Doc. Ing. Renata ŠTABLOVÁ
PhDr. Miroslav NOŽINA,
Bc. Jaroslav ŠEJVL

Vedoucí redakce:

Miloš VANĚČEK
Tel. 974 835 853, 603 191 408

Adresa:

Policejní prezidium České republiky
Poštovní příhrádka 62/NPC
170 89 Praha 7
bulletinnpc@centrum.cz

Vydává:

oddělení vydavatelství obchodního odboru
Tiskárny MV, Bartůňkova 1159/4
Poštovní schránka 10
149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 341, 974 887 335
Fax: 974 887 333

Tiskne:

Tiskárna MV, p. o., Bartůňkova 1159/4, 149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 312
Fax: 974 887 395
Vychází 4x ročně, cena 70,- Kč
Roční předplatné 280,- Kč
Plus distribuční poplatky

Objednávky přijímá a vyřizuje:

Tiskárna MV, p. o., obchodní úsek,
Bartůňkova 1159/4, 140 01 Praha 4
Tel.: 974 887 334, 974 887 335, 974 887 341
Fax: 974 887 333
e-mail: pavel.komarek@tmv.cz

Distribuci vyřizuje:

Jindřich MATOUŠ – distribuce tiskovin
Ze věcnou správnost příspěvků ručí autoři.
Přetisk povolen pouze se souhlasem redakce

Podávání novinových zásilek

Povolila Česká pošta, s. p., Odštěpný závod Praha,
Čj.: 6119/96 ze dne 15. 10. 1996

Určeno pro služební potřebu Policie ČR, Obecní policie,
Státního zastupitelství, soudů a vybraných institucí.

Povoleno MK ČR – 7834
ISSN 1211-8834

Titulní strana:
Fotografie z akcí NPC

Grafické zpracování:
Pavel VLASÁK

OBSAH

2. VYUŽITÍ ZNALECKÉHO ZKOUMÁNÍ PŘI IDENTIFIKACI OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK
*JUDr. Jiří HRUŠKA, Policejní akademie České republiky v Praze,
Kpt. Mgr. Robert KNOBLOCH, NPC*
9. KONFERENCE O METAMFETAMINU
Marek BLAŽEJOVSKÝ, NPC
12. ŠALVĚJ MŮŽE I ZABÍJET
Peter GABAL, Petr KUBERA, František KALUŽA, komisaři SKPV Praha IV
16. PATOLOGICKÉ HRÁČSTVÍ – GAMBLING II.
Mgr. Jana POSOVÁ, NPC
20. POČÍTAČOVÉ HRY
Dr. Jaroslav HÁJEK, NPC
22. MALÁ POLICEJNÍ AKADEMIE
Miloš VANĚČEK, NPC
22. ŠKOLNÍ ŘÁD – NÁVYKOVÉ LÁTKY V SOULADU S METODICKÝM POKYNEM MŠMT Č.J. 20 006/2007-51
*pplk. Mgr. Břetislav BREJCHA
vedoucí skupiny metodiky a prevence*
27. NEALKOHOLOVÁ TOXIKOMANIE V LETECH 1973–1978 NA ÚZEMÍ ČSR
Pavčina TRENEVOVÁ
45. VĚDA A TECHNIKA V BOJI PROTI ZLOČINU 50 LET KRIMINALISTICKÉHO ÚSTAVU PČR V PRAZE
Miloš VANĚČEK, NPC
52. JINAK TO UŽ NEŠLO... BABYLON 1935
Tomáš HERAJT, Policie ČR, OOP Nýřany
55. III. KONFERENCE POLICEJNÍCH HISTORIKŮ SE USKUTEČNILA VE DNECH 27. – 29. LISTOPADU 2008 V MUZEU POLICIE ČR
Miloš VANĚČEK, NPC
62. KNIHOVNIČKA
Miloš VANĚČEK, NPC

VYUŽITÍ ZNALECKÉHO ZKOUMÁNÍ PŘI IDENTIFIKACI OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK

V rámci tohoto článku bychom chtěli demonstrovat zásadní vliv výsledků chemické expertizy (odborných vyjádření, znaleckých posudků) v oblasti zjišťování přítomnosti omamných¹⁾ a psychotropních²⁾ látek (dále jen OPL) v zajištěných podezřelých substancích na samotnou právní kvalifikaci skutku a obtíže s tím spojené. Při identifikaci OPL v jejich původní podobě je kladen důraz především na kvalitativní a kvantitativní analýzu, při níž se zjišťuje druh a množství konkrétní OPL (§ 187 a § 187a TrZ)³⁾. Dále se chceme zabývat reálnou možností využití botanického zkoumání při identifikaci rostlin konopí, obsahujících více jak 0,3% tetrahydrokanabinolu (dále jen THC)⁴⁾.

Nejprve bychom se chtěli stručně zmínit o základních rysech znaleckého zkoumání nebo přesněji spíše znaleckého dokazování. Znalecký posudek (příp. odborné vyjádření) se vyžaduje v případech, kdy pro objasnění trestní věci jsou zcela nezbytné odborné znalosti z určitého oboru (v našem případě chemie). Znalecký posudek nebo odborné vyjádření představují jedny z nejčastěji používaných důkazních prostředků, o jejichž právní relevanci nelze, vzhledem k odborné způsobilosti subjektů, které toto zkoumání provádějí, v drtivé většině případů pochybovat. Orgán činný v trestním řízení (zejména policejní orgán), pokud shledá, že v konkrétní věci je nezbytné vypracovat znalecký posudek, má možnost opatřením podle § 105 odst. 1 TrŘ⁵⁾ přibrat znalce⁶⁾. Proti tomuto rozhodnutí neexistuje žádný řádný opravný prostředek. Jako vyjádření nesouhlasu s přibráním znalce je možné vznést pouze námitky, které mohou poukazovat na dva nedostatky, týkající se osoby znalce – jeho odborného zaměření nebo jeho případné podjatosti a dále na nedostatek spočívající v nepřesné formulaci otázek, které pokládá k zodpovězení znalci orgán činný v trestním řízení (dále jen OČTR).

Za odpovídající ekvivalent ke znaleckému posudku lze považovat vypracování odborného vyjádření osobou mající odbornou způsobilost na základě dožádání policejního orgánu⁷⁾. Odborné vyjádření lze charakterizovat jako méně formalizovanou podobu znaleckého posudku, které je využíváno v méně závažných případech. Výstižně prezentuje výsledek zkoumání, ale neobsahuje výčet metod ani prostředků, které byly použity. Po osobě zpracovávající toto odborné vyjádření jsou obecně požadovány odborné znalosti z příslušného oboru. Není zde podmínkou, že se musí jednat o znalce. V přípravném řízení se na podkladě § 158 odst. 3 písm. b) TrŘ dává přednost před znaleckými posudky právě těmto odborným vyjádřením, pokud ovšem v konkrétním případě jsou shledány jako postačující. Zákonodárce při stanovení pořadí těchto důkazních prostředků vycházel bezesporu zejména ze zásad rychlosti a ekonomiky trestního řízení.

Expertizou se obecně rozumí znalecké (expertizní) zkoumání ve stanovených oborech a odvětvích a konstatování jeho výsledků:

1. ve znaleckém posudku, včetně komplexního nebo revizního znaleckého posudku,
2. v odborném vyjádření, popř. potvrzení,
3. v předběžném vyjádření⁸⁾.

¹⁾ **Omamné látky** jsou látky uvedené v příloze č. 1 – 3 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů.

²⁾ **Psychotropní látky** jsou látky uvedené v příloze č. 4 – 7 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZNL).

³⁾ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen TrZ).

⁴⁾ Srov. § 24 odst. 4 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZNL).

⁵⁾ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen TrŘ).

⁶⁾ Pozn. pokud se jedná o zvlášť obtížný případ, který vyžaduje zvláštního vědeckého posouzení, je možnou variantou postup podle § 110 TrŘ, kdy orgán činný v trestním řízení přibere k vypracování znaleckého posudku státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost (v souvislosti s nastíněnou problematikou se jedná o přibrání **Kriminalistického ústavu Praha**).

⁷⁾ Blíže CHMELÍK, J. Znalecké dokazování. 1. vyd. Praha: Policie České republiky, úřad vyšetřování pro ČR, 2001. s. 17.

⁸⁾ Článek 2 písm. a) Závazného pokynu policejního prezidenta ze dne 10. prosince 1999, kterým se upravuje věcná, funkční a místní působnost znaleckých (expertizních) pracovišť Policie České republiky.

Expertiza náleží dle kriminalistické metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů až do následné etapy vyšetřování⁹⁾. Avšak domníváme se, že vedle výše uvedených bodů je možné hovořit i o expertize v širším slova smyslu, jejíž začátek se v mnoha případech posouvá mezi prvotní úkony prováděné na místě činu. Jedná se o situace, kdy se na ohledání podílí **znalec z oboru chemie**¹⁰⁾, jehož se doporučuje přizvat zejména v případě rozsáhlé trestné činnosti, jestliže bylo na místě činu nalezeno velké množství laboratorního vybavení či chemikálií nebo pokud zde ještě probíhají chemické reakce, které je třeba ukončit způsobem, při němž nevznikne nebezpečí pro občany ani jejich majetek. Tento subjekt představuje eliminační faktor, pokud jde o zajišťování případných důkazních materiálů, neboť on na podkladě svých znalostí je schopen posoudit, co a kde by mělo být zajištěno pro následné laboratorní zkoumání. Svým jednáním tak vytváří vhodné předpoklady pro úspěšný průběh následné chemické expertizy.

V běžně se vyskytujících případech se ohledání místa činu účastní policista specializovaný na drogovou trestnou činnost, který je instruován kriminalistickým expertem, jaké předměty (baňky, zkumavky, nálevky apod.) je nezbytné zajistit pro znalecké zkoumání. Dále se na tomto úkonu podílí kriminalistický technik, který na základě jeho pokynů napomáhá při zajišťování důkazních materiálů a současně provádí příslušnou kriminalistickou dokumentaci.

Při zásahu na místě činu je třeba na podkladě **orientačních testů** (např. mobilní detekční souprava NIK¹¹⁾ zjistit, zda se v daném případě jedná o OPL. Na podkladě negativního výsledku orientačního testu zajištěné látky lze zabránit zbytečnému a neoprávněnému zadržení nevinné osoby, neboť tímto způsobem je možné během několika málo minut rozptýlit podezření, že se v daném případě jedná o protiprávní delikt. V praxi je to časté, zejména v případě podezření, že zajištěná látka by mohla být kokain, mnohdy se však jedná pouze o látku svým vzhledem podobnou, například o vitamin C nebo omítku¹²⁾.

V případě pozitivního nálezu musí být tento závěr posléze verifikován laboratorním zkoumáním. V první etapě se provádí **tzv. screeningový test** (přehledný orientační), při němž se látka zařadí do určité skupiny – určení skupinové příslušnosti (např. u kokainu se jedná o stimulantia, u LSD se jedná o syntetické haluciny apod.) a poté se **zvolí vhodná metoda, při níž se detailní analýzou látka jednoznačně identifikuje**. V mnoha případech se současně s tímto postupem určuje i její množství¹³⁾.

Expertizní činnost v širším slova smyslu lze tedy podle našeho názoru rozdělit z hlediska časového na dva úseky:

- **Zajištění a orientační posouzení podezřelé látky** na místě činu (kriminalistický expert).
- **Podrobné laboratorní zkoumání**, kde dochází k přijetí konečných závěrů (přibrany znalec).

Orientační detekci OPL a zjištění hmotnosti zajištěných látek provádí pracoviště kriminalistické techniky služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky na okresních ředitelstvích. Kvalitativní a kvantitativní analýzu, podávání odborných vyjádření a znaleckých posudků a další související činnost zajišťují odbory kriminalistické techniky a expertiz Policie České republiky správ krajů a správy hl. m. Prahy (dále jen OKTE) a Kriminalistický ústav Praha. Věcná, funkční a místní příslušnost znaleckých (expertizních) pracovišť Policie České republiky (Kriminalistického ústavu Praha a OKTE) je upravena Závazným pokynem policejního prezidenta ze dne 10. 12. 1999. Podle přílohy č. 1 uvedeného pokynu jsou z hlediska věcné příslušnosti oprávněny obě tyto instituce provádět kriminalistickou chemickou expertizu (zkoumání OPL, jejich prekursory a dále léčiv a výrobků farmaceutického průmyslu vztahujících se k jejich výrobě) v plném rozsahu. Navíc u OKTE se klade zvlášť důraz na provádění kvalitativní analýzy.

Závěr znalce v podobě znaleckého posudku, příp. jiné odborně způsobilé osoby, pokud jde o odborné vyjádření (dále budeme souhrnně hovořit již jen o osobě znalce), je určující pro vymezení vzniku trestní odpovědnosti za spáchání drogových trestných činů podle § 187 TrZ a § 187a TrZ.

⁹⁾ Srov. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 409.

¹⁰⁾ Pozn. autora – v tomto případě se můžeme setkat s odlišným označením tohoto subjektu, z pohledu trestního práva procesního se jedná o osobu, která zde figuruje v postavení **znalce**, ale z hlediska kriminalistického se o ní často hovoří jako o **kriminalistickém expertu**.

¹¹⁾ Blíže ŠTABLOVÁ, R., BREJCHA, B., a kol. Návykové látky a současnost. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2006, s. 119 – 121 nebo DERÉ, M. Praktické využití soupravy k orientační detekci drog NIK. Bulletin NPC, 2005, roč. 10, č. 3 a 4, s. 25 – 27 a s. 8 – 9.

¹²⁾ Blíže na: [cit. dne 26.5.2008]. Dostupné na World Wide Web: http://zpravy.idnes.cz/tiskni.asp?r=domaci&c=A050807_215303_domaci_ad.

¹³⁾ Blíže ŠTABLOVÁ, R. K problematice identifikace omamných a psychotropních látek. Bulletin NPC, 1996, roč. 2, č. 1, s. 19 – 24.

Z pohledu trestního práva patří mezi nejdůležitější otázky, na které je třeba nalézt odpověď, tyto dvě následující:

- Prvotní otázkou, kterou musí znalec zodpovědět, je, **zda se v konkrétním případě skutečně jedná o některou z OPL**. Tento závěr je zcela zásadní, aby se v daném případě mohl skutek právně kvalifikovat jako trestný čin podle § 187 nebo § 187a TrZ *Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů*. Na tuto otázku poskytne odpověď výsledek kvalitativní analýzy, spočívající v určení druhu konkrétní OPL.

Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů

§ 187

(1) *Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.*

(2) *Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,*

- a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo ve větším rozsahu, nebo*
- b) *spáchá-li takový čin vůči osobě mladší než osmnáct let.*

§ 187a

(1) *Kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.*

(2) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve větším rozsahu.*

Při bližším pohledu na tato dvě ustanovení jsou patrné podstatné rozdíly, kterými se navzájem od sebe odlišují. Trestní zákon v případě § 187 TrZ postihuje nedovolené nakládání nejen s OPL, ale i s přípravky obsahujícími omamnou nebo psychotropní látku¹⁴), prekursory¹⁵) a jedy¹⁶), z čehož vyplývá, že toto ustanovení postihuje mnohem širší okruh případů než § 187a TrZ a navíc zde k trestnímu postihu postačí prakticky jakékoliv množství takové látky. Avšak i zde je nezbytné posuzovat konkrétní stupeň společenské nebezpečnosti v jednotlivých případech za použití kritérií demonstrativně uvedených v ustanovení § 3 odst. 4 TrZ. Proto není vyloučeno některé skutky, kde množství výše uvedených látek je takřikajíc zanedbatelné, posuzovat jako korespondující přestupek podle § 30 odst. 1 písm. f) PřesZ¹⁷).

V ustanovení § 187a TrZ je vyžadováno držení OPL v **množství větším než malém**. Jedná se o hranici trestní odpovědnosti, která od sebe odlišuje tento trestný čin od korespondujícího přestupku podle § 30 odst. 1 písm. j) PřesZ. Největším nedostatkem je, že zákon toto rozhodné množství nikterak blíže nespecifikuje a ponechává jeho stanovení pro jednotlivé OPL judikatuře. V současnosti existuje několik důležitých rozhodnutí soudů, která napomáhají sjednocovat praxi OČTŘ, ale zároveň jsou mezi nimi patrné dílčí odlišnosti¹⁸). Směrodatné je, že se v konkrétním případě musí jednat o takové množství OPL, které přesahuje jednu běžnou dávku konzumenta drog, neboť pak už by se nejednalo o trestní postih držení OPL, ale šlo by o trestání

¹⁴) **Přípravkem obsahujícím omamnou nebo psychotropní látku** je podle § 2 písm. b) ZNL roztok nebo směs v jakémkoli fyzikálním stavu obsahující jednu nebo více návykových látek nebo jeden nebo více prekurzorů (srov. přílohu č. 8 zmíněného zákona).

¹⁵) **Prekursorem** je obecně přechodný meziprodukt v metabolismu, z něhož vzniká výsledný produkt. Rozumí se jím tedy chemické látky používané jako výchozí surovina pro výrobu syntetických drog. Podle § 2 písm. c) ZNL se jedná o látky uvedené v kategorii 1 přílohy I **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004** nebo v kategorii 1 přílohy **Nařízení Rady (ES) č. 111/2005**. Podle těchto přímo použitelných předpisů Evropských společenství se jedná například o efedrin, pseudoefedrin, piperonal nebo kyselinu lysergovou.

¹⁶) **Jedy** se rozumí látky, taxativně uvedené v příloze č. 1 nařízení vlády č. 114/1999 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce, ve znění pozdějších předpisů, nebo chemické přípravky obsahující nejméně 7 % takové látky.

¹⁷) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen PřesZ).

¹⁸) Srov. zejména rozhodnutí NS **Rt 46/2000**, **Rt 60/2001**, rozsudek NS sp. zn. **3 Tz 203/1999**.

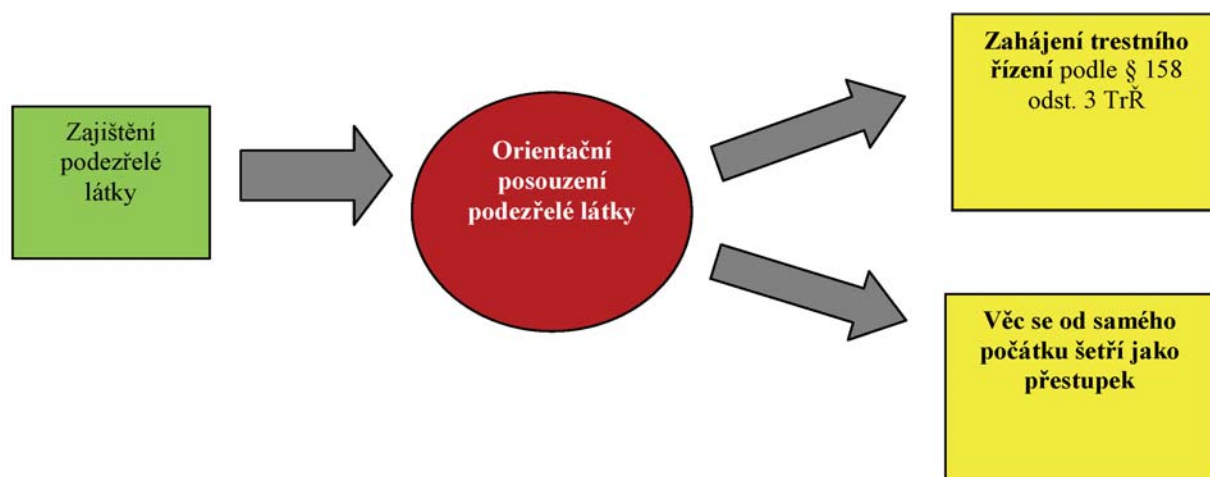
jejich samotného užívání¹⁹⁾). Aplikace tohoto ustanovení s sebou přináší v praxi mnoho problémů, ale současně řeší případy, u kterých byl podle dřívější trestněprávní úpravy vyloučen trestní postih pachatele (dealera), u něhož byla zajištěna OPL, avšak zároveň nebylo možné prokázat, že tato osoba skutečně chtěla se zajištěnou látkou nakládat některým ze způsobů taxativně uvedených v ustanovení § 187 TrZ. Dřívější trestněprávní úprava tedy v podstatě vyžadovala přistihnout prodejce (dealera) OPL při jejich předávání spotřebiteli, tedy bezprostředně při páčání trestného činu.

- Proto další otázka, jež se jeví zcela nezbytnou při právní kvalifikaci skutku, kdy v konkrétním případě existuje důvodné podezření, že se jedná o trestný čin podle § 187a TrZ, je: **Jaké množství účinné látky obsahuje zadržená substance?**

Na tuto otázku poskytne odpověď výsledek kvantitativní analýzy, spočívající v určení množství OPL vyjádřené v procentech nebo gramech v zajištěných látkách. Hranici trestní odpovědnosti zde představuje množství OPL, které je v trestním zákoně specifikováno jako **množství větší než malé** (§ 187a odst. 1 TrZ). Na tomto místě je třeba zdůraznit, že učinit definitivní závěr o tom, zda byl tento zákonný znak naplněn a tudíž zda dané jednání bude posuzováno jako trestný čin, přísluší až OČTŘ (konkrétně policejnímu orgánu), jelikož znalec nemůže podle § 107 odst. 1 TrŘ řešit právní otázky, a vyslovení soudu, že se v daném případě jedná o naplnění výše uvedeného zákonného znaku, zcela jistě takovou otázku představuje. Znalec se proto ve svém posudku musí omezit pouze na uvedení hmotnosti zkoumané OPL.

Na počátku šetření protiprávního jednání vychází policejní orgán z omezeného množství relevantních informací, které má v daném okamžiku k dispozici. Pokud se tedy rozhodne, že v daném případě zahájí přípravné řízení k prověření skutečností, zda byl spáchán trestný čin, a sepíše o tom záznam o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ nebo pokud provede některý z neodkladných či neopakovatelných úkonů (zejména ohledání místa činu), čímž zahájí trestní řízení, a následně vyhotoví tento záznam, nemá k dispozici ještě výsledek chemické expertizy, který stanoví množství účinné látky, která je obsažena v zajištěné substanci. V praxi je tedy pro zahájení trestního řízení určující **orientační určení** této podezřelé látky a její **celková hmotnost** (tj. o jaký druh OPL se zřejmě jedná a kolik váží) a zda jsou naplněny i další znaky trestného činu odůvodňující vznik trestní odpovědnosti. Proto není-li z dosud provedených úkonů patrné, zda se jedná v konkrétním případě o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, je na policistovi, aby po zhodnocení konkrétních okolností rozhodl o tom, zda daná věc bude nadále řešena jako přestupek nebo jako trestný čin.

Obr. 1 Postup policejního orgánu při podezření z trestného činu podle § 187a TrZ.

Tabulka (celková hmotnost zajištěné látky)
– Závazný pokyn policejního prezidenta č. 86/2006

¹⁹⁾ V této souvislosti je nezbytné přibrat znalce z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie, aby vypracoval znalecký posudek (nepostačí-li v konkrétním případě odborné vyjádření), v němž by měl objasnit zejména míru závislosti konzumenta OPL a v návaznosti na to určit jeho individuální toleranci (snášenlivost) pro určení množství konkrétní OPL, které je větší než malé. Blíže rozhodnutí NS **Rt 60/2001**.

Pro vyřešení této otázky bude pro policejní orgán nezbytné vycházet z příslušných tabulek obsahujících orientační hodnoty hraničního množství sloužící k určení většího než malého množství u nejfrekventovanějších OPL²⁰). Jedná se o tabulky obsažené v interních normativních předpisech, konkrétně v **Závazném pokynu policejního prezidenta č. 86/2006**, kterým se upravuje činnost Policie České republiky v souvislosti s drogovou kriminalitou (dále jen pokyn policejního prezidenta), a **Pokynu obecné povahy NSZ č. 2/2006**, o postihu trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a TrZ (dále jen pokyn NSZ). V souvislosti s tímto bychom chtěli dodat, že tyto pokyny se v některých údajích liší. Jedná se zejména o rostlinu konopí, kdy se podle pokynu policejního prezidenta má na mysli množství usušené rostliny, oproti pokynu NSZ, který kalkuluje s účinnou látkou obsaženou v rostlině konopí – THC. Další taková odlišnost se týká psilocybinu, což je halucinogenní látka obsažená v houbách rodu *Psilocybe* (v našich podmínkách se jedná zejména o lysohlávkou českou), který je zmíněn pouze v tabulce pokynu NSZ.

Obr. 2 Zjištěny skutečnosti odůvodňující zahájení trestního stíhání pro trestný čin podle § 187a TrZ.

Tabulka (hmotnost účinné látky)

– Pokyn obecné povahy NSZ č. 2/2006 (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 86/2006)

V současné době je **nezbytné vyčkat výsledků laboratorního zkoumání** (v podobě odborného vyjádření nebo znaleckého posudku), **na základě kterých bude moci policejní orgán konající vyšetřování zahájit trestní stíhání pro trestný čin podle § 187, resp. § 187a TrZ**, pokud samozřejmě není možné tento postup zdůvodnit jinými důkazy, které policejní orgán získal provedením dalších důkazních prostředků (např. výslechy svědků, operativně pátrací prostředky, odposlech a záznam telekomunikačního provozu apod.). Provedení chemické expertizy například u látek jako pervitin, heroin trvá řádově v hodinách, ale složitější a z hlediska času náročnější je to u rostliny konopí, kterou je nejprve třeba „sklidit“, usušit a až poté se zjišťuje obsah THC. Pouze na podkladě těchto závěrů lze v praxi zdůvodnit zahájení trestního stíhání. Závěr ze znaleckého posudku, resp. odborného vyjádření je třeba uvést v odůvodnění usnesení o zahájení trestního stíhání.

Toto se podle mého názoru jeví jako značně problematické, zejména pokud byla v konkrétním případě zadržena podezřelá osoba podle § 76 TrŘ, u níž jsou splněny podmínky pro vzetí do vazby. Trestní řád dává policejnímu orgánu a státnímu zástupci společnou lhůtu – **48 hodin**, do této doby musí být osoba vyslechnuta, a pokud se podezření nerozptýlí, je nezbytné rozhodnout o zahájení trestního stíhání. Státní zástupce musí podat soudu návrh na vzetí do vazby a současně tuto osobu soudu odevzdat. Zastáváme názor, že za dostačující, pro odůvodnění zahájení trestního stíhání a pro vzetí obviněného do vazby, by mohly ve výjimečných případech (rozsáhlá trestná činnost) s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem posloužit výsledky orientačního zkoumání podezřelé látky na místě činu, určující s vysokou pravděpodobností, zda se skutečně jedná o OPL. Na naléhavosti řešení tohoto problému přidávají v současné době hojně se vyskytující případy nálezů velkokapacitních pěstíren konopí, které zakládají a provozují osoby vietnamské národnosti. U těchto osob je velká míra pravděpodobnosti, že nebudou-li vzaty do vazby, uprchnou do ciziny, čímž by značně znesnadnily průběh vyšetřování nebo dokonce zmařily účel trestního řízení.

Při řešení této problematiky (tj. včasné identifikace rostliny konopí – zda se skutečně jedná o odrůdu obsahující více jak 0,3 % THC), s ohledem na časový deficit, jsme dospěli k následujícímu doporučení, resp. postupu, který by bylo možné v budoucnu v praxi uplatnit. Tímto způsobem by se jednak dalo zabránit útěku pachatelů do jejich rodných zemí, neboť by bylo možné včas zahájit trestní stíhání a tyto osoby vzít z důvodů uvedených v § 67 TrŘ do vazby. Dále by se zabránilo případnému odložení věci podle § 159a TrŘ v situaci, kdy jsou rostliny konopí zajištěny v raném stadiu růstu a neobsahují požadované množství THC, neboť na

²⁰⁾ Obdobným způsobem se posuzuje naplnění zákonného znaku v § 187a odst. 2 TrZ – „ve větším rozsahu“.

základě námi nastíněného **botanického zkoumání** by bylo možné dospět k závěru, že ve finální fázi vývoje by s největší pravděpodobností, mohly tyto rostliny požadované množství psychoaktivní látky obsahovat. Pachatelovo protiprávní jednání by pak bylo možné právně kvalifikovat jako pokus trestného činu podle § 187 TrZ, resp. § 187a TrZ.

Při zajišťování těchto rostlin by měl být podle nás na místo činu přizván **odborník z oboru botaniky**, neboť tato osoba mající požadované znalosti je bezesporu způsobilá podat odborné vyjádření týkající se identifikace rostliny konopí. V souvislosti s tímto jsme se zabývali dvěma možnostmi zkoumání.

1. Identifikace rostliny konopí na základě jejích vnějších morfologických znaků

V tomto případě se jedná o vzájemné porovnání (komparaci) jednotlivých markantů vnější stavby zajištěné rostliny konopí se srovnávacím exemplářem, s kterým se předpokládá možná shoda. Pro proces identifikace by bylo nezbytné obstarat srovnávací materiál, s čímž souvisí nesnadný úkol vytvořit rozsáhlou sbírku modifikací rostliny konopí. Tento krok je znesnadněn zejména existencí velkého množství lokálních variací konopí. Neméně významná je i detailní analýza charakteru stanoviště, kde rostlina roste, neboť ta se vyvíjí v závislosti na jeho složení. Limitující podmínkou je nezbytnost zajištění podezřelé rostliny ve fázi květu, z čehož vyplývá, že tímto způsobem zřejmě není možné provést identifikaci rostlin konopí nacházejících se v raném stadiu jejich vývoje. Závěrem je nutno říci, že pokud by byla soustředěna sbírka jednotlivých lokálních variací konopí a byla by vytvořena odpovídající metodika zaručující transparentnost tohoto způsobu zkoumání, nebránilo by, až na uvedené omezení, nic úspěšnému provedení identifikace. Přesnost konstatování případné shody podezřelé rostliny se srovnávacím materiálem je odhadována přibližně na 80 %. Pokud jde o časovou náročnost, tento postup by trval řádově několik hodin.

2. Identifikace rostliny konopí na základě její vnitřní molekulární struktury

I pro tento způsob zkoumání, při němž se zjišťuje vnitřní molekulární stavba zajištěné podezřelé rostliny, je nezbytným předpokladem vytvoření sbírky jednotlivých modifikací konopí (jednotlivých genotypů), a to jak těch, které obsahují THC, tak i těch, které tuto psychoaktivní látku neobsahují. Další fáze procesu identifikace by se odvíjela v podobě laboratorního zkoumání za využití moderního technického vybavení, zejména sekvencátoru, který mají k dispozici kriminalistická pracoviště. Přesnost konstatování případné shody podezřelé rostliny se srovnávacím materiálem by se blížila téměř 100 % a přibližný odhad časové náročnosti se pohybuje někde v rozmezí dvou a půl až pěti hodin. Podle názoru odborníků z oboru botaniky specializujících se na molekulární stavbu rostlin by bylo možné tento postup v praxi reálně využít. Z teoretického hlediska se sebou zřejmě nepřináší větší obtíže a jeví se vhodnějším než identifikace podle vnějších morfologických znaků. Dokonce se mezi botaniky ozývají některé hlasy, že v zahraničí je již obdobný způsob zkoumání zřejmě využíván.

ZÁVĚR

Na závěr je třeba konstatovat, že chemická expertiza představuje nenahraditelný důkazní prostředek pro vymezení vzniku trestní odpovědnosti za spáchání drogových trestných činů podle § 187 TrZ a § 187a TrZ. Navíc subjekt znaleckého zkoumání může ve zvláště obtížných případech přispět ke zkvalitnění průběhu ohledání místa činu, což v konečném důsledku může mít zásadní vliv i na výsledky laboratorního zkoumání.

Další otázkou, kterou jsme se v tomto článku zabývali, bylo posouzení vhodnosti čekat se zahájením trestního stíhání až na výsledky chemické expertizy. Jsme toho názoru, že v mnoha případech by mělo být bráno za postačující provedení orientačního posouzení podezřelé substance. Jednak není v silách policisty specializovaného na drogovou trestnou činnost, který se podílí na ohledání místa činu, provést v terénu kvalifikované zkoumání OPL a dále, jsou-li u zadržené osoby dány podmínky pro vzetí do vazby, mohlo by v mnoha případech dojít ke ztížení průběhu vyšetřování nebo dokonce ke zmaření účelu trestního řízení. V návaznosti na tento fakt jsme nastínili také možné perspektivy **botanického zkoumání**, které by se do budoucna mohlo stát součástí kriminalistické praxe. V obou naznačených možnostech zkoumání by se značně zkrátil časový úsek v současné době nezbytný pro zjišťování množství THC v rostlinách konopí.

JUDr. Jiří HRUŠKA, Policejní akademie České republiky
v Praze, Fakulta bezpečnostně právní, Katedra trestního práva
Kpt. Mgr. Robert KNOBLOCH, Národní protidrogová centrála

POUŽITÁ LITERATURA

DUPAL, I. *Kniha o marihuaně: Kompilace*. 1. vyd. Praha : Maťa, 1994. 121 s.
ISBN 80-901590-5-2

CHMELÍK, J. a kol. *Drogová kriminalita*. 1. vyd. Praha : Policie České republiky, Úřad vyšetřování pro ČR, 1999. 96 s.
ISBN – neuvedeno

CHMELÍK, J. a kol. *Znalecké dokazování*. 1. vyd. Praha : Policie České republiky, Úřad vyšetřování pro ČR, 2001. 192 s.
ISBN – neuvedeno

JURÁKOVÁ, I. *Trestněprávní postih toxikomanů*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1999. 176 s.
ISBN 80-210-2234-5

KONRÁD, Z., a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 3. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 1999. 222 s.
ISBN 80-7251-023-1

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2001. 512 s.
ISBN 80-7179-362-0

ROBINSON, R. *Velká kniha o konopí*. 3. vyd. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2004. 267 s.
ISBN 80-7207-532-2

ŠMERDA, R. *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. Praha : Národní protidrogová centrála. 2006. 160 s.

ŠTABLOVÁ, R. K problematice identifikace omamných a psychotropních látek. *Bulletin NPC*, 1996, roč. 2, č. 1, s. 19 – 24.

ŠTABLOVÁ, R., BREJCHA, B. a kol. *Návykové látky a současnost*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie ČR, 2006. 304 s.
ISBN 80-7251-224-2

KONFERENCE O METAMFETAMINU

Ve dnech 15. – 16. září 2008 se konala v prostorách budovy Magistrátu Hlavního města Prahy nacházející se na Mariánském náměstí v Praze konference s názvem: „Global Methamphetamine Conference 2008“ s podtitulem „Science, strategy and response“. Konferenci pořádalo Centrum adiktologie při 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy ve spolupráci se zahraničními partnery, dále se Sdružením Podané Ruce, Sananim a další a v neposlední řadě na akci se podílelo Hlavní město Praha. Jak název napovídá, týkala se konference problematiky metamfetaminu jako globálně rozšířené drogy a problémů souvisejících s užíváním této drogy v celém světě.

Vzhledem k pořadatelům konference, jejich zaměření a složení převážné většiny účastníků bylo logické, že předmětem konference bude především výměna informací, nejnovějších poznatků a zkušeností v oblasti terciární prevence a harm reduction u problematických uživatelů metamfetaminu (v České republice populárnější pod názvem pervitin). Převážná většina přednášek a seminářů (workshopů) se také této problematiky týkala a z pohledu Policie České republiky tak nebyly tyto přednášky (zabývající se odborně odlišnou strategií v oblasti přístupu k problematice zneužívání návykových látek) interesující, nicméně některé přednášky a někteří vystupující měli velmi zajímavé a přínosné informace.

Než se budu věnovat zmíněným příspěvkům, je na místě, abych zmínil účast a vystoupení ministra vnitra České republiky Mgr. MUDr. Ivana Langera, který upozornil na problematiku zneužívání metamfetaminu v ČR zejména v souvislosti s pácháním protiprávního jednání ze strany nejen problematických uživatelů metamfetaminu a nutnosti předcházení takovému jednání. Na eliminaci výše uvedeného problému by se dle Ivana Langera měly podílet všechny subjekty, zabývající se problematikou drog, počínaje Ministerstvem vnitra ČR a pod něj spadající Policií ČR a konče nestátními neziskovými organizacemi, které se zabývají pomocí lidem závislým na drogách. Dle jeho slov jsme – cituji: všichni na jedné lodi“.

Dále v úvodu konference vystoupil primátor Hlavního města Prahy MUDr. Pavel Bém, který mimo jiné také poukázal na městem řešené problémy související se zneužíváním drog (metamfetamin nevýjímaje) na území Prahy.

Z odborných přednášek mne jako policistu zaujaly příspěvky Jeremyho Douglase a Matthewa Niceho, experty pro výzkum z UNODC¹). Oba potvrdili celosvětový trend nárůstu objemu výroby metamfetaminu za současného poklesu počtu případů odhalení prekurzorů.

Situace ve Spojených státech amerických se změnila v tom smyslu, že se snížil počet tzv. „superlaboratoří“, avšak zvýšil se objem drog (včetně metamfetaminu) pašovaných do USA z Mexika. Výše zmíněné „superlaboratoře“ se nalézají právě v Mexiku respektive v příhraničních oblastech, kde je riziko jejich odhalení policejními orgány ve srovnání s USA podstatně menší. V USA tak z hlediska výroby metamfetaminu dominují tzv. „Kitchen Laboratory“ (doslova kuchyňské laboratoře), kdy se jedná o nelegální výrobu metamfetaminu v malém množství a v domácích podmínkách. Trend růstu počtu „domácích laboratoří“ je celosvětový, v Evropě se to týká především České republiky²).

Ve světě dále vznikají nové destinace, kde dochází k výrobě metamfetaminu. Jednou z takových oblastí je např. jihovýchodní Asie (Čína, oblast „Zlatého trojúhelníku“ a údolí řeky Mekong). Vyrábí se zde metamfetamin jednak v krystalické formě a dále v tabletách. Zároveň se zvyšuje čistota vyrobeného metamfetaminu – v jiném sledovaném regionu (Nový Zéland) byl zaznamenán nárůst počtu odhalených laboratoří (z 39 v roce 2000 na 201 v roce 2003) a čistota metamfetaminu (z 30 % v roce 2000 na 70 % v roce 2003). Další destinací se zvyšujícím se nárůstem nelegální výroby metamfetaminu je Jižní Afrika. Celosvětově pak produkce velkých laboratoří je značná, kdy jedna laboratoř je schopna vyrobit až 1 tunu metamfetaminu za měsíc!

Další, z pohledu policie velmi zajímavý příspěvek, byla prezentace výroby metamfetaminu ve fiktivní, v budově magistrátu umístěné laboratoři. Demonstrativní postup výroby metamfetaminu předvedli instruktoři z U.S. Drug Enforcement Administration's (DEA) z Justice training centre, Sacramento, Kalifornie. Kromě výroby metamfetaminu z prekurzoru pomocí červeného fosforu a jodu (Česká cesta, respektive modifikace Nagaiho metody), předvedli specifický postup výroby metamfetaminu pomocí lithia.

¹) UNODC – United Nations Office on Drug and Crime (Úřad Spojených Národů pro drogy a kriminalitu).

²) pozn. Je zřejmé, že i světové organizace zabývající se analýzou drogové kriminality poukazují na problém velkého počtu malých nelegálních laboratoří v České republice. Co nahrává tomuto stavu, definuje příspěvek zástupce Policie ČR na konferenci, uvedený dále v článku.

Tento velmi jednoduchý postup výroby je nenáročný na potřebné pomocné látky, na laboratorní podmínky a z časového hlediska podstatně rychlejší než výše zmíněný postup „Českou cestou“³⁾. Pokud bych měl (zjednodušeně) popsat tento postup výroby, tak by to vypadalo následovně:

Do PET lahve se nasype rozemletý prekurzor (v USA se jako prekurzor používají celé tablety léků s obsahem efedrinu a na rozdíl od v Česku známého postupu, kdy se chemickou cestou izoluje pseudoefedrin z tablet, ponechávají je celé). K prekurzoru se přidá jakákoliv amonná sůl (nejběžnější hnojivo – ledek amonný, běžně dostupný v prodejnách se zahrádkářskými potřebami). Směs se dokonale promíchá. Dále se ke směsi do PET lahve přilije éter (ten se získá např. z běžného autokosmetického spreje) a na závěr se přidá lithium (nejjednodušejší, vyjmuté pláty z lithium–iontových dobíjecích baterií). Směs se protřepe a pak dochází k reakci. Lithium reaguje s amoniou solí, dochází k redukci směsi na OH skupinu za současného uvolňování amoniaku. Lithium a amoniou solí zde působí stejně jako při „České cestě“ jod s červeným fosforem. Výslednou směsí je éterová vrstva s obsahem metamfetaminové báze. Ta se pomocí kyseliny chlorovodíkové přemění na chlorid metamfetaminu (krystalickou směs). Nevýhodou, respektive nebezpečím uvedeného postupu je tepelná reakce výše uvedených látek, kdy hrozí nebezpečí výbuchu.

Osobně se domnívám, že podaří-li se v České republice ztížit dostupnost látek, jakými jsou jod a červený fosfor, pak se tuzemští ilegální výrobci metamfetaminu „přeškolí“ na tento způsob výroby pomocí lithia. Ovšem za současné (nepochopitelné) dostupnosti prekurzoru tj. pseudoefedrinu obsaženého ve volně prodejných léčebných přípravcích.

Dalším zajímavým příspěvkem na konferenci bylo vystoupení zástupců ze Sdružení Podané Ruce, kteří se zabývají pomocí osobám dlouhodobě závislým na drogách, respektive metamfetaminu. Konkrétně Olga Škvařilová líčila zkušenosti s problematickými uživateli metamfetaminu, kteří nastoupili do výkonu trestu odnětí svobody nebo do výkonu vazby, jejich abstinence v nápravných zařízeních a problematické začleňování zpět do společnosti po propuštění na svobodu, zejména pak pokračování v abstinenci návykových látek. Dotázal jsem se, zda jako pracovníci instituce, zabývající se spoluprací právě s těmito lidmi, mohou ovlivnit podmíněné propuštění takové osoby na svobodu nebo opětovné uvěznění této osoby, nedodržuje-li podmínky léčení. Ptal jsem se v kontextu nedávného usmrcení 4 osob, (včetně policisty) ve třech dnech, osobou závislou na OPL, která sice byla podmíněčně propuštěna z výkonu trestu odnětí svobody, ale recidivovala v užívání OPL a nedodržovala léčebný program. Dostal jsem odpověď, že i když pracovníci ze Sdružení Podané Ruce mnohdy upozorňují na tato pochybení pracovníky z Probační a mediační služby a i ti podají podnět k soudu, tak vzhledem k pomalosti hraničící s laxností české justice dochází k prodloužení a problematické osoby opětovně páchají trestnou činností.

Zajímavý byl také příspěvek Tomáše Zábranského PhD. (Centrum Adiktologie při 1. LF UK), který ve spolupráci s MUDr. Viktorem Mravčíkem z Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogovou závislost připravil zprávu o stavu aktuální drogové scény v České republice z hlediska uživatelů drog. V České republice je v současnosti 30000 problematických uživatelů drog, z nichž 20000 je závislých na metamfetaminu. Uživatelé metamfetaminu se shlukují do malých komunit, kdy v jejich centru je výrobce „vařič“ metamfetaminu. Členové takovéto komunity si dělí role, kdy někteří se zabývají obstaráváním potřebných látek k výrobě, další se zabývají distribucí metamfetaminu a samozřejmě všichni konzumací. Dále dochází k tzv. „rekreačnímu užívání metamfetaminu“, kdy uživatelé vyhledávají vhodné příležitosti, zejména o víkendech, ke konzumaci.

Tuto diferenciaci de facto potvrdil i Roman Hlouse ze Sdružení Podané Ruce, který přednesl zprávu o situaci v oblasti zneužívání metamfetaminu, konkrétně na Moravě. Výroba se přesunula z měst na venkov, kdy zaznamenali případ i třech nelegálních výroben metamfetaminu v jedné vesnici s 6000 obyvateli! Na vesnicích vyrobený metamfetamin se pak distribuuje ve městech. Spolu s výrobou na venkov přesidlují i celé komunity uživatelů. Tento trend Hlouse připisuje jednak zvýšené aktivitě policie ve velkých městech a také příhodným podmínkám pro tyto komunity na venkově, kdy výrobci snadno přicházejí k nemovitostem např. dědictvím.

Za Policii České republiky jsem příspěvek přednesl osobně, kdy jsem zmínil zejména nárůst případů odhalených laboratoří vyrábějících metamfetamin, za současného snížení množství zadrženého metamfetaminu, což svědčí o již výše zmíněném trendu vytváření komunit kolem drobných nelegálních výrobců. Tento nárůst jsem uvedl v kontextu s jednoduchostí výroby metamfetaminu „Českou cestou“, dostupností pomocných látek (jod, červený fosfor, kyselina solná, kyselina fosforečná) a zejména dostupností prekurzoru, kterým je pseudoefedrin obsažen ve volně prodejných lécích. Jako řešení dané situace jsem uvedl ztížení dostupnosti výše zmíněných pomocných chemikálií a zejména omezení dostupnosti prekurzoru obsaženého v lécích. Vyjádřil

³⁾ Čas potřebný k výrobě metamfetaminu „Českou cestou“ se pohybuje kolem 2 hodin, výroba pomocí lithia trvá cca 40 minut.

jsem však svou osobní skepsi k záměru zavedení elektronického registru osob, kupujících předmětné léky a na základě něho omezení počtu prodaných balení léků na jednu osobu. Tento pesimismus jsem odůvodnil zkušeností se zaváděním elektronického registru uživatelů substitučních látek (z důvodu zamezení vícenásobné preskripce), kdy tento registr již po několika letech od záměru jeho zavedení pořád neexistuje a stále dochází k zneužívání substitučních látek, konkrétně buprenorfinu (Subutex).

Ještě bych chtěl zmínit jednu z pohledu policie nejzajímavějších přednášek, od Roberta Pennala z Bureau of Narcotic Enforcement California Department of Justice. Ten podrobně popsal problematiku s nelegální výrobou metamfetaminu ve Spojených státech amerických, respektive v Kalifornii a dále problém s pašováním metamfetaminu vyrobeného v Mexiku a pašovaného do států. Ve své prezentaci potvrdil již předchozího dne zmíněný trend ubývání případů odhalených superlaboratoří ve Spojených státech a nárůst jednak množství pašovaného metamfetaminu z Mexika a dále nárůst tzv. „kuchyňských laboratoří“ v USA.

I když konference byla primárně zaměřená na problémy ve světě související s užíváním metamfetaminu z pohledu lékařství (infekce HIV, hepatitis B,C atd.), poukázala i na problémy, které se s výše uvedeným zneužíváním metamfetaminu ve světě objevují v rovině trestně právní (sekundární kriminalita, protiprávní jednání pod vlivem metamfetaminu apod.). Metamfetamin je drogou, jejíž zneužívání je na vzestupu, a to celosvětově (nejedná se tedy o demonizovaný „strašák“ České republiky). S tím logicky souvisí i nárůst problémů s tímto zneužíváním souvisejících. Je tedy nutné, aby se všechny instituce, ať lékařské či justiční, podílely na eliminaci těchto problémů a při této eliminaci úzce spolupracovali.

Marek BLAŽEJOVSKÝ, NPC

ŠALVĚJ MŮŽE I ZABÍJET

Na součást Policie ČR, 1. odd. SKPV Praha IV, zaměření TOXI bylo zasláno *oznámení* Policejního prezidia ČR, ÚSKPV, Odboru kriminálních analýz a informatiky, odd. informační kriminality *oznámení* o podezření z tr. činu drogového charakteru popsané jako šíření toxikomanie v § 188a tr. zákona. My jsme věc právně posoudili jako podezření z tr. činu šíření toxikomanie dle ust. § 188a odst. 1, 2, písm. b tr. zákona, kterého se má dopouštět konkrétní fyzická osoba – M. J. tím, že prostřednictvím internetových stránek www.botanic.cz provozovaných vlastní firmou nazvanou M. J., sídl. Praha 4 nabízí k prodeji rostlinu s názvem SALVIA DIVINORUM (šalvěj divotvorná), která obsahuje látku salvinorin A s tím, že se jedná o rostlinu s halucinogenními účinky.

V zásadě se dá říci, že věc nás zaujala, neboť se nám naskytl zajímavý problém, který snad v České republice zatím nikdo neřešil. Samozřejmě jsme se rozhodli postupovat v absolutním souladu s trestním řádem, tzn. že nebudeme popisovat jednotlivé úkony dle tohoto (např. § 158/3 tr. ř., ÚZ o jednotlivých úkonech, povolení OSZ k předstíranému převodu, apod.).

Všichni známe klasickou šalvěj, zejména šalvěj lékařskou (*Salvia officinalis*), což je odolný vytrvalý keř, který má silně aromatické oválné, strukturované šedo zelené listy a v létě modrofialové kvete. Šalvěj je známa antiseptickými účinky, má i hemostatické, karminativní, protikřečové a antibiotické vlastnosti. Používá se k léčbě bolesti krku, špatného zažívání, hormonálních problémů a k stimulaci mozku, přičemž ve velkých dávkách může mít toxické účinky¹).

Co je to šalvěj divotvorná (*Salvia divinorum*)? Zřejmě je to šalvěj nerostoucí a nepěstovaná v našich přírodních podmínkách. Na internetových stránkách www.botanic.cz je uvedeno:

„Šalvěj divotvorná byla pěstována kmenem Mazateků v mexickém pohoří Sierra Mazateca. Indiánští šamani ji používali při svých rituálech zejména kvůli jejím halucinogenním účinkům, a to v obdobích, kdy nerostly „magické houby“. Víze, způsobené šalvějí, používali k věštění budoucnosti a odhalování původu nemoci. Tradičně se žvýkaly čerstvé listy, později bylo rozšířené i kouření šalvějových listů, protože při inhalaci je třeba menšího množství listů – kolem jednoho gramu. Účinky na lidský organismus jsou velmi specifické, izolovaný salvinorin A, který jedním z nejsilnějších objevených halucinogenů zvyšuje vizuální citlivost a vyvolává optické halucinace. Typické stavy osob pod vlivem šalvěje můžeme popsat jako disociace ega nebo stav „jiného vědomí“. Tyto stavy trvají obvykle jen několik desítek minut, ale jsou intenzivnější než u jiných psychedelik².“

Prvotně jsme zjistili, že SALVINORIN A (*Salvia divinorum*) není uveden v seznamu psychotropních látek (zákon č. 167/1998 Sb., úplné znění z roku 2002, částka 2004), ani v seznamu chemických látek, které se pro účely trestního zákona považují za jedy (zákon č. 114/1999 Sb., částka 42) ani v seznamu nebezpečných látek a přípravků, jejichž uvádění na trh, do oběhu nebo používání je omezeno (z. č. 221/2004 Sb., příloha částky 73).

Jak jsme přemýšleli dál? Musíme nejdříve prokázat obligatorní znaky skutkové podstaty uvedeného tr. činu. Tedy: Obsahuje rostlina SALVIA DIVINORUM (šalvěj divotvorná) látku SALVINORIN A a jedná se o návykovou látku? Je nabízena k prodeji skutečně rostlina a extrakty obsahující účinnou látku salvinorin A? Provozovatel stránek těmito ke zneužívání jiné návykové látky někoho sváděl nebo ho podporoval nebo ke zneužívání této látky jinak podněcoval nebo tuto šířil? Jakým způsobem lze toto prokázat?

Naším prvním krokem bylo důkladné seznámení se slovním popsáním – výkladem tr. činu šíření toxikomanie dle ust. § 188 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákona a tedy jasným určením formálních znaků jeho skutkové podstaty.

¹) Movicarová Jekka. Velká kniha o bylinkách, 1. vydání Euromedia Group k.s. 2005, s. 233.

²) Internet, přístup z: <http://www.botanic.cz/>.

Dle dikce tr. zákona se šíření toxikomanie dle ust. § 188a odst. 1, 2 písm. b) tr. zákona dopouští ten: „*Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří*“ a „*spáchá takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobným účinným způsobem*“.

Termín **návyková látka** je definován pro účely trestního práva v ust. § 89 odst. 10 tr. zákona s tím, že touto látkou se rozumí: „*alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobivé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování*“.

Sváděním se dle odborné literatury³⁾ a judikatury rozumí jednání spočívající v: „*přemlouvání, poučení, případně předvedení způsobu zneužívání takové látky, či jinou formou vyvolané rozhodnutí o zneužívání takové látky*“. Z dikce skutkové podstaty je však zřejmé, že z hlediska adresáta „svádění“ musí jít o konkrétní osobu.

Podporováním lze dle odborné literatury⁴⁾ a judikatury rozdělit na fyzické podporování spočívající v různorodé pomoci jako např. opatřením návykové látky, finanční půjčkou na obstarání látky, zajištění potřeb pro aplikaci látky, obstaráváním bytu či místnosti pro narkomana za účelem nerušené aplikace, přivedením osoby do komunity, kde se takové látky zneužívají a podporování psychické jako např. poskytnutím rad, utvrzováním v předsevzetí zneužívat takovou látku.

Podporováním lze tedy obecně chápat jako jakékoliv jednání spočívající v utvrzování stavu, kdy objekt užívá látku ať už formou psychické pomoci či vytváření podmínek ulehčujících zneužívání látky nebo podmínek k tomu vedoucích. Schvalování užívání látky, je-li činěno s úmyslem vzbudit rozhodnutí ji požit nebo požívat lze kvalifikovat jako podporování⁵⁾.

Jednání formou **podněcování** jiné návykové látky než alkoholu nebo jejího šíření jsou z hlediska adresátů takového jednání adresovány osobám blíže neurčeným, lze tomu rozumět tak, že **se vytváří u blíže nespecifikovaného okruhu osob rozhodnutí nebo nálada vedoucí ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu**. Podněcování se může stát přímo, nepřímo i skrytě. Na rozdíl od svádění zde není projev pachatele zaměřen na konkrétní osobu nebo osoby, i když zde jeho snaha míří k vyvolání zneužívání návykových látek u těch, jimž je jeho projev určen⁶⁾.

Jednání spočívající v šíření zneužívání má obdobnou povahu jako výše definované podněcování, bude se však dít v širším rozsahu a rovněž také vůči předem neznámému počtu subjektů. Jedná se o úmyslné jednání s úmyslem rozšířit zneužívání takových látek.

Za veřejně přístupnou počítačovou sítí je nutné považovat: „*funkční připojení počítačů do sítí s cílem vytvořit informační systém pracující s dálkovým přístupem, jakým je především Internet a jiné podobné informační systémy*“⁷⁾.

k samotnému prodeji – nákupu uvedeného. Jiný a častější způsob prodeje probíhal formou zaslání poštovní zásilky kupujícímu na dobírku.

Po provedeném rozboru skutkové podstaty jsme přešli k druhému kroku, kterým jsme chtěli prokázat, zda na internetových stránkách je, či není nabízena k prodeji návyková látka ve smyslu trestního zákona.

Na základě povolení Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 4 k předstíranému převodu dle ust. § 158c odst. 1, 2 tr. řádu za účelem nákupu rostliny SALVIA DIVINORUM včetně EXTRAKTU jsme tedy nakoupili 10,1 g sušených částí rostliny SALVIA DIVINORUM a 1,06 g extraktu navýšeného o účinnou látku Salvinorin A 10x a 1,05 g extraktu navýšeného o účinnou látku Salvinorin A 10x. Jaký byl mechanismus prodeje? Na mobilním telefonním čísle uvedeném na internetových stránkách www.botanic.cz byla s prodejcem dohodnuta schůzka, na níž došlo

³⁾ Šámal P., Púry F., Rizman S., Komentář k Trestnímu zákonu – II. díl, 6. vydání, Praha 2004, s. 1168.

⁴⁾ Šámal P., Púry F., Rizman S., Komentář k Trestnímu zákonu – II. díl, 6. vydání, Praha 2004, s. 1168.

⁵⁾ Šmerda R. Bulletin NPC, Trestněprávní úprava drogové problematiky, 1. vydání, Praha 2007, s. 101.

⁶⁾ Šámal P., Púry F., Rizman S., Komentář k Trestnímu zákonu – II. díl, 6. vydání, Praha 2004, s. 1168.

⁷⁾ Šámal P., Púry F., Rizman S., Komentář k Trestnímu zákonu – II. díl, 6. vydání, Praha 2004, s. 1169.

Znalecký posudek na předložené materiály nám vypracoval RNDr. Et. Mgr. Jaroslav Klan, CSc., znalec z oboru zdravotnictví oboru toxikologie ze dne 9. 7. 2007.

Prvotně nám posudek jednoznačně potvrdil, že uvedené materiály obsahují látku SALVINORIN A. Ohledně nebezpečnosti prodáváných látek asi bude nejlépe seznámit se s doslovným závěrem posudku RNDr. Et. Mgr. Jaroslava Klana, CSc., znalce z oboru zdravotnictví oboru toxikologie.

„Drogu zde pojednanou (v čistém stavu nebo jako extrakty z rostliny) je možné zařadit mezi halucinogeny resp. psychedelika s určitou výhradou, neboť jen zřídka jde o pravé halucinace, většinou se jedná o pseudo-halucinace. Účinné látky bychom mohli definovat jako substance vyvolávající u zdravého jedince psychické i fyzické změny (psychické změny dominují). Mohou kvalitativně změnit psychiku člověka a vyvolávají stavy změněného prožívání vnitřní i vnější reality. Způsobují poruchy vnímání, zasahují citění, myšlení, pud sebezáchovy a nálady. Halucinogen mění strukturu a běžné zákonitosti duševní činnosti a vytváří jakýsi alternativní svět, který po dobu intoxikace existuje paralelně s realitou. Vznikají prožitky, které označujeme jako „jiné světy“, „rozšíření vědomí“ atp. Významná je „fascinace jinakostí“ – zkušenost naprosté jinakosti může vést ke změně pohledu na vesmír, svět, život i sama sebe a následně i ke změně hodnotového systému. Těmito drogami lze ovlivňovat, případně trvale modifikovat osobnost člověka. Vedle výše popsaných účinků jsou častější změny vnímání, změny zrakových vjemů, panický strach, desorientace, trvající až dvě hodiny. Vedle účinků na psychiku se objeví i somatická toxicita s projevy nevolnosti, tlaku na prsou, pocení. Nástup účinků je velmi rychlý – několik minut, a účinek prakticky nelze předvídat tzn. nevypočitatelný, extrémně silný účinek na psychiku! V množství čisté účinné látky (salvinorin A) je velice blízký LSD! Mnozí uživatelé drogy po jejím účinku trpí přechodnou depresí. Účinek silné dávky na slabého jedince může vyvolat trvalý psychotický stav!“

Pozn.: „na etiketě deklarovaná věta, že se jedná o etnobotanický materiál sloužící pro sběratelské, studijní a okrasné účely je zcela klamavá! Drť v sáčku sice obsahuje rostlinnou tkáň, ale následnou chemickou úpravou – záměrným zvýšením obsahu účinné látky (vzorek, 2, 3) byla vyrobena vysoce nebezpečná droga a pomocí internetu distribuována! Sběratelské důvody jsou směšné, jakož i účely okrasné⁸⁾“.

Jak prokážeme naplnění dalších znaků skutkové podstaty tr. činu. Co můžeme prokázat? Prokážeme podněcování a šíření, ale jak? Vyšli jsme z toho, že podněcování můžeme popsat jako vytváření rozhodnutí nebo nálady vedoucí ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu, přičemž jsme prokázali, že SALVIA DIVINORUM (Salvinorin A) je jiná návyková látka.

Jsou stránky Botanic.cz. koncipovány jako reklama na prodej? Obsahuje reklama návod, jak zboží, na něž je reklama, použít? Splňuje nabídka rostliny SALVIA DIVINORUM a jejích extraktů na internetových stránkách www.botanic.cz kritéria marketingové komunikace? Jestli ano, lze říci, že majitel stránek vytváří rozhodnutí nebo náladu vedoucí k nákupu a užití rostliny SALVIA DIVINORUM a jejích extraktů u osob shlednuvších uvedené stránky.

Na základě uvedeného jsme došli k závěru, že je potřeba vypracovat znalecký posudek zaměřený na reklamu a marketingovou komunikaci, který nám vypracoval PhDr. Jiří Kužel, znalec z oboru ekonomika, školství a kultura z oboru školství a kultura odvětví reklama a marketingová komunikace ze dne 14.9. 2007.

Jaký byl závěr z posudku? Opět asi bude nejlépe citovat: *„Nabídka rostliny Salvia divinorum prostřednictvím internetu jako obchodní sdělení, tj. obchod s „etnobotanickým materiálem“ je reklamou produktů firmy Botanic. Nabídka v katalogu a ceníku i následný prodej rostliny Salvia divinorum je návodem – reklamou a její propagací k užití dle textů uváděných v internetovém sdělení. Reklamní katalog s uváděním cen a celkovým uspořádáním obchodu s etnobotanickým materiálem je radou a návodem, tj. podněcuje ke koupi a užití produktu upravené rostliny k distribuci⁹⁾“.*

Na základě uvedených skutečností jsme došli k názoru, že máme prokázány formální znaky skutkové podstaty tr. činu šíření toxikomanie dle ust. § 188 odst. 1, 2 písm. b tr. zákona. Nicméně, je legální předmětnou rostlinu – látku dovážet do České republiky?

Ze zprávy Celního ředitelství Praha zkráceně plyne, že v obecné rovině není dovoz či vývoz zboží rostlinného charakteru s ohledem na jeho množství limitován. U zboží rostlinného charakteru je vyžadována rostlinolékařská kontrola na vstupu do Evropské unie. Celní úřad bez této kontroly zboží na území Evropské unie nepropustí (s výjimkou malého množství – ovoce a zelenina do 2 kg, řezané květiny a části rostlin tvořící jednu kytici, zboží tranzitované atd.). Rostlinné zboží nesmí být vázáno úmluvou CITES (Úmluva o mezi-

⁸⁾ Klán J., Znalecký posudek v trestní věci šíření toxikomanie dle ust. § 188/1,2b tr. zákona, z kterého je podezřelý M. J., 2007, s. 7.

⁹⁾ Kužel J., Znalecký posudek v trestní věci šíření toxikomanie dle ust. § 188/1,2b tr. zákona, z kterého je podezřelý M. J., 2007, s. 3.

národním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin). Zboží nesmí být na seznamu psychotropních látek dle zákona 167/1998 Sb. Tzn. dovoz a vývoz rostliny *Salvia divinorum*, kromě zmíněných omezení, není žádným způsobem omezen.

Jaké jsou s touto látkou zkušenosti v Evropě? Počítají s dovozem této látky do České republiky celní, popř. daňové předpisy? Ze zprávy Národní protidrogové centrály a Národní jednotky Europolu vyplynulo, že *Salvia divinorum* (*Salvinorin A*) je v seznamu zakázaných drog např. v Belgii, Itálii, Dánsku. Ve Španělsku rostlina ani její účinná látka nejsou na národním seznamu drog, ale pro své účinky je rostlina na seznamu rostlin, které jsou zakázané nebo jejichž prodej je veřejnosti omezen. Finsko definovalo *Salvia divinorum* jako lékařský výrobek a spadá tam do působnosti zákona o léčivech. Ve Francii není *Salvia Divinorum* považována za omamnou látku. Obchod s ní a její použití jsou dovolené, to však nevylučuje trestní stíhání. Ve Francii je zakázáno prezentovat drogy v příznivém světle, a to nejenom drogy, ale i látky nebo rostliny, mající stejný efekt jako omamné látky.

Dne 17. 12. 2007 došlo na základě povolení Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 4 k předstíranému převodu dle ust. § 158c odst. 1, 2 tr. řádu k nákupu rostliny *Salvia divinorum* včetně extraktů, při němž byl prodejce po prokázání totožnosti dle ust. § 13 odst. 2, písm. a z.č. 283/1991 Sb. a zjištění, že se jedná o osobu podezřelou z tr. činu šíření toxikomanie dle ust. 188/1, 2 tr. zákona dle ust. § 76 odst. 1 tr. řádu zadržen.

V čem spočívala obhajoba podezřelých? Zmíníme se alespoň o podstatných bodech. Šalvěj divotvornou objednávali a nakupovali v Holandsku po kilogramech, přičemž tuto do České republiky dovážela spediční firma jako běžný balík. Extrakty nakupovali od konkrétní osoby v Praze 4 v řádech desítek gramů. Prodej ani nákup rostliny ani extraktů není v České republice nelegální. Zákazníky upozorňovali na to, že rostlina není určena k vnitřnímu užití, a to třemi způsoby (prohlášení na úvodní straně obchodu /myšleno stránky www.botanic.cz/, při samotném nákupu a na samotném produktu /sušená rostlina a extrakty/).

Jaký je závěr? Obvodní státní zástupce pro Prahu 4 podal dne 26. 3. 2008 k Obvodnímu soudu pro Prahu 4 obžalobu na dvě konkrétní osoby ve věci tr. činu šíření toxikomanie dle ust. § 188a odst. 1,2 tr. zákona formou spolupachatelství dle ust. § 9 odst. 2 tr. zákona, kterého se měli dopustit tím, že v přesně nezjištěné době od 12. 12. 2006 do 17. 12. 2007 na internetových stránkách www.botanic.cz nabízeli k prodeji rostlinu *Salvia divinorum* (šalvěj divotvorná) včetně extraktů z této rostliny s tím, že zde popisovali účinky a způsoby aplikace, kdy uvedená rostlina obsahuje látku *Salvinorin A*, která má halucinogenní účinky, nepříznivě ovlivňuje psychiku člověka, jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti. Jak reagoval Obvodní soud pro Prahu 4?

Dne 22.4. 2008 vydal Trestní příkaz, kterým uznal obžalované vinnými z uvedené trestné činnosti a odsoudil je k trestu odnětí svobody v trvání jednoho /1/ roku s tím, že výkon trestu byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou a půl /2 1/2/ let. Trestní příkaz zatím nenabyl právní moci. Dle poslední informace byl proti Trestnímu příkazu podán odpor.

Peter GABAL, Petr KUBERA, František KALUŽA,
komisaři SKPV Praha IV

PATOLOGICKÉ HRÁČSTVÍ – GAMBLING II.

4. GAMBLERSTVÍ A ZÁKON

4.1. Gamblerství a kriminalita

Hráčství je považováno ze jednu z největších oblastí vzniku kriminality. Pachatele této trestné činnosti je možno rozdělit do několika skupin:

- a) osoby páchající trestnou činností, která přímo souvisí s provozováním hazardních her. Jedná se především o neoprávněné provozování loterie a dalších sázkových her nebo nelegální provozování hracích automatů. Dále sem patří provozovatelé nepoctivých her a sázek a osoby, které umožňují hraní dětem a mladistvým,
- b) gambleři, kteří páchají trestnou činností z důvodu chorobného hráčství. Tato trestná činnost majetkového charakteru je směřována vůči rodině, okolí, přátelům, jsou zaznamenány i případy podvodů na hracích automatech,
- c) osoby, které zneužívají toho, že se legálním způsobem podílejí na provozování hazardních her. Jsou to např. zaměstnanci kasin, heren, krupiéři. Trestná činnost těchto osob většinou spočívá v nejrůznějších způsobech krádeží zisku, zpronevěry, krádeže aj.,
- d) osoby, které využívají návykovou chorobu u jiných osob a páchají trestnou činností na hráčích. Tyto osoby páchají takovou trestnou činností jako lichva, vydírání, pohlavní zneužívání, prostituci, krádeže. U mladistvých gamblerů je vždy hra spojena s ohrožováním mravní výchovy mládeže,
- e) osoby, které páchají trestnou činností na majitelích nebo provozovatelích heren a kasin, což je typické pro organizovanou kriminalitu spolu s vydíráním.

Mezi kriminalitou, která je nejvíce u gamblerů rozšířena, je trestná činnost, která má majetkový charakter nebo majetkový výnos. V této oblasti jsou nejrozšířenější krádeže, podvody, zpronevěry, loupeže, poškozování cizí věci, vloupání, ale i vraždy.

Rovněž však ani v policejní statistice se nevyskytuje patologické hráčství jako motiv činu, i když se jedná o rychle rostoucí sociálně patologický jev mající vysokou latenci a prokazatelně se vyskytují v řadě násilné a majetkové trestné činnosti¹⁾.

4.2. Gamblerství a zákon

Je známo, že obdobně jako u drog byl u nás po roce 1990 vznik chorobného hráčství, jeho rychlý rozvoj i rozšíření problémů s ním spojených částí odborné veřejnosti očekáván. Proto již v počátcích, když jako předzvěst dalšího vývoje se ve většině velkých měst republiky objevili tzv. skořápkáři, reakce trestního práva byla relativně rychlá. V roce 1991 byl trestní zákon obohacen o § 250 a) – provozování nepoctivých her a sázek.

Provozovatelům her a sázek, kteří nezaručují rovné možnosti výhry všem účastníkům, pohrozil peněžitým trestem a dokonce trestem odnětí svobody až na dvě léta a tam, kde získali tímto druhem trestného činu značný prospěch, odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Další reakcí trestního práva na rozšiřování her a především kriminálních jevů s nimi spojených bylo v rámci novely trestního zákona z roku 1993 zařazení skutkové podstaty neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry. Cílem bylo postihnout neoprávněné podnikatelské aktivity v této oblasti. Možný trestní postih u základní i kvalifikované skutkové podstaty je totožný s postihem za provozování nepoctivých her a sázek. Kvalifikovaná skutková podstata § 18a trestního zákona však obsahuje i zvláštní ustanovení k případům, kdy pachatel je členem organizované skupiny.

Ostatní trestné činy podnikatelů – provozovatelů herních automatů, sázkových kanceláří, loterií atd., spojené s provozováním této jejich živnosti, jsou postižitelné podle dalších ustanovení trestního zákona, nejčastěji naplňují svým jednáním skutkovou podstatu trestného činu podvodu (§ 250 tr. zákona).

Postih provozovatelů heren, kteří nedbají, že v nich hrají děti a mladiství v době školní docházky, i postih rodičů, kteří vědí o takovém jednání svých dětí a jsou k němu lhostejní, je u nás nyní minimální. Možnost

¹⁾ Trestní právo 6/99 Orac.

postihu je však dána, a to užitím ustanovení § 217 trestního zákona o ohrožování mravní výchovy mládeže.

Obdobná je situace v uplatňování přestupkového práva (zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích). Možnosti dané zákonem, § 24 na úseku podnikání (porušení zvláštních předpisů pro pořádání loterií a jiných podobných her) a § 31 – přestupky na úseku školství a výchovy mládeže (ohrožení výchovy a vzdělávání nezletilého, zanedbáním péče o povinnou školní docházku žáka), jsou využívány zřídka, spíše se dá říci, že nejsou využívány vůbec. Za přestupek na úseku školství a výchovy mládeže lze uložit pokutu do 3 000,- Kč²⁾.

Přestupku se mohou dopustit nejen zákonní zástupci dítěte, ale i jiné osoby, do jejichž péče bylo dítě svěřeno a kteří nedbají, aby dítě do školy docházelo pravidelně a včas, včetně případů, kdy tyto osoby umožňují svěřeným dětem návštěvy podniků a zábav pro nezletilého nevhodných.

Způsoby povolování, evidence provozování a kontroly her, hracích přístrojů, loterií, sázek apod. upravují zvláštní zákony a vyhlášky. Kromě toho některé obce v dodatku k městské vyhlášce o veřejném pořádku ukládají provozovatelům hracích automatů další povinnosti v jejich provozování (umístění v oddělených místnostech se zákazem vstupu pro děti a mladistvé, jejich viditelné označení apod.).

Dodržování těchto povinností nejčastěji kontroluje obecní policie. Pozitivním jevem je, že v souladu s novelizovaným zákonem o obecní policii jsou strážníci obecní policie oprávněni ke vstupu do živnostenských provozoven, do všech prostor určených pro zákazníky. Mohou tak bezprostředně kontrolovat podmínky provozu heren stanovené právními předpisy (zák. č. 553/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Bohužel toto právo je využíváno velice zřídka, zejména pokud jde o kontrolu účasti dětí a mladistvých v místech s výherními automaty a následný postih provozovatele, pokud tuto účast toleruje. Je častým jevem, že výherní automaty umístěné ve vstupních halách obchodů a obchodních domů, bufetech, restauračních zařízeních apod. jsou obklopeny hráči ve věku do osmnácti let a ani přítomný personál ani nedaleko postávající příslušníci obecní policie nejeví o tuto skutečnost zájem.

U policistů je tento nezájem někdy výsledkem zkušeností vlastních i přejetých, že pro postih provozovatele (porušení zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách) je třeba vykonat velké množství administrativních úkonů s nejistým výsledkem, a pokud jsou výherní automaty v nájmu, je nájemce v takovém případě prakticky nepostižitelný.

Policie České republiky při kontrole heren postupuje obvykle stejně jako při kontrole prodeje alkoholu mladistvým. Při prvním přestupku je majiteli uložena pokuta, při druhém pokuta s výstrahou, při třetím může být majiteli (jen pokud je současně provozovatelem herny nebo herních automatů) odebrána licence k provozování herny.

Kontroly ostatních zmocněných úřadů se však soustřeďují především na zjišťování „černých“, automatů, t.j. automatů, z nichž provozovatelé neplatí úřadům stanovené poplatky. (Maximální pokuta uložená provozovateli finanční správou může činit až 300 000,- Kč.)

Největší a zatím obtížně řešitelné jsou problémy se zabráněním dětem a mladistvým zapojovat se do hazardních her, navštěvovat herny, ubíjet čas hrou v hracích automatech a utrácet tam peníze vlastní, rodičů, ale i získané nezákonným způsobem. Nebezpečnost těchto aktivit je o to větší, že návyk na hru se dá vytvořit za poměrně krátkou dobu.

Společenská nebezpečnost hráčské vášně spočívá především v tom, že k jejímu provozování jsou nezbytné peníze, a v tom, že se jedná o patologickou vášeň (závislost) vyžadující stále více peněz. Mladší osoby jsou tak nepřímo nuceny opatřovat si nezbytné peníze různými způsoby, především krádežemi (peněz, věci z aut, z bytů), dokonce i prostitucí, prodejem drog a další trestnou činností.

Představa výhry je natolik reálná, že mladí ani po vysvětlení nerespektují skutečnost, že peněžní vklad hráčů do hry musí několikanásobně převyšovat možný zisk provozovatelů automatů. Odmítají přijmout skutečnost, že pro provozovatele to je vysoce zisková živnost, založená právě na lákavosti snadno získané výhry, která však musí tvořit jen zlomek vložených investic.

Dalším negativním jevem souvisejícím s patologickým hráčstvím je skutečnost, že herny, zejména v centrech měst, se často, podle zkušeností policistů, stávají současně místem uzavírání nelegálních obchodů (s drogami, s kradenými věcmi, místem schůzek klientů s nezletilými hráči – prostitutky aj.).

Přestože je hra na hracích automatech v ČR povolena až od osmnácti let, důsledné uplatňování tohoto požadavku je stále zpochybňováno objektivními zjištěními kontrolních orgánů i samotnou existencí patologických hráčů mezi dětmi a mladistvými.

Kontroly, které by měli provádět provozovatelé herních automatů, jsou ve vztahu k účasti dětí a mladistvých hodnoceny jako neúčinné. Mnozí pozorovatelé, vedeni snahou co nejvíce vydělat, se neohlízejí na to, kdo

²⁾ Trestní právo 7 – 8/96 Orac.

v jejich hernách „krmí“ automaty penězi a jestli jsou tyto peníze získány legálně či nelegálně. Znamená to, že pokud se jedná o zisk, provozovatelé zákony často nedodrží, příp. obcházejí. Tam, kde jsou herny v nájmu, je situace o to komplikovanější, že nájemci na rozdíl od provozovatelů nemohou být za porušování povinností uložených např. obecním úřadem sankcionováni kontrolním orgánem, který takové porušení zjistí (ani za to, že hry na výherních automatech se účastní osoby nezletilé).

V takových případech by snad byla možnost využít znění § 19 odst. 3 zák. č. 202/1990 Sb., který stanoví, že povolení provozu hracího přístroje může být vázáno na splnění podmínek nutných ve veřejném zájmu. Obecní úřad, který provoz povoluje, může tak stanovit provozovateli povinnost, aby v případě pronájmu stanovil ve smlouvě, kterou uzavře s nájemcem, opatření směřující k zabránění účastnit se hry osobám nezletilým. Při opakovaném porušení této podmínky musí pak obecní úřad vykonávat tlak (zákonnými sankcemi) na provozovatele včetně zrušení povolení provozu hracího přístroje, aby nebyl veřejný zájem porušován ani provozovatelem ani příp. nájemcem.

Parlamentu byl předložen návrh na stanovení odpovědnosti ze zákona i obsluze jiných zařízení než heren (např. restaurací apod.) za to, že se her na hracích automatech nebudou účastnit osoby mladší osmnácti let. Informace o již provedeném postihu provozovatelů hracích přístrojů, sázkových kanceláří, heren apod. jsou těžko dostupné a v případě sankcionování přestupků zcela nedostupné.

Můžeme tedy konstatovat, že trestní postih existenci nelegálních praktik v oblasti her zatím ovlivňuje v malé míře, i když jeho uplatňování je stále častější, avšak týká se spíše neoprávněného provozu her a provozování nepoctivých her a sázek³⁾.

5. Rizikové skupiny

Při formování životního stylu hraje prvořadou úlohu *rodina*. Pozornost je věnovat aspektům demografickým, sociálnímu postavení rodiny, povahovým vlastnostem rodičů, funkci rodiny jako celku, úrovni a druhu výchovných přístupů rodičů, vztahu a přístupu k dítěti a k adolescentovi a opačně.

Rodina je svým přístupem k dětem charakterizována přístupem pólovým. Na jedné straně nadměrná protektivnost, pečlivost, autoritativnost a dominantnost rodičů, na straně druhé malá důslednost, nedostatečný kontakt a kontrola se sníženým zájmem o dítě. Disfunkční rodina je vedle patologické komunikace a hledání sociální identity jednou z nejdůležitějších příčin.

V České republice je patologické hráčství jev nový a populární, který se rychle rozšířil bez pocitu překračování zákona a sociálních pravidel. V atmosféře ekonomických stimulů a možností tržního hospodářství existuje mnoho lidí, kteří chtějí do tohoto světa vstoupit.

V letech 1992 – 1994 se gamblersství stalo jedním z nejrozšířenějších problémů závislosti v České republice. Ohrožena je celá populace, přesto lze vymezit rizikové skupiny.

Jsou jimi:

1. Děti a mladiství jsou věkovou skupinou, u které vzniká patologické hráčství nejrychleji, během několika týdnů nebo měsíců. Odborníci se domnívají, že průměrná doba vzniku závislosti je 1 – 3 roky.
2. Muži jsou z hlediska pohlaví naprosto dominantní rizikovou skupinou. Lze konstatovat, že patologické hráčství je fenoménem mužské populace, přesto i v této oblasti jsou patrné emancipační snahy. Srovnání: v padesátých letech byla žena závislá na alkoholu v ČSSR vzácností, v současnosti patří ženy mezi dominantní rizikové skupiny alkoholismu.
3. Profesionální hráči disponují značným rizikem, že propadnou patologické hrací vášni. Původně profesionální přístup (triky, podvody, dovednosti) se mění v závislost, při které nelze profesionální zkušenosti aplikovat.
4. Nebezpečné povolání, při kterém je jedinec vystaven trvale kontaktu s výherním automatem (např. čišníci, obsluha heren apod.), nebo má dostatečné a neomezené finanční prostředky (podnikatelé).
5. Hyperaktivní děti se vyznačují schopností strávit mnoho hodin u hracích automatů, přestože se v rodinné a ve školní realitě projevují nadměrně živě.
6. Nezaměstnaní a ti, kteří selhali ve škole nebo v zaměstnání. Nutno však poznamenat, že nezaměstnanost je častěji důsledek hazardní hry, nežli jejich příčinou⁴⁾.

Mgr. Jana POSOVÁ, NPC

³⁾ Trestní právo 7-8/ 96 Orac.

⁴⁾ srov: Mühlbacher, P. Patologické závislosti in: Vítková a kolektiv: Integrovaní speciální pedagogika. Praha: PAIDO 1998, str. 28.

Informační zdroje**Literatura:**

- Marhounová, J., Nešpor, K. *Alkoholici, fetišáci a gambléři*. Praha : Empatie 1995
- Mezinárodní klasifikace nemocí. 10. revize. Duševní poruchy chování. Popisy klinických příznaků a diagnostická měřítka. Praha : Psychiatrické centrum 1992
- Mühlpacher, P. *Patologické závislosti*. in: Pipeková a kolektiv *Integrativní speciální pedagogika*. Praha : PAIDO, 1998
- Mühlpacher, P. *Patologické závislosti*. in : Pipekova a kolektiv *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Praha 1998
- Mühlpacher, P. *Patologické závislosti*. in: disertační práce *Sociální aspekty léčby závislostí u dětí a mladistvých*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998
- Nešpor, K. *Jak překonat problém s hazardní hrou*. Praha: Sportpropag a. s., 1996
- Nešpor, K. *Jak poznat a překonat problém s hazardní hrou*. Praha 1999
- Nešpor, K., Csémy, L. *Alkohol, drogy Vaše děti*. Praha : Sportpropag a. s., 1996
- Nešpor, K., Csémy, L. *Bažení (craving)*. Praha : Sportpropag a. s., 1999
- Nešpor, K., Csémy, L. *Léčba a prevence závislostí*. Příručka pro praxi. Psychiatrické centrum Praha, 1996
- Nešpor, K. *Uvolnění s přehledem. Relaxace a meditace pro moderního člověka*. Praha : Grada, 1998
- Nešpor, K. *Hazardní hra jako nemoc*. Ostrava : Nakladatelství Aleny Krtilové, 1994
- Nešpor, K. *Některé postupy používané v léčbě patologického hráčství*. Česko – Slovenská psychiatrie, 90 1994
- Nešpor, K. *Hry hazardní a nehazardní*. Vesmír 1995
- Nešpor, K. *Porovnání patologického hráčství a závislosti*. Medicína 1997
- Nešpor, K., Csémy, L., Pernicová, H. – *Prevence problémů působených návykovými látkami na základních a na středních školách*. Příručka pro pedagogy, Praha : Sportpropag, 1996
- Nešpor, K., Csémy, L. *Léčba a prevence závislostí*. Příručka pro praxi. Praha : Psychiatrické centrum patologických hráčů, 1996. *Alkoholismus a drogové závislosti* Bratislava, 1997
- Randák, D., Nešpor, K. *Patologické hráčství u žen*. Vědecká schůze Psychiatrické společnosti ČLS JEP 2. 6. 1996

Časopisy:

- Policista květen 1999
- Trestní právo 6/99
- Trestní právo 7/99

POČÍTAČOVÉ HRY

Obliba PC a zejména online her má celkem prozaický důvod. Úspěchy, kterých se hráči podaří dosáhnout v poměrně krátkém čase, si může kompenzovat neúspěchy v reálném životě. Někteří hráči jdou tak daleko, že virtuálnímu světu jsou ochotni obětovat téměř vše – rodinu, přátele, koníčky i zaměstnání.

Nejoblíbenější online hry už přilákaly miliony účastníků, a jejich počet se každou hodinu zvyšuje. Vzájemné sociální působení mezi hráči vede často k rozvoji úzce propojených komunit, které vyžadují oddanost svých členů. Takový hráč stráví průměrně dvacet hodin týdně tím, že si všelijak vylepšuje svou virtuální postavu, plní úkoly, za které získává virtuální peníze, nakupuje nové, lepší a účinnější zbraně. Někteří hráči přiznávají, že honba za stále lepšími kouzly a zbraněmi či touha postoupit do dalšího levelu je velmi návyková. Proto pokud hráč dosáhne bájného vrcholu, tedy stavu, kdy už nemůže svou postavu dále vylepšovat, může u něj nastat pocit zklamání. U zvláště psychicky slabších jedinců, pro které virtuální svět postupem času nabývá větší důležitosti než svět reálný, může mít jakýkoliv neúspěch fatální následky.

V Číně tak nedávno došlo k případu, kdy jeden hráč zabil druhého jen kvůli krádeži virtuální zbraně. Mezi hráči totiž funguje nejen prodej virtuálních komodit, ale i systém půjček. Zvláště pak u hráčů, kteří se znají důvěrně, ale co je zajímavé, nemusí se nutně znát z reálného světa. A právě taková půjčka se čínskému hráči stala osudnou. Půjčil si virtuální šavli, ale podlehl vidině lehce vydělaných peněz a zbraň původnímu majiteli nevrátil, ale prodal ji v přepočtu asi za 20 000 Kč dalšímu zájemci. Když se to původní majitel dozvěděl, neváhal a obrátil se na policii. Ta je ovšem v takových případech bezradná, protože krádež virtuální zbraně není definována v žádném zákoně. Majitel tedy vzal spravedlnost do svých vlastních rukou a neposlušného dlužníka zabil.

Čína je země, kde vzniklo také první specializované zdravotnické pracoviště, zabývající se léčbou závislosti na online hrách. Klienty jsou převážně lidé, kteří virtuálnímu světu podřídili úplně celý svůj život. vzdali se zaměstnání, aby měli více času na hraní. Celé dny tak tráví u počítače a opomíjejí dokonce takové základní věci, jako je jídlo a pití. Podle lékařů to může mít fatální vliv na jejich zdraví. Hodiny sezení bez pohybu mají za následek poškození páteře, riziko vzniku krevních sraženin v dolních končetinách, poškození očí, a to bez ohledu na to, zda hráč používá CRT či TFT monitor, a konečně nedostatek jídla a spánku vede k psychickým poruchám.

Případ Jihokorejce, který po 50 hodinách nepřetržitého hraní zemřel na srdeční mrtvici, hovoří za vše. Další tragický případ se stal v Číně. Ačkoli se to může zdát trochu přitažené za vlasy, je tomu tak. Šestadvacetiletý Číňan zemřel v poslední den prázdnin po sedmidenním hraní. Uvedl to čínský deník The China Daily. V Číně roste počet lidí závislých na počítačích geometrickou řadou i přes omezení, která čínská vláda vydává. Předpokládá se, že 13 % z celkového počtu 20 milionů uživatelů Internetu mladších 18 let je na něm závislých.

BBC upozorňuje na mnoho „obětí“, které rozvoj této moderní technologie v Číně přináší. Wang Yiming (21) se dostal stejně jako mnoho dalších mladých lidí do područí Internetu. U online her trávil každý den mnoho hodin, samozřejmě neměl čas jíst a spát. Je bledý, Internet mu v negativním slova smyslu změnil celý život. Měsíc nebo dva po té, co začal používat Internet, nezvládl několik testů ve škole, ale nenašel dost odvahy říci o tom rodičům. Když se rodiče dopátrali pravdy, nadšení nebyli. Závislost na Internetu se Wangovi vymkla z kontroly, všichni z okolí ho varovali, že u počítače tráví příliš mnoho času. Mladík si nenechal poradit a uklidňoval se tím, že žije svůj život, do kterého mu nemůže nikdo mluvit. Stal se z něho samotář, přestal komunikovat s okolím běžnými způsoby a uzavřel se ve svém interaktivním světě.

O nevhodných návycích, které mohou děti přejímat od svých rodičů, svědčí i krátký výsek z jedné online hry. V postu tři „Noční elfský lovec Brion“ (level 57) píše (ve 3:29 ráno místního času), že všichni půjdou zabít nějakého Korra. Pointa následuje v postu číslo pět, kde kněžka Faydra (level 59) nejdříve upozorňuje, že nyní je „OOC“ (tj. „Out of character“ – nepíše za svou postavu, ale za jejího hráče) a pak konstatuje: „Promiňte, že odvádím řeč od tématu fóra, ale: Brione – pokud nechceš, aby tvá matka věděla, že jsi ve 3:29 ráno vzhůru a sedíš u počítače – tak NEPIŠ do fóra, které čte. Načapala jsem tě. Máš zaracha.“

Rozlišit hranici mezi koníčkem, zvýšeným užíváním a závislostí je velmi obtížné, už i proto, že na počítači nevzniká závislost fyzická, ale psychická. Přesto můžeme vysledovat určité příznaky, které svědčí pro rozvíjející se závislosti. Mezi hlavní příznaky patří stavy podobné transu při hraní hry, vzpírání se rodičovským zákazům hraní, neschopnost dodržovat časový limit určený pro tuto činnost. K dalším příznakům patří:

- méně vykonané práce
- pocit prázdnoty, když není člověk u počítače
- ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače
- brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače
- rostoucí nervozita a neklid, když delší dobu nemůže hrát
- přemýšlení o počítači, když ho zrovna nepoužívá
- krádež peněz na nákup her
- stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry
- lhaní o své závislosti
- hraní kvůli úniku od osobních problémů
- narušené vztahy s rodinou
- zanedbávání učení
- opouštění dřívějších zájmů a přátel
- zhoršující se školní výsledky

V souvislosti s tím, jak „počítačový svět“ může ovlivnit prožívání reálného světa vypovídá případ mladého počítačového odborníka, který uvažoval o sebevraždě jako o způsobu řešení své tíživé osobní situace, ovšem měl představu toho, že by se jenom „resetoval“, to znamená, že by se neodpojil ze zdroje, HD by se stále točil a jen by vymazal vše z operační paměti. To v realitě pochopitelně není možné.

Virtuální realita však patrně poskytuje prostor pro rychlejší, hlubší a rafinovanější závislost, protože člověku umožňuje vytvářet si virtuální „lepší“ svět, než jak vnímá ten reálný, ve kterém žije. Lze předpokládat, že čím méně příznivý je reálný svět závislého člověka, tím spíše se bude uchýlovat do těch virtuálních, neboť závislost se též projevuje tendencí dosahovat věcí, zážitků či vztahů „pokud možno snadno a rychle“. A tak než aby tvrdě pracoval na změnách ve svém reálném světě, což může trvat dlouho a musí při tom překonávat nepříjemné překážky a čelit frustraci, může se pomocí několika kliknutí dostat, alespoň na čas, do těch „lepších“, virtuálních světů.

Dr. Jaroslav HÁJEK, NPC

Použitá literatura:

- Online hry hýbou Internetem, psychikou a peněženkami hráčů – Martin Vyleťal – 12. 8. 2005
 Závislost na počítačích a počítačových hrách – Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti, Sládkova 45, Brno
 Závislost na počítačích očima odborníka – Mgr. Petr Růžička – 1. 3. 2001 Idnes.cz, rubrika: Vliv her, autor: Pavel Mondschein
 Virtuálně reálné hry – František Fuka – 22. 8. 2005
 Čínští počítačová maniaci končí v léčebně – Jan Handl – 4. 11. 2005
 Číňan zemřel po sedmidenním online hraní – Martin Šimko – 01. 03. 2007

MALÁ POLICEJNÍ AKADEMIE

V letošním roce byl ukončen další cyklus přednášek, kde bylo distribuováno výukové DVD MALÁ POLICEJNÍ AKADEMIE. Jedna z velkých akcí proběhla 8. dubna 2008. Posluchači byli tentokrát policisté pracující na preventivně informačních skupinách okresních, městských a krajských ředitelství OČR. Podařilo se tím splatit alespoň malý dluh z původního záměru, aby právě policisté pracovali s tímto projektem. Následoval seminář připravený Městským ředitelstvím PČR v Ostravě. Tady se v přednáškovém sále magistrátu města Ostravy sešli společně jak učitelé a zástupci škol, tak i policisté, kteří se zabývají prevencí. Jedna z posledních akcí byla připravena pro kolegy z PIS Správy PČR Středočeského kraje 3. září. Jak s Malou policejní akademií tak i s novinkami na drogové scéně se seznámili zástupci PIS ze všech okresních ředitelství. Ze seminářů jsme odjížděli s pocitem, že všichni věnují prevenci hodně času a energie a moc dobře si uvědomují, že prevence má svoje nezaměnitelné místo v boji s trestnou činností. Stále platí, že trestná činnost se řeší nejlépe, pokud k ní vůbec nedojde.

ŠKOLNÍ ŘÁD – NÁVYKOVÉ LÁTKY V SOULADU S METODICKÝM POKYNEM MŠMT Č. J. 20 006/2007-51

pplk. Mgr. Břetislav BREJCHA
vedoucí skupiny metodiky a prevence

Na všech seminářích se s velkým ohlasem setkala část týkající se zapracování problematiky návykových látek do školních řádů.

ZPRÁVA K NOVÉ KONCEPCI ŠKOLNÍHO ŘÁDU – PROBLEMATIKA NÁVYKOVÝCH LÁTEK:

Vzhledem k praktickým poznatkům z činnosti jednotlivých škol a školských zařízení (oblast návykových látek) vyplývá evidentní potřeba koncepční úpravy v oblasti obsahu školních řádů. Mnoho školních řádů do současné doby neobsahuje např. tzv. sankční řád. V této rovině se jedná pouze o úpravu zakázaných forem jednání ze strany žáků v oblasti návykových látek, bez následného možného řešení (například ve formě sankce – třídní důtky, napomenutí, apod.). Výsledkem je, že školní řády se mívají účinkem a jsou nefunkční. Pro zvýšení funkčnosti by bylo třeba uvažovat o nastavení sankčního řádu v rozmezí určitých sankcí či přímo o konkretizaci sankcí za určité jednání v rozporu se školním řádem.

Prvotním požadavkem při koncepci vzorového řešení školního řádu proto je vytvořit školní řád, který bude obsahovat jak popis zakázaného jednání ze strany žáků v rámci škol a školských zařízení, tak možné sankce, které je za porušení těchto zákazů postihnou (teorie práva v této rovině hovoří o struktuře právní normy, která se skládá z dispozice, hypotézy a sankce).

Z hlediska právní jistoty se tato struktura jeví jako nezbytná, protože žák si musí být vědom, že bude-li se chovat podle práva (školního řádu), bude jeho jednání tolerováno a respektováno, a pokud ne, bude možno jeho jednání sankcionovat. Také ostatní žáci musí mít jistotu, že bude-li někdo „porušovat pravidla hry“, bude to škola, která tato porušení zjistí a sjedná nápravu. To vše nepochybně posílí právní jistotu všech žáků školy, a byť sankční řád je do určité míry represivním prvkem, v konečném důsledku působí preventivním účinkem. Mimo to legitimním nárokem rodičů je, aby škola jednání spojená s návykovými látkami věcně a objektivně na základě platného práva v ČR řešila, a tím chránila jejich děti před vlivem návykových látek ve školním prostředí.

Nezanedbatelný je i fakt, že školní řád je v podstatě první normou, se kterou je dítě konfrontováno a kterou zcela přirozeně testuje. Nebude-li norma funkční, tzn. nebude-li se skládat z částí, které musí obsahovat – viz výše, může dojít, a z praxe lze říci, že u dětí dochází, k vytváření pocitu, že normu není třeba dodržovat. Školní řád je přeneseně řečeno startovní čára každého jedince v této oblasti a lze se domnívat, že může do jisté míry v procesu sociálního zrání jedince ovlivnit a pozitivně formovat jeho postoj ke společnosti a normám jako celku. Možná to bude znít přehnaně, ale za školním řádem si můžeme představit zákon o silničním provozu, přestupkový zákon a další právní předpisy.

Ukázky nedostatečné úpravy v rámci školního řádu

Ukázka 1 – gymnázium

Žákům není dovoleno v prostorách školy kouřit, požívat alkohol či jiné škodlivé látky. To se týká i všech akcí, které škola organizuje. Je zakázáno nosit, držet, distribuovat a zneužívat návykové látky v areálu školy. Porušení tohoto ustanovení bude klasifikováno jako obzvláště hrubý přestupek a budou z něj vyvozeny patřičné sankce.

Komentář: Není zřejmé, co se myslí škodlivou látkou. Z první věty vyplývá, že nosit, distribuovat apod. tabákové výrobky, alkohol a jiné škodlivé látky i na všechny akce školy je možné. Vůbec není řešen zákaz vstupovat do školy pod vlivem návykové látky. Závěrem není specifikováno, jaké patřičné sankce budou z výše uvedeného jednání vyvozeny a také jakou pomoc nabídne škola v rámci vyváženého přístupu v případě, že bude žák mít s užíváním návykových látek problém.

Ukázka 2 – gymnázium

v povinnostech žáka

Nepožívat alkoholické nápoje ani jiné omamné látky ve škole, na pracovištích a při akcích organizovaných školou.

Komentář: Vůbec není řešen zákaz vstupovat do školy pod vlivem návykové látky. Není blíže vymezeno, co vše zahrnuje škola a co je to pracoviště. Nosit, držet, distribuovat a další formy manipulace s alkoholickými nápoji či jinými omamnými látkami ve škole, na pracovištích a při akcích organizovaných školou je povoleno? Závěrem není uvedeno, zda za výše uvedené jednání budou vyvozeny nějaké sankce, lze se domnívat, že bude pouze konstatováno, že byl porušen školní řád. Dále viz komentář k ukázce č. 1.

Ukázka 3 – ZŠ

Žák má povinnost dodržovat zákaz kouření, přinášení alkoholických nápojů a jejich konzumace ve všech (vnitřních i vnějších) prostorách školy, tato povinnost platí i během konání veškerých školních akcí.

Žák má povinnost dodržovat zákaz nošení, držení, distribuce a zneužívání návykových látek a drog ve všech (vnitřních i vnějších) prostorách školy, tato povinnost platí i během konání veškerých školních akcí.

Komentář: Vůbec není řešen zákaz vstupovat do školy pod vlivem návykové látky. Přesněji je blíže vymezeno vnější prostory školy. Jiné formy manipulace s OPL jako nabízení, zprostředkování, prodej, opatření nejsou v rozporu se školním řádem? Závěrem není uvedeno, zda za výše uvedené jednání budou vyvozeny nějaké sankce, lze se domnívat, že bude pouze konstatováno, že byl porušen školní řád. Dále viz komentář k ukázce č. 1.

Ukázka 4 – SŠ odborná

Žákům je ve škole zakázáno kouřit, požívat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky a též přijít do školy pod vlivem těchto látek.

Obdobně je kouření, požívání alkoholických nápojů a jiných návykových látek zakázáno i při všech školních akcích konaných mimo budovu školy.

Je též zakázáno nošení, držení a distribuce návykových látek v areálu školy.

Komentář: Jiné formy manipulace s OPL jako nabízení, zprostředkování, opatření nejsou v rozporu se školním řádem? Závěrem není uvedeno, zda za výše uvedené jednání budou vyvozeny nějaké sankce, lze se domnívat, že bude pouze konstatováno, že byl porušen školní řád. Dále viz komentář k ukázce č. 1.

Školní řád – návykové látky v souladu s metodickým pokynem MŠMT č.j. 20 006/2007-51

Všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky¹⁾, ve škole s nimi manipulovat²⁾. To neplatí pro případy, kdy osoba užívá návykové látky v rámci léčebného procesu, který jí byl stanoven zdravotnickým zařízením.

Požívání OPL osobami mladšími 18 let je v České republice považováno za nebezpečné chování. Každý, kdo se ho dopouští, má nárok na pomoc orgánů sociálně právní ochrany dětí.

¹⁾ § 89 odst. 10 z.č. 140/1961 Sb., trestní zákon - návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobující nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

²⁾ Manipulací pro účely školního řádu se rozumí přinášení, nabízení, zprostředkování, prodej, opatření, přechovávání.

(1) V případě, kdy se škola o takovém chování dozví, bude tuto skutečnost hlásit zákonnému zástupci žáka (§ 7, odst.1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně).

(2) Škola je povinna oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že žák požívá návykové látky (§ 10, odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně).

(3) Distribuce³⁾ dle § 187 trestního zákona a šíření OPL dle § 188 trestního zákona je v ČR zakázána a takové jednání je trestným činem nebo proviněním. Škola je povinna v takovém případě takový trestný čin překazit a učinit tak v každém případě včasným oznámením věci policejnímu orgánu.

(4) V případě výskytu látky, u níž je podezření, že se jedná o omamnou a psychotropní látku⁴⁾, v prostorách školy nebo v případě přechovávání takové látky žákem bude škola postupovat stejně jako v bodě (3).

Sankční řád (**důležitá součást školního řádu!!!**)

V korespondenci s uvedenými sankcemi je třeba zdůraznit, že každá osoba, které byla sankce uložena, má právo na pomoc ze strany všech zainteresovaných subjektů (škola, orgán sociálně právní ochrany dítěte, lékařské zařízení apod.). Škola může při této pomoci učinit opatření, která osobě uvedenou pomoc zjednoduší (informace na koho se v případě potřeby obrátit apod.). Stručně řečeno, v souvislosti s návykovými látkami má osoba právo jak na sankci, tak na pomoc, a to v rámci vyváženého přístupu!!!

Případy související s užíváním návykových látek v prostředí škol a školských zařízení řeší přílohy metodického pokynu MŠMT č.j. 20 006/2007-51. Z nich vybírám následující části a body.

OPL

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo.³⁰ Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

1. Školním řádem škola stanoví zákaz užívání OPL a jejich distribuci a přechovávání. Současně stanoví zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školním řádem stanoví rovněž sankci za porušení zákazu.
2. Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a 188 a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, 31 se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Konzumace OPL ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyzve vedení školy.
6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyzve škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. V případě, že žák není schopen dbát pokynů zaměstnanců školy, vyzve škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
8. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyzve škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
9. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).

³⁾ A další formy jednání uvedené v zákoně č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁴⁾ Nebo přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed.

10. Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. 32 Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
11. V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
12. Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.
13. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.
14. V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno v bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.
15. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Pokud se týká orientačního vyšetření, nejsou školská zařízení zahrnuta mezi instituce, které jej mohou provádět (§ 16 odst.4, zák. 379/2005). Je však možné nechat na začátku školního roku podepsat „formulář o souhlasu zletilého žáka a studenta nebo zákonného zástupce nezletilého žáka s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL“.

Verze souhlasu podle metodického pokynu MŠMT:

**Souhlas zletilého žáka a studenta
nebo zákonného zástupce nezletilého žáka
s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL**

Škola, adresa, razítko:

Souhlasné prohlášení zákonného zástupce k možnosti orientačního testování přítomnosti návykových látek v lidském organismu v průběhu školního roku

Způsob testování:

Testování na přítomnost **alkoholu pomocí dechové zkoušky**, v případě přítomnosti **OPL pomocí zkoušky ze slin**

Jméno žáka/studenta

Souhlasím s možností orientačního testování přítomnosti návykových látek v organismu mého syna/dcery, **existuje-li důvodné podezření z požití návykové látky a možného ohrožení jeho/jejího zdraví.**

V dne

podpis zákonného zástupce

Jako alternativu přikládáme i formulář pro testování doporučený Národní protidrogovou centrálou. Z formuláře MŠMT totiž dostatečně nevyplývá, za jakých podmínek bude tento nástroj využíván. Domníváme se, že v prohlášení je nezbytné poukázat na skutečnost, že se zásadně nejedná a priori o obecnou preventivní aktivitu školy⁵⁾, ale že skutečným cílem je využít tento institut z důvodů uvedených v prohlášení. Ve svém důsledku se tedy jedná o speciální, ale v některých případech nezbytný nástroj školy v oblasti primární prevence a rodiče by měli být v tomto kontextu informováni.

Identifikační údaje školy

Souhlasné prohlášení zákonného zástupce k možnosti orientačního testování přítomnosti návykových látek v lidském organismu v průběhu školního roku **Nikoli jako preventivní aktivitu ze strany školy, ale v rámci možného ohrožení života, zdraví mého syna /mé dcery/, popř. v rámci možného poškození majetku, které by mohlo být způsobeno pod vlivem návykové látky ze strany mého syna**

⁵⁾ Protože nelze k tomuto institutu přistupovat paušálně např. otestováním celé třídy bez důvodného podezření na ovlivnění návykovou látkou.

/mé dcery/, vědom/a/ si pravidel a sankcí, které jsou stanoveny ve školním řádu, souhlasím v případě důvodné obavy s možností orientačního testování přítomnosti návykových látek v organismu mého syna /mé dcery/ v průběhu shora uvedeného školního roku.

V dne

podpis zákonného zástupce

Distribuce OPL ve škole

1. Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.
2. Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.
3. Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
4. Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.
5. Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsaným níže.

Nález OPL ve škole

- A.** V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:
1. Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
 2. O nálezu ihned uvědomí vedení školy.
 3. Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezu. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru.
 4. Nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.
- B.** V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:
1. Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
 2. O nálezu ihned uvědomí vedení školy.
 3. O nálezu sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo jeho/její zástupce.
 4. O nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.
 5. V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.
- C.** V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že **některý z žáků má nějakou OPL u sebe**, postupují takto:
1. Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
 2. Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.
 3. Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci.

Miloš VANĚČEK, NPC

NEALKOHOLOVÁ TOXIKOMANIE V LETECH 1973–1978 NA ÚZEMÍ ČSR

(SONDA DO PRÁCE VEŘEJNÉ BEZPEČNOSTI NA POLI DROGOVÉ PROBLEMATIKY)

Zneužívání narkotických a psychotropních látek se jako jeden z atributů lidského chování stal součástí naší civilizace a jeho rozšíření je jedním z negativních jevů, které kromě rostoucí agresivity, hrubosti, apatie a otrlosti přineslo nanejvýš protikladné dvacáté století.¹⁾

Socialistický stát obecně existenci abúzu drog z politických a ideologických důvodů popíral, ovšem situaci sledoval a také se snažil ji regulovat.

Předkládaná práce se pokouší na základě pramenů vzniklých z činnosti Ministerstva vnitra České socialistické republiky (MV ČSR) a jeho součástí po linii Veřejné bezpečnosti (VB) naznačit, jak tento postup vypadal v období let 1973–78. Zneužívání drog dosáhlo takové míry, že již nebylo možné jej ignorovat a bezpečnostní orgány začaly soustavněji mapovat situaci a hledat konkrétní způsoby omezování tohoto jevu.

Právně byly negativní účinky drog v mezinárodním měřítku eliminovány již od počátku 20. století, kdy hlavním garantem v této oblasti byla Společnost národů, po 2. světové válce Organizace spojených národů, především Komise pro narkotické látky. Československo na tyto aktivity následně reagovalo svou vnitrostátní legislativou.²⁾

V období, jemuž se věnujeme, tvořily právní rámec zejména zákon č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu, vládní nařízení č. 56/1967 Sb. o jedech a jiných látkách škodlivých zdraví, vyhláška Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva spravedlnosti č. 57/1967 Sb., kterou se provádí nařízení o jedech a jiných látkách škodlivých zdraví, zákon č. 120/1962 Sb. o boji proti alkoholismu, zákon o přečinech č. 150/1969 Sb., zákon o přestupcích č. 60/1960 Sb. a zejména trestní zákon č. 140/1961 Sb. a trestní řád, zák. č. 141/1961 Sb. Tyto právní předpisy však nedávaly dostatečnou možnost postihu a ze strany strážců zákona byly neustále vznášeny požadavky na jejich úpravu a doplnění.

Právní normy obsažené v trestním zákoně umožňovaly totiž postih pouze tzv. klasické toxikomanie,³⁾ tzn.

¹⁾ STEHLÍK, Jiří: *Budoucnost lidského společenství*, Praha 2000, s. 19–21.

²⁾ Požadavek kontroly drog, zejména opia, morfinu a heroínu byl projednáván na Šanghajské konferenci v roce 1909. První tzv. Haagská mezinárodní opiová konvence, sjednána byla v roce 1912, stanovila zásadu mezinárodní spolupráce při kontrole narkotických drog, žádala zákonná opatření na kontrolu výroby a distribuce opia, stanovila, že narkotické drogy (opium, morfium, kokain) se budou užívat pouze k medicínským a zákonným účelům. Československo přistoupilo ke konvenci podepsáním *Versailleské smlouvy*, vyhlášena u nás byla pod č. 159/1922 Sb. Prováděcími předpisy k ní byly zák. č. 28/1923 Sb. a vládní nařízení č. 147/1925 Sb. V roce 1925 byla v Ženevě sjednána *Mezinárodní opiová úmluva*, která zavazovala vlády, aby podávaly stálému výboru roční zprávy o výrobě opia a kokových listů a čtvrtletní zprávy o dovozu a vývozu drog. U nás byla vyhlášena pod č. 147/1927 Sb. a vykonána vyhláškou č. 21/1928 Sb., zákonem č. 135/1928 Sb., vládním nařízením č. 37/1929 Sb. a vyhláškou č. 181/1930 Sb. V roce 1931 došlo opět v Ženevě k sjednání *Úmluvy o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek*, kde byla určena spotřeba drog pro jednotlivé státy. V ČSR byla vyhlášena pod č. 173/1933 Sb. Na základě mezinárodních úmluv byl v Československu vydán tzv. opiový zákon č. 29/1938 Sb., jímž bylo dovršeno předválečné úsilí proti zneužívání omamných prostředků na našem území.

Podle opiového zákona byla výroba, zpracování, příprava, rozdělování, obchod, dovoz, průvoz a vývoz látek (rozdělených do 4 skupin) pod úředním dozorem. Při porušení zákona byly přestupky v kompetenci okresních úřadů, přečiny a zločiny byly v kompetenci soudů. – Po 2. světové válce byla v roce 1961 v New Yorku sjednána *Jednotná úmluva o omamných látkách*, která nahradila většinu dosavadních mezinárodních úmluv. Naše republika ji podepsala ještě téhož roku, ratifikována byla v roce 1963 a v platnost vstoupila v roce 1964. Vydána byla jako vyhláška Ministerstva zahraničních věcí pod č. 47/1965 Sb. V roce 1971 ve Vídni byla sjednána *Jednotná úmluva o psychotropních látkách*, jež u nás nabyla účinnosti v roce 1989 a publikována byla jako vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 62/1989 Sb. *Jednotnou úmluvu z roku 1961* pozměnil tzv. *Protokol o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách* vyhlášený ve sdělení federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 458/1991 Sb. Dalším významným dokumentem byla *Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami* uzavřená ve Vídni v roce 1988 a vyhlášená u nás sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí pod č. 462/1991 Sb. – Viz ŠTÁBLOVÁ, Renata a kol.: *Návykové látky a kriminalita*. Praha 1995, s. 48–51; JURÁKOVÁ, Iveta: *Trestněprávní postih toxikomanů*. Brno 1999, s. 73–77, 175; VANĚČEK, Miloš: *Trestněprávní úprava drogové problematiky*. In: *Bulletin Národní protidrogové centrály*, R. 8, 2002/2, s. 16–19.

³⁾ K problematice trestního postihu viz: *Právní normy upravující trestní postih toxikomanů*, In: *Informační věstník VB*, č. 21/1974, příloha č. 6.

zneužívání klasických drog, které byly uvedeny v seznamu omamných látek ve smyslu § 195 tr. zák. v příloze č. 3 vyhlášky Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva spravedlnosti č. 57/1967 Sb.⁴⁾ Pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů podle § 187 tr. zák. bylo možno postihnout pachatele, který bez povolení vyrobil, dovezl, vyvezl, jinému opatřil nebo přechovával omamné prostředky nebo jedy. Za zvlášť přitěžující okolnost se považovalo, dopustil-li se pachatel shora uvedeného jednání jako člen organizované skupiny, získal-li takovým činem značný prospěch nebo způsobil-li těžkou újmu na zdraví více osobám nebo smrt. Podle § 188 tr. zák. bylo možno postihnout pachatele, který vyrobil sobě, jinému opatřil nebo přechovával-li předmět způsobilý k nedovolené výrobě omamných prostředků a jedů.

Drogová scéna se však zdaleka neomezovala na tzv. klasické drogy, a naopak v důsledku jejich nedostupnosti byly nahrazovány nejrůznějšími způsoby⁵⁾, takže byly v ČSR mnohem častěji zneužívány látky v seznamu omamných prostředků neuvedené. Pak bylo nutné hledat další možnosti postihu. V případě, že byla vyrobená látka tak závadná, že by byla nebezpečná lidskému zdraví, bylo možno jednání pachatele kvalifikovat jako trestný čin ohrožení zdraví závadnými potravinami a jinými potřebami podle §§ 193 nebo 194 tr. zák. Jestliže došlo k ublížení na zdraví způsobenému druhou osobou nebo k těžké újmě na zdraví nebo i smrti, byl možný postih podle §§ 223 a 224 tr. zák. Nedovolený dovoz léčiv bylo možno postihnout podle § 124 tr. zák. za předpokladu, že pachatel značnou měrou ohrozil obecný zájem (hospodářský i na zdraví občanů) tím, že porušil zákaz nebo omezení dovozu, vývozu nebo průvozu zboží. Často byl aplikován § 132 tr. zák., rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, převýšila-li škoda 1 500 Kčs. Nedosahovala-li způsobená škoda stanovené výše, bylo možno využít ustanovení § 9 odst. 3 zák. č. 150/1969 o přečinech, a to i v případech, kdy nevznikla vůbec žádná škoda a podezřelý, který zneužil receptu, si léky platil sám. Při zneužívání léků a syntetických či přírodních látek ve skupinách byl k postihu využíván § 217 tr. zák., neboť tak docházelo k ohrožování mravní výchovy mládeže, ke svádění k zahálčivému nebo nemravnému způsobu života se strany organizátorů, byť i mladších 18 let, kteří sváděli jiné osoby mladší 18 let k soustavnému zneužívání toxických látek nebo umožňovali toxikomanii poskytováním léků, bytů aj. Toxikomané byli často postižitelní rovněž podle § 203 tr. zák. pro trestný čin příživnictví, pro přečiny proti pracovní kázní podle § 8 zák. č. 150/1969 Sb., pro vyhýbání se branné povinnosti aj. Vzhledem k tomu, že nealkoholové toxikomanie se dopouštěla především mládež, bylo možno použít i řadu právních norem a vnitřních předpisů souvisejících s ochranou mládeže⁶⁾.

Problematika trestné činnosti související s nedovolenou výrobou a držením omamných prostředků byla zákonem č. 128/1970 Sb. vyčleněna do působnosti Federálního ministerstva vnitra (FMV), výkon jeho působnosti zajišťovala Federální správa VB (FS VB). Ta na základě usnesení předsednictva ÚV KSČ a předsednictva vlády ČSSR ze dne 5. dubna 1973 č. 121⁷⁾ o schválení postupu při řešení problematiky alkoholismu a jiných toxikomanií vydala ve smyslu nařízení ministra vnitra č. 11/1971 dne 6. 8. 1973 „Závazný koordináční pokyn náčelníka FS VB FMV o postupu orgánů Veřejné bezpečnosti při řešení problematiky alkoholismu a jiných toxikomanií“⁸⁾. Tímto pokynem měl být zajištěn jednotný postup orgánů VB. Připojená „Informace o řešení problematiky alkoholismu a jiných toxikomanií“⁹⁾ mj. uvádí, že opatření se mají orientovat hlavně na oblast výchovy a zdravotní péče, jako např.: zesílení propagandy a prohloubení kulturněvýchovné činnosti v hromadných sdělovacích prostředcích, ve školní výchově a v kulturněvýchovných zařízeních k vytvoření

⁴⁾ Seznamy omamných látek byly vyhledávány ve Sbírce zákonů. Byly zde rozděleny do třech kategorií podle míry nebezpečí chorobného návyku, psychických změn a rizik zneužití.

⁵⁾ Vynalézavost osob toužících po drogovém opojení ilustruje případ dvou patnáctiletých dívek, které inhalovaly Okenu s dýmem z majoránky a banánových slupek a požívaly Algenu a Diazepam. Poté zdemolovaly část zařízení v pionýrské klubovně v Chocni. Viz AMV Kanice, přír. č. 1189/82, bal. 2, č. j. VB-02005/HK-3-74 Komplexní vyhodnocení trestné činnosti v oblasti omamných prostředků za rok 1974, fol. 8.

⁶⁾ Zákon o rodině aj., zásadní politickou směrnicí bylo usnesení předsednictva ÚV KSČ ze dne 4. 7. 1973, které stanovilo úkoly všem státním a hospodářským orgánům, institucím a společenským organizacím „v oblasti výchovy mladého pokolení a jeho přípravy pro život a práci v rozvinuté socialistické společnosti“. Vláda ČSR tyto úkoly rozpracovala do usnesení č. 186/1973, FMV vypracovalo „Úkoly resortu MV, Sboru národní bezpečnosti a vojsk MV“. Pro vyšetřovací útvary VB v ČSR byly úkoly přetřansformovány do pokynu „Systém práce na úseku kriminality dětí a mladistvých“ uveřejněného ve Sbírce pokynů HV VB č. 4/1973. Dále bylo uplatňováno usnesení vlády ČSR č. 20/1974 o součinnosti orgánů Bezpečnosti, prokuratur a soudů s národními výbory, ostatními státními a společenskými organizacemi při postihu protispoločenské činnosti. Viz AMV Kanice, přír. č. 1655/87, bal. 2, č. j. VV-0440/10-1976, Zpráva o stavu a úrovni vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži ve smyslu opatření k usnesení vlády ČSSR č. 287/1974 a vlády ČSR č. 67/1975 v roce 1975, fol. 2–3.

⁷⁾ Vláda ČSR toto usnesení vzala na vědomí svým usnesením č. 125 z 23. května 1973.

⁸⁾ AMV Kanice, f. H 2-1, i. č. 245, Postup orgánů VB při řešení problematiky alkoholismu a jiných toxikomanií – připomínkové řízení.

⁹⁾ Tamtéž.

žádoucího celospolečenského klimatu; zlepšení ambulantní a ústavní léčby a zainteresování na ní závodních a obvodních lékařů, vedení podniků a společenských organizací; omezení volného prodeje léků vyvolávajících chorobnou závislost a přezkoumání rozsahu preskripce těchto léků; zabezpečení výzkumu příčin a důsledků alkoholismu i jiných toxikomanií, výzkumu prevence a ekonomických, společenských a zdravotních důsledků. Posláním Sboru národní bezpečnosti v této oblasti mělo být především „...zajišťování ochrany veřejného pořádku a boje proti trestné činnosti...“. Konkrétněji spočívaly úkoly VB ve zvýšení efektivnosti boje proti nelegální přepravě omamných látek přes území našeho státu z Blízkého východu do západní Evropy a v zavedení systému odhalování latentní kriminality páchané v souvislosti s omamnými látkami.¹⁰⁾

Na základě „Závazného koordinačního pokynu...“ a zákona č. 128/1970 Sb. vydala FS VB v roce 1973 „Metodický pokyn k odhalování trestné činnosti s omamnými prostředky“¹¹⁾. Ten se stal, i přes své nedostatky, na příštích 5 let nejvýznamnějším dokumentem pro organizování boje s nealkoholovou toxikomanií na všech úrovních VB¹²⁾.

Federální správa VB FMV byla současně řídicím a výkonným útvarem VB. Výkonnou funkci zajišťovala prostřednictvím stávajících stupňů řízení VB. Odhalování a rozpracování trestné činnosti v souvislosti s nealkoholovou toxikomanií bylo začleněno do úseku hospodářské kriminality, neboť se vycházelo z předpokladu, že těžiště boje proti toxikomanii bude spočívat v odhalování pašování a rozšiřování klasických drog, příp. v rozkrádání farmaceuticky zpracovaných omamných prostředků uvnitř zdravotnických zařízení. V rámci řídicí a koordinační činnosti plnila FS VB tyto úkoly¹³⁾:

- vydávání předpisů upravujících výkon služby
- organizování a provádění kontroly jednotného výkonu služby v této problematice
- rozhodování o tom, na kterých útvarech bude prováděno rozpracování konkrétních případů
- provádění výkonu a operativní činnosti na závažných případech převzatých od územních útvarů k FS VB k vlastnímu rozpracování
- zodpovědnost za zdokonalování metod a prostředků používaných k odhalování omamných prostředků
- provádění celostátních rozborů situace na úseku trestné činnosti související s omamnými prostředky za účelem zdokonalování celého systému
- uskutečňování součinnosti s jinými složkami a resorty při odhalování trestné činnosti s omamnými prostředky
- organizování mezinárodní součinnosti v případech zasahujících mimo státní území
- na základě analýzy situace zpracovávání prognóz dalšího vývoje trestné činnosti související s omamnými prostředky s využitím všech domácích a zahraničních zkušeností a provádění odpovídajících opatření.

Hlavní velitelství VB MV ČSR (a MV SSR) se mělo podílet na řízení a kontrole výkonu u podřízených útvarů VB v rozsahu stanoveném FS VB, zajišťovat rozpracované případy, které přesahují rámec jednoho kraje, zajišťovat další úkoly spojené s centrálním řízením v boji proti trestné činnosti s omamnými prostředky ve smyslu těchto pokynů, spolupracovat s jinými složkami a resorty v rámci územní působnosti. Hlavní těžiště práce spočívalo na okresních (obvodních) odděleních městských správ a správ VB. Ostatní služby VB, vyšetřovatelé a vyhledavatelé, byli povinni poznatky zjištěné z jiných případů k této trestné činnosti neprodleně předávat pracovníkům z úseku hospodářské kriminality, kteří byli pověřeni řešením této problematiky. Při zjištění poznatků k cizincům, jejichž vstup byl na naše území nežádoucí, měly územní správy VB provést potřebná opatření cestou orgánů pasů a víz.

Na odděleních VB, správách VB a FS VB měla být podle prozatímní směrnice pro vedení a využívání poznatkových evidencí VB-krim-I-7 vedena evidence rozpracovaných případů souvisejících s omamnými prostředky. Na O VB a FS VB byla dále vedena evidence narkomanů, která měla sloužit ke kontrole a sledování osob, u nichž byla prokázána trvalá závislost na omamných prostředcích nebo návykových lécích. Byla utajena a lustraci v ní prováděl pracovník, který ji vedl, nebo jeho bezprostřední náčelníci. Pracovníci FS VB, HV VB

¹⁰⁾ Tamtéž, Informace o řešení problematiky alkoholismu a jiných toxikomanií, s.2, 23, 25.

¹¹⁾ Metodický pokyn k odhalování trestné činnosti s omamnými prostředky, vydalo FMV, FS VB v Praze 1973 (dále Metodický pokyn 1973).

¹²⁾ Na začátku r. 1974 se pokoušelo Hlavní velitelství VB vydat ve své Sbírce pokynů „Zásady součinnosti služeb VB v boji proti zneužívání a rozšiřování omamných prostředků“, které by doplňovaly Metodický pokyn 1973 vydaný FS VB, zejména v otázce rozdělení kompetencí mezi skupiny hospodářské a obecné kriminality. „Zásady...“ však nebyly vydány, neboť bylo upozornováno jednak na to, že takový dokument by měla vydat přímo FS VB, a jednak pro přílišnou popisnost a malou instruktivnost materiálu. Viz AMV Kanice, přír. č. 1098/80, bal. 1, č. j. VB-03/HK-3-74, Návrh Sbírky pokynů HV VB ČSR „Zásady součinnosti služeb VB v boji proti zneužívání a rozšiřování omamných prostředků“.

¹³⁾ Metodický pokyn 1973, s. 9–10.

a S VB měli postupovat získané poznatky z objektů, které obhospodařovali, příslušným útvarům VB podle trvalého nebo dlouhodobého přechodného pobytu narkomanů. Hlášení o rozpracování pachatelů trestné činnosti související s omamnými prostředky byly útvary VB povinny zasílat ve smyslu ustanovení VB-krim-I-7 i v těch případech, které nepřesahovaly rámec okresu. Hlášení o zjištěných osobách, u kterých byla prokázána trvalá závislost na omamných prostředcích, měly útvary VB zasílat na kartách pro poznatkovou evidenci v jednom vyhotovení Federální správě VB cestou HV VB MV ČSR¹⁴).

Důležitou roli v boji s toxikomanií představovala schopnost spolupráce bezpečnostních složek mezi sebou navzájem a také s ostatními státními orgány a organizacemi. Toto bylo v Metodickém pokynu 1973 opatřeno následovně. FS VB zajišťovala součinnost s II. správou FMV, Ústřední celní správou ČSSR, společenskými organizacemi na federální úrovni a se zahraničními bezpečnostními sbory. Náčelníci okresních a obvodních oddělení VB, MS VB, S VB zajišťovali spolupráci s příslušnými náčelníky útvarů StB. S celními orgány upravovaly součinnost směrnic a pokynů o spolupráci mezi orgány Veřejné bezpečnosti a Celní správy¹⁵). Podle zásad dohodnutých mezi MZd a FS VB byli vedoucí zdravotnických zařízení povinni sdělovat orgánům VB skutečnosti, týkající se osob závislých na drogách nebo drogy požívajících i bez jejich souhlasu, jestliže bylo ohroženo jejich zdraví nebo vývoj osobnosti a bylo-li to v zájmu ochrany proti toxikomanii¹⁶).

K zajištění úkolů měli územní náčelníci určit pracovníka skupiny (oddělení, odboru) hospodářské kriminality pro práci na úseku omamných látek a obhospodařování psychiatrických oddělení a léčeben zdravotnických zařízení, který měl udržovat styk s lékaři psychiatry za účelem výměny poznatků v oblasti omamných prostředků, vyhodnocovat soustředěné poznatky a předkládat je příslušným náčelníkům s návrhem na opatření, získávat ve služebním obvodu přehled o osobách, které požívaly omamné prostředky. Tento přehled měl být využitelný pro operativní činnost a evidence vedené na O VB a FS VB. Dále měl vyčleněný pracovník zajišťovat úkoly týkající se boje s trestnou činností související s omamnými prostředky pro jiné útvary VB, vyžadovat odborné posudky od Kriminalistického ústavu VB FS VB nebo podle §§ 8 a 158 odst. 3 tr. řádu ve zdravotnických zařízeních a měl předkládat návrhy na preventivní opatření. Federální správa VB měla spolu s republikovými orgány VB poskytovat podklady vrcholným zdravotnickým orgánům obou republik a řešit s nimi celostátní problémy v oblasti nealkoholové toxikomanie spolu s ústavními psychiatrickými léčebnami a výzkumnými ústavy, jichž se tato problematika týká.

Takto byl formulován Metodický pokyn, k jehož ideálu se jednotlivé útvary VB v praxi více či méně blížily. O situaci svědčí komplexní vyhodnocení, zpracovávané od roku 1973. Na republikové úrovni je vypracovával odbor hospodářské kriminality Správy kriminální služby HV VB MV ČSR (později pouze SKS MV ČSR¹⁷) na vyzádaní Federální kriminální ústředny FS VB (FKÚ FS VB). Ta si materiál zajišťovala jako podklad ke svému vlastnímu vyhodnocení trestné činnosti související s nedovolenou výrobou a držením omamných prostředků na území ČSSR, které měla sestavit podle N MV ČSSR č. 11/1971. Podkladem pro zpracování zprávy SKS byla krajská vyhodnocení, sestavovaná odbory hospodářské kriminality správ VB (MS VB Praha).

Zprávy byly sestavovány za celý rok a měly obsahovat přehled o realizovaných případech, případech v rozpracování, ověřených poznatcích, počtu evidovaných narkomanů a spolupráci se zdravotnickými zařízeními. Vztahovaly se na všechny druhy zneužívání omamných prostředků (omamné prostředky, návykové léky, vdechování syntetických prostředků), všechny druhy trestné činnosti (pašování, rozkrádání aj. nelegální odčerpávání ve zdravotnických zařízeních, vloupání do lékáren atd.). Správy VB měly samostatně popsat „... jednotlivé případy a poznatky s následujícími údaji: druh a formy trestné činnosti, základní data pachatelů a rozpracovaných či podezřelých osob, event. následky a škody způsobené trestnou činností, způsob rozpracování, který útvar a služba VB případ zpracovává“¹⁸). Podklady pro zpracování byly získávány z jednotlivých okresů.

¹⁴) Tamtéž, s. 10–11.

¹⁵) NMV ČSSR č. 11/1972 z 29. 3. 1972; Metodický pokyn náčelníka FS VB č. 1/1972 – uveřejněn v IVVB č. 46–47/1972 z 22. 11. 1972.

¹⁶) Věstník MZd ČSR, částka 4–5 z 15. 6. 1972 – Informace č. 12; Zápis z porady zástupců MV ČSSR, MV SSR a MZd SSR ze 16. 3. 1972 v Bratislavě; Zásady dohodnuté na společné poradě projednané a zajištěné na pracovní poradě vedoucích zdravotních pracovníků – ředitelů – MZd SSR.

¹⁷) Hlavní velitelství VB MV ČSR bylo zrušeno ke dni 31. 12. 1975 na základě přísně tajného rozkazu ministrů vnitra ČSSR, ČSR a SSR č. 5 ze dne 29. 9. 1975. Citovaným rozkazem byly k 1. 1. 1976 zřízeny u MV ČSR útvary, mezi nimi i Správa kriminální služby. Viz AMV Kanice, Inventář k archivnímu fondu H-2, Hlavní velitelství VB ČSR Praha, 1977, s. 4.

¹⁸) AMV Kanice, přír. č. 1298/84, bal. 1, č. j. VB-03/HK-3-74, Komplexní vyhodnocení trestné činnosti v oblasti omamných prostředků za rok 1973 (dále jen Vyhodnocení 1973), fol. 3.

V roce 1973 bylo podle výše uvedeného vyhodnocení¹⁹⁾ nejzávažnější formou, vzhledem k zdravotním následkům i k problematice trestního postihu, vdechování toxických látek, které se šířilo zejména mezi učni odborných učilišť a žáky škol. Velký podíl na rozšíření měla zejména snadná dostupnost, neboť prostředky jako Či-ku-li, Toluén, Okená aj. bylo možno levně zakoupit v maloobchodních prodejnách Drogerie. Nejčastěji bylo „fetování“ zjištěno v Jihomoravském a Severomoravském kraji. Další oblíbenou formou toxikomanie bylo zneužívání návykových léků a látek z nich vyrobených. Mezi zneužívané léky patřily Dexfenmetrazin, Fenmetrazin, Yastil, Dolsin, Triphenidyl, analgetika Alnagon, Algena, ojedinelé Papaverin, Psychoton, Veralgín aj. Byly běžně dostupné v lékárnách na lékařský předpis nebo i bez něj. Na míru společenské nebezpečnosti pouhého požívání těchto léků a nutnost řešení byly však rozporné názory, a to i v lékařských kruzích²⁰⁾. Se získáváním léků pak často souvisela trestná činnost vloupání do lékáren a zdravotnických zařízení (ordinace, nemocnice, sklady léčiv), machinace s lékařskými předpisy, rozkrádání, spekulace aj. Množství případů klasické toxikomanie bylo hodnoceno jako „zanedbatelné“ a bezpečnostní orgány se soustředily spíše na podchycení pašování drog, zejména z oblastí Středního východu do západních států²¹⁾.

S toxikomanii se setkávaly vojenské obvodní komise a stále se zvyšoval počet branců neodvedených z důvodu, že se pod vlivem omamných prostředků pokusili o sebevraždu, byli v ústavním léčení aj. Při jednání pracovníků OHK SKS s pracovníky psychiatrického oddělení Ústřední vojenské nemocnice v Praze-Střešovicích bylo zjištěno zneužívání omamných látek mezi příslušníky základní vojenské služby a i vojenští psychiatři zatím stáli před problémem, jak věc řešit. Problémem bylo i zneužívání omamných prostředků rozšířené ve věznicích, kde byl zvláště populárním lékem Yastil²²⁾.

Dopadenými pachatelé trestných činů byli především mladiství, za rok 1973 bylo zachyceno 139 osob účastnících se na zneužívání či rozšiřování omamných prostředků. Celkem bylo zjištěno 47 osob, které inhalovaly toxické látky, jejich věk se pohyboval mezi 14 a 19 lety. Vloupání či pokusů o vloupání do lékáren bylo 30, nejvíce v obvodu MS VB Praha. Byly odhaleny 3 případy pašování drog (hašiš, marihuana). Podrobnější přehled o výsledcích v jednotlivých krajích je uveden v tabulce.

Rok 1973	Odhalené případy 1. trestní postih	2. jiná řešení	Rozpracované případy	Prověřené poznatky
ČSR	24/36/3neznámí	12/29	34/48/5skupin	22/26/3 skupiny
OHK SKS	–	–	–	3/3/2 skupiny
MS VB Praha	8/15/2N	2/3	4/23	–
S VB Praha	2/5	–	1/1	3/6/1 skupina
S VB Č. Budějovice	3/2	1/1	1/1	2/2
S VB Plzeň	3/3	2/2	1/1	2/2
S VB Ústí nad Labem	2/3	–	6/4/2 skupiny	–
S VB Hradec Králové	1/1	–	10/5/2 skupiny	6/6
S VB Brno	1/1	5/16	7/7/1 skupina	–
S VB Ostrava	4/5	2/7	4/6	6/7

¹⁹⁾ Tamtéž, fol. 6–30.

²⁰⁾ Výzkumný ústav psychiatrický v Praze 8 dal návrh, aby byl alespoň rozšířen seznam léčiv, která jsou dle rozhodnutí MZD od r. 1970 označována jako nevhodná pro řízení motorových vozidel – Dinyl, Alnagon, Algena. Proti tomu byli někteří pracovníci Výzkumného ústavu pro farmacii a biologii v Praze, kteří připouštěli, že některá psychoaktivní léčiva zasahují do řídicích funkcí centrální nervové soustavy, „ale pro nedostatek objektivních důkazů o přímých účincích léků na schopnost řídit... návrh odmítl“. Zkoumáním se dále zabýval jeden pracovní tým Institutu hygieny a epidemiologie v Praze. Tamtéž, fol. 9.

²¹⁾ Této otázce se věnuje i „Informace k trestné činnosti na úseku omamných prostředků“, která upozorňuje na možnost pašování hašiše a marihuany. In: IV VB, R. XV, 1973/42, ze dne 5. 12. 1973, s. 1.

²²⁾ Šlo o lék proti průduškovému astmatu v lékárnách volně získatelný a v nápravných zařízeních s ním a jinými medikamenty kvetl dobře organizovaný černý obchod. K této problematice viz např. GRUMLÍK, René: *Drogová závislost v praxi bezpečnostních orgánů*. In: *Kriminalistický sborník*, R. 12, 1968, s. 395; SOPKO, Roman, HRDLÍČKOVÁ Antonia, OLEJKÁR, František: *Prejavy narkomanie u mladistvých odsúdených v nápravno-výchovnom ústave v Prešove*. In: tamtéž, R. 17, 1973, s. 168–171.

Přehled výsledků v boji s nealkoholovou toxikomanií v roce 1973 v jednotlivých krajích

Legenda: 1. – případy, v nichž bylo zahájeno trestní stíhání, 2. – případy, kdy nebylo možno trestní stíhání zahájit a byly řešeny operativním opatřením aj., první číslo = počet případů/druhé číslo = počet zjištěných osob/třetí číslo = počet neznámých pachatelů nebo přesně nezjištěné skupiny.

Opatření, která měla zlepšit boj s nealkoholovou toxikomanií, byla zaměřena především na navazování spolupráce s lékaři a zdravotnickými zařízeními. Cílem bylo získání odborných znalostí k omamným látkám a vytipování osob zneužívajících omamné látky. Řada lékařů se však zdráhala informace poskytovat z důvodu zachování lékařského tajemství. Další problémy vznikaly nejasností v pojmech. Nebyl stanoven termín „závislost na omamných prostředcích“, který byl navíc rozdílný z hlediska lékařů a VB. Lékaři pak nesdělovali některé dle jejich mínění méně závažné osoby, které ale z hlediska VB závažné pro boj proti toxikomanií byly. Také bylo konstatováno, že „...ani lékař nemůže přesně stanovit, za jakých podmínek a kdy se stane osoba narkomanem. Z tohoto pohledu není pak možno, protože dosud nejsou známa kritéria pro posouzení člověka jako narkomana, stanovit, kdo je narkoman a také kdo tuto osobu takto označí“²³). Odbor hospodářské kriminality SKS HV VB spolupracoval se Střediskem pro drogovou závislost v Praze v Apolinářské ulici, s Psychiatrickou léčebnou v Praze 8 Bohnicích, s Výzkumným ústavem psychiatrickým v Praze a s psychiatrickým oddělením Ústřední vojenské nemocnice. Tak byly získány poznatky k 23 osobám požívajícím omamné prostředky, které byly po částečném prověření postoupeny k provedení dalších opatření příslušným útvarům VB. S VB (MS VB Praha) a O VB spolupracovaly s okresními psychiatry, řediteli jednotlivých OÚNZ, s primáři psychiatrických oddělení OÚNZ, psychiatrickými léčebnami v okresech, okresními lékárníky.

Dále byla spolupráce navazována s pracovníky ve školství, s vychovateli, učiteli aj., opět za účelem získání poznatků o podezřelých osobách a pro předání informací pedagogům. Projednávána byla součinnost s orgány správy StB. Probíhala školení pracovníků na úseku Zdravotnictví²⁴) a mládeže. Pracovníci OHK SKS HV VB prováděli prověrky a sledovali dodržování předpisů na jednotlivých správách VB. Situace a další postupy byly projednávány na celostátních poradách náčelníků OHK a OOK S VB. Úsilí bylo věnováno vytvoření evidencí podle Metodického pokynu 1973.

Podle hodnocení odboru hospodářské kriminality SKS HV VB za rok 1973 však výsledky neodpovídaly situaci a potřebám účinného řešení zneužívání omamných prostředků všeho druhu a trestné činnosti, páchané při jejich získávání a rozšiřování. Celkově bylo konstatováno, že trestní postih nespĺňuje preventivní funkci²⁵). Rovněž ochranná léčba prováděná v psychiatrických léčebnách byla hodnocena jako nedostatečná. Pacienti často při léčení požívali omamné látky, které jim na návštěvě předali jejich kamarádi, měli téměř neomezenou možnost i několikadenního ilegálního vzdálení se z léčebny apod²⁶). Vliv na činnost VB měly dále nedostatky zkušeností, nedostatečně vžitá a koordinovaná spolupráce. Ostatně Metodický pokyn 1973 byl teprve proškolen²⁷) a uváděn do praxe: „V současné době je kladen důraz především na vysvětlení, správné pochopení a zajištění úkolů, které pro útvary VB vyplývají...“²⁸).

²³) Vyhodnocení 1973, fol. 38–39.

²⁴) Odbor HK S VB Plzeň provedl školení pracovníků na úseku zdravotnictví, kteří byli pověřeni zpracováním případů dle § 187 aj. v souvislosti s omamnými látkami na základě školení FKÚ FS VB ve Štěchovicích. Tamtéž, fol. 48–50.

²⁵) Např. ošetřovatelka nemocnice rozkrádala Dolsin a Morfin, pacientům aplikovala ochuzené dávky nebo je nahrazovala méně účinnými utišujícími prostředky. Část spotřebovala sama, část dávala známým. Obvodním soudem byla odsouzena pro tr. čin dle § 187/1 k podmíněčnému odnětí svobody na 3 měsíce a i po odsouzení zůstala zaměstnána na chirurgickém oddělení téže nemocnice, kde se omamné prostředky běžně používaly.

²⁶) Problémy se zabezpečením léčby toxikomanů jsou k roku 1984 popsány takto „Zfetovaný jedinec... je odvezen do psychiatrické léčebny Bohnice (VB nebo lékařská služba přivezou osobu do příjímácké kanceláře, vyloží ji a odjedou)... V léčebně je mladistvý pacient přijímán na oddělení ženským personálem, zdravotními sestrami, a případný neklid, agresivita... se zvládá velmi obtížně..., neboť zdravotnické zařízení v tomto směru na dorostovém oddělení nedisponuje ani dostatečnými omezovacími prostředky. Po vystřízlivění pacient manifestačně demonstruje, že se nechce léčit; dává to najevo svým chováním, nerespektuje režim oddělení (kde jsou i velmi vážně duševně nemocní), podřívá autoritu personálu, odmlouvá, nechce vstávat, uklízet, kouřit na lůžku, chová se drze a arogantně, což vyvolává v personálu pocit bezmocnosti... Ze zdravotnického zařízení uteče toxikoman v podstatě vždy, kdy se mu zachce, neboť není možno vytvořit dokonalé karcerální podmínky... Ve zdravotnickém zařízení násilně odvykacího typu (ochranná léčba nařízená toxikomanům soudy) chybí např. ostraha...“ KLÁŠTERSKÝ, Kamil, CIMICKÝ, Jan: *Situace v oblasti boje s toxikomanií mladistvých*. In: Kriminologický sborník, R. 28, 1984/11, s. 686.

²⁷) Např. ve Východočeském kraji byla na základě Metodického pokynu 1973 svolána dne 17. 10. 1973 celokrajská porada vedoucích skupin hospodářské a obecné kriminality O VB a provedeno seznámení s pokynem, dne 4. 12. 1973 se konala porada pracovníků SHK a SOK, jejíž součástí bylo proškolení výkladu k pokynu. Zúčastnili se i krajský psychiatr a pracovníci FMV, kteří seznámili s manipulací s detekční soupravou. Viz Vyhodnocení 1973, fol. 51–54.

²⁸) Tamtéž, fol. 29.

Situaci se však nedařilo významně změnit ani po celé zkoumané období a v podstatě každoročně bývalo konstatováno, že došlo k „...určitému zkvalitnění práce součástí VB ČSR v uvedené problematice, ale přesto existují některé nedostatky v činnosti VB i dalších orgánů, které negativně ovlivňují výslednost a účinnost“²⁹).

V období let 1974–78 byly postupně získávány zkušenosti a zaváděna opatření, jejichž cílem bylo jednak zmapovat drogovou scénu, jednak omezovat šíření nealkoholové toxikomanie. Tento proces probíhal sice na základě společných výše uvedených předpisů, přesto, jak dokazují každoroční analýzy³⁰), byl v jednotlivých krajích ba i okresech rozdílný co do kvality, účinnosti a rychlosti. Ještě v roce 1976 bylo konstatováno, že práce v Severomoravském a Severočeském kraji je dle šetření štábu Ministerstva vnitra ČSR a pracovníků SKS MV ČSR účelně rozdělena mezi útvary obecné a hospodářské kriminality při odhalování i při provádění preventivních opatření na úseku boje s toxikomanií. Na MS VB Praha bylo však průzkumem zjištěno, že se naopak toxikomanií podle „Metodického pokynu 1973“ nevěnují „a tento ani neznají“³¹)!

Ve Středočeském kraji byl „Metodický pokyn 1973“ rozpracován Sbírkou pokynů náčelníka S VB Praha č. 4 z 28. 2. 1974. V listopadu 1975 se konala celokrajská porada pracovníků po linii hospodářské kriminality (HK), na níž přednášel primář léčebny v Horních Beřkovicích a zástupce krajské prokuratury podal výklad k ustanovení § 217 tr. zákona³²).

Na S VB České Budějovice v roce 1975 odbor HK vydal ve třech případech podrobné metodické pokyny, které byly zpracovány skupinami HK až na základní útvary³³).

S VB Ústí nad Labem vydala dne 28. 10. 1975 pokyny pro okresní oddělení VB³⁴). V červnu 1978 se v Severočeském kraji konal celokrajský seminář k nealkoholové toxikomanií, účastnili se jej specialisté po linii HK i obecné kriminality (OK), okresní psychiatři, pediatři a dětské sestry. Z rozhodnutí odboru zdravotnictví KNV se měla akce každoročně opakovat. Dále se v kraji konaly každoročně od roku 1974 semináře orgánů činných v trestním řízení a byla zde přijímána závazná opatření. Od roku 1978 měla toxikomanií řešit krajská meziresortní porada³⁵).

Na S VB Hradec Králové byl rozpracován odborem HK návrh na opatření ke zlepšení stavu v boji proti nealkoholové toxikomanií a tento byl realizován v rozkazu náčelníka KS SNB, č. j. KS-0396/OV-75 z 8. 12. 1975. Rozkaz byl pro sjednocení postupu v boji rozeslán na S VB, OO VB, správu StB, krajské oddělení pasů a víz, krajské oddělení ochrany státních hranic a odbor vyšetřování VB³⁶). V roce 1978 byly u všech okresních správ SNB zpracovány lekce pro základní útvary se zaměřením na boj proti toxikomanií a provedeno proškolení „v přiměřeném rozsahu“ příslušníků základních útvarů VB³⁷).

V Jihomoravském kraji byla v r. 1974 toxikomanie proškolená s příslušníky vnější služby, zařazenými v jednoměsíčních kurzech ve školním pohotovostním útvaru při KS SNB Brno³⁸).

VB Ostrava vydala pod č. j. VB-0596/SV-75 komplexní opatření k boji s nealkoholovou toxikomanií³⁹). V roce 1974 dal odbor obecné kriminality S VB Ostrava podnět k meziresortní poradě, které se účastnili zástupci odboru školství KNV, specialisté z psychiatrické léčebny v Opavě a Krajské psychologicko-výchovné kliniky v Ostravě. Ti vyhodnotili situaci a stanovili společný postup, s nímž byli seznámeni všichni pracovníci škol I. a II. stupně. V roce 1978 byl vyčleněn pracovník odboru OK S VB, který se aktivně podílel na šetření všech případů toxikomanie mládeže, což mělo vést k důslednému prošetření případů ve všech souvislostech.

²⁹) AMV Kanice, přír. č. 1189/82, bal. 2, č. j. VB-02005/HK-3-74, Komplexní vyhodnocení trestné činnosti v oblasti omamných prostředků za rok 1974 (dále jen Vyhodnocení 1974), fol. 7.

³⁰) Vyhodnocení 1974; přír. č. 1256/83, bal. 1, č. j. VB-01835/HK-3-75, Komplexní vyhodnocení trestné činnosti v oblasti omamných prostředků za rok 1975, (dále jen Vyhodnocení 1975); přír. č. 1256/83, bal. 2, č. j. VB-010/HK-2-76, Komplexní vyhodnocení trestné činnosti v oblasti omamných prostředků za rok 1976 (dále jen Vyhodnocení 1976); přír. č. 1324/84, bal. 3, č. j. SKS-3336/HK-2-77, SKS-039/HK-2-78, SKS-0777/HK-2-78, Komplexní vyhodnocení trestné činnosti v oblasti omamných prostředků za rok 1977 (dále jen Vyhodnocení 1977); přír. č. 1324/84, bal. 4, č. j. SKS-03491/HK-2-78, Komplexní vyhodnocení trestné činnosti v oblasti omamných prostředků za rok 1978 (dále jen Vyhodnocení 1978).

³¹) Vyhodnocení 1976, fol. 83.

³²) Vyhodnocení 1975, fol. 95.

³³) Tamtéž, fol. 46–49.

³⁴) Tamtéž, fol. 61–64.

³⁵) Vyhodnocení 1978, fol. 38–51.

³⁶) Vyhodnocení 1975, fol. 70.

³⁷) Vyhodnocení 1978, fol. 110–113.

³⁸) Vyhodnocení 1974, fol. 98.

³⁹) Vyhodnocení 1975, fol. 76–81.

V kraji se dále konala meziresortní porada k toxikomanii dne 20. 6. 1978 na Krajské prokuratuře Ostrava. Ve dnech 13. – 15. 11. 1978 proběhlo školení operativních pracovníků, vyšetřovatelů, pracovníků prokuratur a soudů zaměřené na nealkoholovou toxikomanii a trestnou činnost mládeže, byl připravován pokyn ředitele KÚNZ Ostrava (na popud HK S VB), který měl zajistit povinnost lékařů zaslat hlášení o osobě, již stanoví diagnózu 304 (toxikomanie), že je nezpůsobilá řídit vůz, bez ohledu na to, zda má řidičský průkaz nebo nemá. Na duben 1979 bylo plánováno konání symposia k problematice toxikomanie za účasti odborníků⁴⁰).

Štáb S VB Plzeň přijal opatření dne 10. 5. 1976, podle nichž měla být evidovaným osobám věnována pozornost prostřednictvím odboru VB v kraji a okresních oddělení VB v okresech, udržování styku mezi službami SNB. Dohodnuto bylo hlášení setkání mládeže a diskoték odbory kultury ONV orgánům VB⁴¹).

Úkoly v boji byly dále rozpracovány v pracovních plánech jednotlivých útvarů a jejich plnění bylo hodnoceno a využíváno k dalšímu upřesnění úkolů a k preventivní činnosti. V roce 1977 vedení FKÚ FS VB uspořádalo k problematice toxikomanie dvoudenní seminář pro náčelníky odborů obecné a hospodářské kriminality správ VB a operativní pracovníky po linii HK. V jednoměsíčním kurzu operativních pracovníků ve Vzdělávacím institutu MV ČSR Veltrusy se konala přednáška pracovníka OHK SKS MV ČSR. Dne 12. 10. 1977 byla uspořádána celostátní porada operativních orgánů. Na týdenním školení operativních pracovníků okresních správ SNB v problematice mládeže v listopadu 1977 byly proškoleny zásady součinnosti mezi pracovníky HK a OK a zásady vedení a využívání poznatkových evidencí vedených na odděleních HK OS SNB⁴²).

Na štábu náčelníka SKS bylo v lednu 1978⁴³) projednáno a schváleno vyhodnocení situace v problematice nealkoholové toxikomanie na území ČSR za rok 1977 a byla přijata následující opatření: a) na společné poradě vedení SKS MV ČSR a Celního ředitelství ČSR v únoru 1978 projednat zjištěnou situaci v pašování drog na území ČSR, b) předávat Federální správě VB zjištěné poznatky, případy a podklady k projednávání s Generální prokuraturou ČSSR k ujednocení postupu při trestním postihu toxikomanů dle ustanovení §§ 187 a 217 tr. zákona, c) vyhodnocení situace v problematice nealkoholové toxikomanie na území ČSR v roce 1977 zaslat všem S VB a MS VB Praha k provedení vlastních opatření a d) s vedením NVÚ MS dislokovanými v Praze dohodnout na zkoušku spolupráci o předávání poznatků zjišťovaných k nealkoholové toxikomanii u osob ve věznicích.

Zmínovaná vyhodnocení o činnosti na úseku nealkoholové toxikomanie se jako nástroj zpětné vazby podle potřeby pozměňovala a i na kvalitě jejich zpracování lze zaznamenat posun v chápání problému toxikomanie. Od roku 1975 měly být navíc zvláště vykazovány případy úmrtí na následky zneužívání toxických látek, včetně sebevražd, počty evidovaných narkomanů, zhodnocení spolupráce se zainteresovanými orgány a organizacemi a jaká opatření byla provedena, navrhovaná opatření ke zvýšení účinnosti boje v oblasti nealkoholové toxikomanie. Bylo zdůrazněno, že vyhodnocení má obsahovat údaje získané po linii hospodářské i obecné kriminality. Za rok 1976 byly ve vyhodnoceních samostatně uváděny případy trestního stíhání dle §§ 187 a 188 tr. zákona. Naopak byly vynechány počty evidovaných narkomanů.

Jedním z problémů, které metodický pokyn z roku 1973 přímo neřešil, bylo rozdělení kompetencí mezi úseky obecné a hospodářské kriminality. Již v roce 1974 však došlo na většině útvarů k dělbě práce „... odpovídající pracovní náplni a kádrovým a operativním možnostem jednotlivých služeb“⁴⁴). Po linii obecné kriminality byla řešena vloupání, zneužívání omamných prostředků mládeží, sebepoškozování na zdraví, násilná, mravnostní, majetková aj. trestná činnost, které spadaly do působnosti obecné kriminality. Především se toxikomanií zabývali pracovníci z úseků mládeže. Úkol zabezpečení účinnějšího boje proti trestné činnosti s omamnými prostředky s využitím metodického pokynu FS VB měl v harmonogramu úkolů i odbor obecné kriminality SKS hlavního velitelství VB⁴⁵). Po linii hospodářské kriminality byly řešeny případy zneužívání a rozšiřování omamných prostředků, rozkrádaných či nelegálně odčerpávaných zaměstnanci zdravotnických

⁴⁰) Vyhodnocení 1978, fol. 60–66. Konference se konala dne 4. 4. 1979 v Ostravě, účastnilo se jí 185 osob, z toho 89 lékařů, 43 příslušníků Bezpečnosti, 39 farmaceutů a 14 zástupců ostatních, na problematice zainteresovaných složek. (Vyhodnocení 1979, fol. 89.)

⁴¹) Vyhodnocení 1976, fol. 18–25.

⁴²) Vyhodnocení 1977, fol. 102.

⁴³) Tamtéž, fol. 67–68.

⁴⁴) Vyhodnocení 1974, fol. 24–25.

⁴⁵) AMV Kanice, přír. č. 1189/82, bal. 2, č. j. VB-046/OK-1974, Harmonogram úkolů odboru obecné kriminality SKS hlavního velitelství VB pro rok 1974, bod č. 42.

zařízení, pašovaných do ČSSR aj. Šlo ale o „...vžitou dělbu práce, která má velmi málo společného se systematickou a koordinovanou spoluprací všech služeb a útvarů VB, jakou vyžaduje charakter problematiky, nutnost jednotné evidence a vyhodnocování situace, spolupráce s různými orgány a institucemi atd.“⁴⁶⁾

Boje se účastnily i ostatní složky VB. Spolupráce probíhala s útvary StB, usnesení vlády ČSR č. 125/1973 se odrazilo v činnosti vyšetřovacího aparátu VB MV ČSR⁴⁷⁾. Jeho realizace byla zajištěna osobním dopisem náčelníka SV VB MV ČSR č. j. VV-1100/10-1973 ze dne 3. 6. 1975, obsahujícím direktivní úkoly vyšetřovacími útvary VB v oblasti ochrany mládeže před alkoholismem a jinými toxikomanii⁴⁸⁾.

V otázce toxikomanie u odsouzených žádala SKS MV ČSR o její signalizování, proto Správa nápravné výchovy ČSR dala pokyn náčelníkům oddělení nápravněvýchovné činnosti v nápravněvýchovných ústavech, aby v hlášení o propuštěném, které bylo zasíláno orgánům VB podle místa bydliště, bylo uvedeno, zda měl problém s toxikomanií⁴⁹⁾. Od r. 1974 byla snaha navázat styk s vojenskými psychiatry, krajskými a okresními vojenskými správami. Po linii obecné kriminality byli v r. 1975 prošetřováni branci, kteří nebyli odvedeni pro diagnózu 304 – toxikomanie. V roce 1976 probíhalo jednání s Federálním ministerstvem národní obrany, „... jehož cílem je provedení společných celostátních opatření, která by řešila toxikomanií branců v těsné spolupráci mezi SNB a ČSLA“⁵⁰⁾. V roce 1977 byli S VB Praha více sledováni branci, náčelník S VB Středočeského kraje vydal dodatek ke Sbírce pokynů č. 13/76 o boji proti toxikomanií v řadách branců, koordinující postup okresních správ SNB (OS SNB) a okresních vojenských správ⁵¹⁾. Spolupráci se zdravotnickými zařízeními si S VB vesměs chválily. Například S VB v Ústí nad Labem vykazovala za rok 1974 oficiální styk s řediteli OÚNZ a KÚNZ, okresními psychiatry a psychiatry na poliklinikách, s psychiatrickými léčebnami v Horních Beřkovicích a Petrohradě. V postupu napomáhaly i orgány péče o mládež při národních výběrech, zejména při rozkládání skupin fetující mládeže, postupně byl navazován kontakt s orgány SSM a ROH, se školskými orgány a organizacemi, s vychovateli na internátech apod. Z důvodu častých vloupání do lékáren a zdravotnických zařízení spolupracovaly útvary Bezpečnosti s lékárenskou službou, okresními komisemi účelné farmakoterapie, okresními lékárníky. Prováděly v lékárnách a jiných zdravotnických zařízeních kontroly hospodaření s omamnými prostředky, prověřovaly vedení evidenčních knih opiátů a jedů a jejich uložení. Správa VB v součinnosti s lékárenským oddělením KÚNZ v Praze provedla např. v roce 1975 kontrolu hospodaření s omamnými prostředky na klinikách a odděleních fakultní nemocnice. Nedostatky byly projednány s vedením KÚNZ a ředitel KÚNZ měl pak vydat vlastní nařízení⁵²⁾. I přes takto prováděná opatření ke zlepšení zabezpečení lékáren byly některé objekty vyloupeny i vícekrát v krátké době, někdy stejným pachatelem.

Do hlášení o stavu boje s toxikomanií se dostaly i tzv. srazy toxikomanů, jako např. akce v Kostelci u Křížku

⁴⁶⁾ Vyhodnocení 1974, fol. 25.

⁴⁷⁾ Jako příklad spolupráce uvádíme opatření S VB Plzeň, ke kterému došlo v roce 1976 proti skupině mládeže, která se u Boleveckého rybníka u Plzně scházela v restauraci Ostende. Zde mládež čichala toxické látky, požívala alkohol a zneužívala léky. Skupina byla rozpracována bezpečnostní akcí a rozložena. Akce se účastnilo 87 příslušníků SNB, jak StB, tak VB ve stejnokroji i občanském oděvu. Akci připravili S VB, OHK, OOK a OVŠ orgány MS Plzeň a byla provedena za použití školního pohotovostního oddílu VB ve Zbuchu u Plzně. Viz Vyhodnocení 1976, fol. 19.

⁴⁸⁾ AMV Kanice, přír. č. 1655/87, bal. 2, č. j. VV-0440/10-1976, Zpráva o stavu a úrovni vyšetřování trestné činnosti mládeže a páchané na mládeži ve smyslu opatření k usnesení vlády ČSSR č. 287/1974 a vlády ČSR č. 67/1975 v roce 1975, fol. 2. Např. v Severomoravském kraji byli s úkoly seznámeni v červnu 1975 náčelníci vyšetřovacích útvarů VB na pracovní poradě a bylo jim uloženo seznámit s těmito úkoly všechny vyšetřovatele a znovu proškolit zákon č. 120/1962 Sb., zákon 128/70 Sb., vyhlášku MZd a MS č. 57/67 Sb., vládní nařízení 57/67 Sb. a metodický pokyn FS VB FMV z roku 1973. Dne 28. 5. 1975 byl vydán pokyn náčelníka OVŠ VB KS SNB Ostrava č. 6/1975 pojednávající o zaměření k odhalování trestné činnosti související s nedovolenou výrobou a držetím omamných prostředků. Jeho přílohou byl seznam léčiv, která byla omamnými prostředky podle mezinárodní konvence. Bylo zde poukázáno na aktuálnost řešení tohoto problému, na nejčastější způsoby projevující se narkomanie a stanoveny konkrétní úkoly pro vyšetřování útvarů VB Severomoravského kraje. Náčelníkům vyšetřovacích útvarů VB bylo uloženo, aby v případech, kdy v souvislosti se zneužíváním návykových, těkavých nebo omamných látek dojde k zahájení trestního stíhání pro trestné činy podle §§ 132, 187, 188, 217, 223 a 224 tr. zákona, neprodleně o tom vyzoomělí OVŠ VB KS SNB Ostrava a předložili stejnopis usnesení a po skončení vyšetřování opět předložili stejnopis závěrečné zprávy nebo meritorního rozhodnutí. – Tamtéž, Zpráva odboru vyšetřování VB KS SNB Ostrava ze dne 13. 2. 1976, fol. 2, 132–133.

⁴⁹⁾ Vyhodnocení 1978, fol. 113.

⁵⁰⁾ Vyhodnocení 1976, fol. 136.

⁵¹⁾ Vyhodnocení 1977, fol. 18–25.

⁵²⁾ Vyhodnocení 1975, fol. 95.

v roce 1975⁵³). Ve skutečnosti šlo o koncert skupiny The Plastic People of the Universe a případný výskyt drog byl pouze jednou ze záminek k pronásledování a kriminalizaci nezávislých struktur⁵⁴).

Orgány VB prováděly na celostátní, krajské či okresní úrovni různé bezpečnostní akce. Speciálně toxikomanii se prozatím nevěnovala žádná, tento jev však byl sledován v rámci jiných akcí, jako byly „Mládež a alkohol“, „Příživníci“ aj., zaměřené „...proti kriminálně závadovým osobám, zvláště proti recidivistům, fluktuantům, příživníkům a jiným protispolečenským živlům, včetně mládeže páchající trestnou činností a osob páchajících trestnou činností na mládeži, vypátrání pobytu a zadržení hledaných osob, prověrkám na spáchanou a neobjasněnou trestnou činností, odhalení odcizených věcí, ilegálně držaných střelných zbraní, střeliva a výbušnin“⁵⁵). Na prověrku dovozu zahraničních léků se zaměřila akce „Tablety“, s pracovníky dopravní služby VB byly organizovány akce „Řidičské průkazy“, ve spolupráci s celní správou akce „Hranice“ aj.

Přibližně od roku 1978 byl soustavněji sledován jako nový jev výskyt dopravních nehod pod vlivem omamných prostředků⁵⁶). Pracovníci dopravní služby VB byli nabádáni, aby při řešení dopravních nehod věnovali maximální pozornost otázce přítomnosti toxických látek v krvi řidičů, neboť dosud byla praxe taková, že „...i když řidič jeví známky podnapilosti a zkouška na alkohol je negativní, neprovádí se zpravidla další zkoušky na přítomnost jiných toxických látek v krvi.“ Na S VB Plzeň byl v roce 1978 vydán metodický pokyn k opatření na postih toxikomanů – držitelů řidičských průkazů⁵⁷).

Pomůckou pro tipování pachatelů trestných činů, zjištění souvislostí s ostatními případy aj., měly být evidence, jak je vyžadoval i metodický pokyn z roku 1973. S jejich vedením i využíváním však byly neustále potíže. Byly vedeny na součástech jak hospodářské, tak obecné kriminality. Na součástech hospodářské kriminality byly vedeny osoby, u kterých byla prokázána závislost na omamných prostředcích, na úseku obecné kriminality byly vedeny další pomocné evidence po linii mládeže, které podchycovaly mladistvé osoby, u nichž byla zjištěna jakákoliv forma toxikomanie⁵⁸). Navzájem se nedoplňovaly a z této nejednotnosti plynuly i rozdíly, které se vyskytovaly každoročně při zpracování komplexních vyhodnocení, zjištěných porovnáním výsledků celokrajských (zpracovávaných OHK) a výsledků po linii obecné kriminality⁵⁹). Proto bylo navrhováno provést celostátní opatření, které by přispělo ke sjednocení a zjednodušení poznatkových evidencí⁶⁰). Poznatky v kartách byly v některých krajích rozšířeny na základě opatření provedeného v rámci S VB o do-

⁵³) Tamtéž, fol. 95.

⁵⁴) Zmiňovaný koncert se do analýz Bezpečnosti zapsal nejen jako „sraz toxikomanů“, ale také jako „potlach“. AMV Kanice, f. B1/II, i. č. 39, Vyhodnocení stavu státobezpečnostní situace a kontrarozvědné činnosti na O StB Středočeského kraje – oddělení StB Praha východ západ, 19. 11. 1975. – Za cenná upozornění k této problematice děkuji Mgr. Pavlu Ptáčnickovi.

⁵⁵) AMV Kanice, f. K2-1, i. č. 64, Celostátní bezpečnostní akce Příživníci a mládež – vyhodnocení v rámci ČSSR. Akce se konala na základě metodického pokynu náměstka MV ČSSR č. j. VB/F-0435/OK-75 ve dnech 9. – 11. 12. 1975, bylo zjištěno celkem 76 případů požívání narkotických a jiných látek, zejména barbiturátů, čichání halucinogenních látek. KS SNB Plzeň – S VB – vnitřní oddělení, 1975.

⁵⁶) Vyhodnocení 1978, fol. 106–107.

⁵⁷) Vyhodnocení 1978, fol. 33–34.

⁵⁸) Vyhodnocení 1976, fol. 85.

⁵⁹) Při projednávání těchto nesrovnalostí na poradě náčelníků OOK S VB a MS VB Praha dne 7. 6. 1979 bylo přesněji formulováno, jak postupovat při dokumentaci případů úmrtí na následky intoxikace omamnými látkami. Odbor obecné kriminality SKS MV ČSR ve spolupráci se Správou vyšetřování VB MV ČSR provedl rozbor a vyhodnocení spisových materiálů úmrtí 23 osob, které dle hlášení územních útvarů VB zemřely v r. 1978 na předávkování drogami. Bylo zjištěno, že skutečných případů bylo pouze 8. U dalších 15 případů nešlo podle spisů o úmrtí v důsledku návyku na omamné látky. Proto bylo doporučeno, jak postupovat. Měly být zjištěny a zajištěny všechny stopy a důkazy, které mají příčinnou souvislost s vyšetřovaným případem, provedena kvalitní fotodokumentace a zpracování plánu místa nálezu mrtvol. Při dokumentaci případu měly být využity taktické hodnoty zajištěných stop a důkazů, prověřeny okolnosti případu, výpovědi svědků aj. osob, poznatky, signály a další skutečnosti, zjišťována skutečná motivace jednání poškozeného, a tím potvrzena nebo vyloučena toxická závislost, zjišťován způsob a okolnosti získání omamných prostředků, jejich distribuce, překupníci, osoby, které se s poškozeným stýkaly a rovněž požívaly omamné látky, zjišťována místa, kde poškozený drogy požíval, prováděna preventivní opatření. Podle charakteru případu se měla rozvíjet spolupráce s dalšími službami VB, orgány StB, orgány činnými v trestním řízení aj. státními, hospodářskými a společenskými orgány a organizacemi. Při vyhodnocení jednotlivých případů úmrtí toxikomanů bylo doporučeno zaměřit se na a) místo a čas nálezu mrtvol, b) nacionálně poškozeného, c) příčinu smrti, d) použitý omamný prostředek – droga, léky, těkavé látky, e) způsob požití – inhalování, injekce aj., f) motivaci – návyk, zvědavost, sebevražda, popud od jiné osoby, g) způsob získání – v práci, nákupem, krádeží, v lékárně, od jiné osoby, h) druh pitvy, provedená vyšetření a expertizy, i) ukončení případu, j) v poznámce uvést, zda se jednalo o evidovaného toxikomana, zda jde o osobu, u níž byla toxikomanie zjištěna až v průběhu šetření aj. Při celkovém hodnocení vykazovat a) případy úmrtí evidovaných toxikomanů, b) případy úmrtí osob, u nichž byla toxická závislost až v průběhu šetření případů, c) vždy rozlišovat, zda smrt nastala předávkováním, nebo jako důsledek dlouhodobého požívání omamných prostředků. Viz Vyhodnocení 1978, fol. 67–70.

⁶⁰) Vyhodnocení 1976, fol. 85.

plňující údaje typu: zda jde o toxikomany řidiče, držitele zbraně nebo osoby s propustkou do hraničního pásma⁶¹), byly zajišťovány fotografie narkomanů pro potřeby při předkládání falešných receptů v lékárnách⁶²) aj. Postupně byly evidence přehodnocovány a osoby, u kterých závislost na drogách pominula nebo které zemřely, byly vyřazovány.

Příčiny šíření zneužívání toxických látek byly hledány v morálním narušení jedince a často v „...přijímání negativních západních vlivů, které je usnadněno rozvojem turistického ruchu se západem a častými zájezdy mládeže z kapitalistických států k nám“⁶³). Zpráva S VB Ústí nad Labem k tomu uvádí, že „Realizací a prověrkou toxikomanů je zjišťováno, že tyto osoby jsou stoupecí a propagátory západních úpadkových kulturních či filozofických proudů. V kraji je evidováno 980 osob – stoupeců hnutí Hippie, z toho 600 osob je evidováno pro toxickou závislost. Z těchto osob je 35 signatářů Charty 77“⁶⁴).

Další důvody šíření toxikomanie byly spatřovány v nedostatečné výchově a dozoru v rodině, školách, internátech aj., ve spolčování se v závadových partách a také ve snadné dostupnosti léčiv a chemických látek, které měly toxické účinky. Proto se orgány VB snažily omezit možnost získání těchto látek.

V roce 1974 pracovníci OHK SKS poněkud kuriózně ověřovali možnost, jak zabránit inhalování toxických látek odstraněním jejich toxických účinků⁶⁵). Věc byla konzultována s Výzkumným ústavem psychiatrickým v Praze a s pracovníky několika podniků, kde se tyto látky vyráběly a používaly. Toxické účinky měla řada chemikálií – ředidel barev, lepidel, čistících prostředků, náplní hasičských přístrojů, surovin pro farmaceutické účely aj.

„Odborníci...hovořili o tom, že skutečně existuje prostředek, kterým by bylo možno uvedené chemické prostředky zbavit toxických účinků. Jedná se však o zahraniční (kapitalistický) výrobek, k jehož dovozu nejsou vzhledem k množství vyráběných a používaných tekavých chemických prostředků volné devizové prostředky“⁶⁶). Navrhováno bylo, aby se zneužívání předešlo přidáváním různých chemikálií do toxických prostředků, které by způsobily buď zápach, silné dráždění horních cest dýchacích a slzných žláz nebo žaludeční potíže. Tento způsob by však značně zneprůjemnil používání prostředků k obvyklým účelům, takže vhodné řešení touto cestou nalezeno nebylo. Správa VB Praha navrhovala alespoň „Zvážit značení látek používaných k fetování (Či-ku-li, Toluen apod.). Značení by sloužilo především rodičům k orientaci výskytu těchto látek v držení jejich dětí“⁶⁷).

Hlavními způsoby získávání farmaceuticky zpracovaných omamných prostředků a návykových léků k přímé spotřebě nebo jako surovin pro domácí výrobu omamných prostředků byly legální nákup volně prodejných léků, získávání léků na padělané lékařské předpisy, vloupávání se do lékáren a zdravotnických zařízení (např. i do sanitních vozů aj.), rozkrádání aj. trestná činnost přímo ve výrobních podnicích (farmaceutických, chemických závodech) a zdravotnických zařízeních. Podle výsledků po linii VB začal tento druh toxikomanie od roku 1977 převažovat. V průběhu sledovaného období stále častěji referují příslušníci o výrobě a úpravě léků aj. přípravků podomácku, v roce 1978 správně spatřovali nebezpečí „...v počínání několika pachatelů v Praze, kteří se zabývali nedovolenou výrobou a přechováváním pervitinu. Podle vyjádření lékaře jde o opiat, látku podobnou psychotonu, jejíž výroba pro trochu zručného a zkušeného chemika není problémem. S ohledem na možné nebezpečí rozšíření této trestné činnosti bylo SKS MV ČSR v tomto směru vyžádáno písemné stanovisko Ministerstva zdravotnictví ČSR“⁶⁸). Přesto ve vyhodnocení za rok bylo konstatováno, že práce orgánů je

⁶¹) Tamtéž, Zpráva S VB Plzeň, fol. 18–25.

⁶²) Vyhodnocení 1978, Zpráva MS VB Praha, fol. 19–20.

⁶³) Vyhodnocení 1976, fol. 132.

⁶⁴) Vyhodnocení 1977, fol. 34.

⁶⁵) Vyhodnocení 1974, fol. 11–13.

⁶⁶) Tamtéž, fol. 13.

⁶⁷) Vyhodnocení 1975, fol. 40.

⁶⁸) Ve vyhodnocení za rok 1978 byly popsány i 2 případy výroby pervitinu: 1) OOK MS VB Praha realizoval trestný čin J. G. (*1947), 2x soudně trestaného pro trestné činy spojené s nealkoholovou toxikomanií. Vyráběl a rozšiřoval pervitin, dopustil se trestného činu pohlavního zneužívání a ohrožení mravní výchovy mládeže. J. G. byl evidovaný toxikoman s hlubokými znalostmi v oblasti farmakologie. 2) OS SNB Praha 8 řešila trestný čin nedovolené výroby a držení omamných prostředků u 2 osob. U jednoho z nich se v bytě scházela parta, požívali zde vyráběný a skladovaný pervitin. Oba jmenovaní byli zadrženi dle § 76 trest. řádu a na příkaz obvodního prokurátora po 48 hodinách propuštěni. Oba pak ilegálně překročili hranice do Polska, kde byli zadrženi. Případ později řešila S StB Hradec Králové. Viz Vyhodnocení 1978, fol. 105.

orientována především na zjišťování toxikomanů, kteří zneužívají těkavé látky, a méně na zneužívání léků a klasických drog⁶⁹).

Při vloupání do lékáren a zdravotnických zařízení byly předmětem zájmu kromě výše uvedených léků také Efedrin, Mesocain, Calcium, Centedrin, Brufen, Novopon, Valoron, Radepur, Diazepam, Fenobarbital aj. Pachatelé nepohrdli ani zdravotnickým materiálem, injekcemi, razítky, prázdnými tiskopisy lékařských předpisů apod. Ze strany VB byl vyvíjen tlak na lepší zabezpečení těchto objektů. Na poradě náčelníků OOK S VB a MS VB Praha ve dnech 3. – 4. 4. 1979 a poradě zástupců náčelníků správ VB a MS VB ve dnech 19. – 20. 4. 1979 byl projednáván dokument „Informace o stavu krádeží vloupáním do lékáren v roce 1978“⁷⁰). Podle něj bylo na území hl. m. Prahy 142 lékárenských objektů, z toho u 104 byla provedena kontrola. Pouze 8 objektů v Praze a 1 v Brně se mohlo pochlubit elektronickým signalizačním zařízením a řada objektů byla nedostatečně zabezpečena. Proto byly přijaty úkoly zaměřené k dokonalejší ochraně lékárenských objektů. MZD vydalo na základě upozornění MV ČSR pod č. j. 04089/78 z 29. 9. 1978 přípis všem vedoucím odborů zdravotnictví KNV v ČSR, v němž uložilo zajistit všechna odpovídající opatření nejen z hlediska řádného zabezpečení omamných prostředků, ale i zabezpečení pracovníků lékáren. Podle zprávy o provedených opatřeních proti vloupání do lékáren a zneužití narkotik⁷¹) proběhla různá opatření k zamezení vloupání a krádeží omamných prostředků. Kromě povinnosti ukládat omamné látky v uzamykatelných skříních, omezení výdeje některých léků (Centedrin, Fenmetrazin, Dexfenmetrazin a Sydnocarb) pouze na vybrané lékárny aj. se uvažovalo o zavedení elektronických ochranných zařízení do co nejvíce lékáren a zdravotnických zařízení. Ovšem i osazení oken a dveří mřížemi činilo potíže: „... podle našich zkušeností lze klasické zabezpečení zajistit cca do 2 let. Pokud se jedná o zařízení elektronická...nelze zatím stanovit termín jejich osazení. Naše objednávky na tato zařízení jsou zatím bez odpovědi a nejsou tedy zatím uzavřeny žádné hospodářské smlouvy. Náklad na elektronické zařízení... dosahuje částky 30 – 150 000,- Kčs. Mříže podle dosavadní výroby stojí cca 600,- Kčs jeden m2 bez osazení. K zabezpečení všech uvažovaných otvorových prvků (dveře, okna apod.) bude zapotřebí cca 400 mříží“⁷²).

Útvary hospodářské kriminality věnovaly pozornost lékařům a zdravotnickému personálu, který měl možnost spekulovat s omamnými látkami a léky nahrazováním léků jinými, neopodstatněně vystavovat předpisy na léky, které osoby, jimž jsou vystaveny, nepotřebují aj.⁷³). Podmínky k této trestné činnosti vytvářela nedostatečná preventivní opatření ze strany nadřízených orgánů a organizací, nedostatečná kontrola zdravotníků nadřízenými a kontrolními orgány. Na základě faktu, že např. v roce 1974 téměř polovina případů byla odhalena v Severomoravském kraji, bylo předpokládáno, že většina případů odhalena nebyla.

Na úseku postihu klasické toxikomanie byl v roce 1974 odhalen případ zneužívání marihuany a 9 dalších bylo prověřováno. Šlo o kouření hašiše, marihuany, šíření a požívání LSD a požívání „tvrdých drog“ skupinou mladých lidí v Liberci (nespecifikováno jakých drog)⁷⁴). Prověřováno bylo pašování hašiše a marihuany italskými občany a převážení různých omamných prostředků rychlíkem Vindobona⁷⁵). Za rok 1975 byly odhaleny 2 případy pašování hašiše (11 dkg) a marihuany (40 g) v západních Čechách a 1 případ požívání a nedovoleného přechovávání opia v Jihomoravském kraji, které si pachatelé opatřili neznámým způsobem⁷⁶).

V roce 1976 bylo k problematice pašování poznamenáno, že „...mezinárodní situace v rozšiřování a požívání omamných látek je charakterizována vzrůstajícím zájmem toxikomanů o klasické drogy a návykové léky. Z informací poskytovaných Radou pro celní spolupráci je dokumentováno, že osoby zabývající se pašováním

⁶⁹) AMV Kanice, přír. č. 1189/82, bal. 2, Zhodnocení operativní činnosti po úseku omamných prostředků – zaslání, Vyhodnocení problematiky toxikomanie z pohledu FKÚ - FS VB FMV, 1977, s. 34.

⁷⁰) Vyhodnocení 1978, fol. 82–87.

⁷¹) Zpráva o provedených opatřeních proti vloupání do lékáren a zneužití narkotik, která byla zpracována v únoru 1979 a dne 14. 3. 1979 byla zaslána Lékárenskou službou řediteli Ústavu národního zdraví hl. m. Praha. Tamtéž, fol. 88–90.

⁷²) Tamtéž, fol. 90.

⁷³) Např. OS SNB Praha 2 realizovalo v roce 1977 případ rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví dle § 132/1 b tr. zák. a nedovolené výroby a držení omamných látek a jedů dle § 187/1 a § 188 tr. zák., kterého se dopustil laborant OÚNZ Praha 2, který omamné látky upravoval, držel a obchodoval s nimi, kupovali je od něj jeho známí. Pachatel doznal, že se touto činností zabývá od roku 1974 a získal tak cca 14 000 Kč. Suroviny získával odcizováním v laboratoři fakultní nemocnice, odcizil zařízení k úpravě léků a měl v držení ½ kg kodeinu, jehož původ nebyl do okamžiku, kdy byl případ uzavřen, zjištěn. Viz Vyhodnocení 1977, fol. 7–17.

⁷⁴) Vyhodnocení 1974, fol. 22–23.

⁷⁵) Tamtéž.

⁷⁶) Vyhodnocení 1975, fol. 83.

narkotik používají stále rafinovanějších a nebezpečnějších forem⁷⁷⁾). Následující rok byl na Plzeňsku ve třech případech nalezen hašiš v mezinárodních rychlicích z NSR v tzv. mrtvých schránkách – celkem cca 14 g hašiše. Proto orgány VB ve spolupráci s celními orgány provedly v listopadu 1977 na všech celních přechodech v Západočeském kraji akci „Hranice“. Nalezeno nebylo nic, ale pes označil ve vlaku některé větrací schránky a sedadlo, což mohlo znamenat, že tam drogy byly uschovány při některé z minulých jízdy⁷⁸⁾). Předpokládalo se, že tranzit přes naše území je daleko větší než „celkem náhodně zadržené zásilky“. Od roku 1972 byl prokázán průvoz přes ČSSR v šestnácti případech, kdy bylo přepraveno celkem 343,36 kg hašiše, 2 kg heroinu, 2 kg opia. V NSR však bylo jen v roce 1976 v zabaveno 1800 kg hašiše, v NDR 72 kg, v Polsku 7,5 kg, v Bulharsku 644 kg, ve Švédsku 268 kg, v Turecku 4903 kg. Podle mezinárodních orgánů vedly některé trasy přes Bulharsko – ČSSR – Polsko, Polsko – ČSSR – Rakousko, Bulharsko – ČSSR – Západní Berlín⁷⁹⁾). V roce 1978 byla spolupráce mezi VB a CS projednána na poradě vedení ČR ČSR a SKS MV ČSR. Odhaleno bylo 7 případů pašování drog, kdy bylo převáženo celkem 16 g hašiše a 2,5 kg marihuany a hašiše⁸⁰⁾).

Bylo jasné, že rozsah toxikomanie značně převyšoval počty odhalených případů⁸¹⁾). Roční vyhodnocení zdůrazňovala malou aktivitu některých součástí VB, na což poukazovaly značné rozdíly ve výslednosti S VB. Nejlepší výsledky mívala S VB Ústí nad Labem, nejméně se toxikomanii věnovali na S VB Praha a Plzeň: „... cílevědomá agenturní práce do evidovaných osob nebo na odhalování osob závislých... není prakticky prováděna, neboť uvedená problematika není v kraji zdaleka tak aktuální jako např. ochrana kulturních památek, pašování nebo devizová tr. činnost, což bývá náplň orgánů zabývajících se též toxikomanii“⁸²⁾). Po celé období byla totiž řešena otázka nedostatku kádrů. Od roku 1976 byl mezi návrhy na další postup zařazován požadavek vyčlenit samostatného pracovníka, který by se nealkoholovou toxikomanii zabýval bez ohledu na příslušnost (obecná kriminalita/ hospodářská kriminalita/StB).

Trestná činnost bývala řešena „nejednotně, často nesprávně či liberálně“, nedostatečně byly využívány všechny možnosti trestního postihu⁸³⁾). Toto plynulo z nejednotného právního výkladu ustanovení trestního zákona, nedostatečného právního vymezení pojmu „drogová závislost“. Při dopadení pachatele krádeže byl problém s postihem, neboť při postihu dle § 187 tr. zákona soudy požadovaly prokázat, že pachatel předal opíát další osobě. Použil-li ho pouze sám, bylo jeho jednání posuzováno jako přestupek, přečin či trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (§132 trestního zákona, § 3/1b zákona 150/1969 Sb. o přečinech), v závislosti na hodnotě odcizených léků. To nebylo považováno za správné, protože „finanční hodnota opiátů ovlivňující společenskou nebezpečnost při posuzování majetkových trestných činů je zanedbatelná ve srovnání se společenskou nebezpečností zneužití opiátů“⁸⁴⁾). Trestní právo umožňovalo pouze „... postih klasické nealkoholové toxikomanie. Samotná konzumace však postižitelná není, pokud není páchána ve skupině, v níž dochází k rozšiřování návyku na osoby, které dosud návyku nepodlehly. Je postižitelný tedy organizátor, návodce, pomocník a přímé podání třetí osobě, a to i v případech tzv. primitivní toxikomanie, kdy opatrování různých chemických látek je obecně dostupné... je možný právní postih tolika opatrování klasických opiátů a šíření návyku. Proto by bylo vhodné rozšířit trestní odpovědnost ve smyslu § 201 tr. zák. i na ochranu před nealkoholickými toxikomaniami... obtíže vznikají v souvislosti s potřebou jednotné aplikace... trestněprávních norem, neboť v praxi jsou rozdílné názory na právní posouzení skutků mezi VB, prokuraturami a soudy. Orgány justice dosud inklinují ke kvalifikaci deliktů, páchaných v souvislosti s opatrováním návykových léků jako prostých majetkových deliktů. Stejně tak nejsou v dostatečné míře ofenzivní i v úsilí o postih šíření i primitivních projevů toxikomanie mezi mládeží“⁸⁵⁾).

Další kámen úrazu představovala léčba toxikomanů. Celkově byl v roce 1977 stav léčení osob závislých na

⁷⁷⁾ Vyhodnocení 1976, fol. 130.

⁷⁸⁾ Vyhodnocení 1977, fol. 84.

⁷⁹⁾ Tamtéž, fol. 118–119.

⁸⁰⁾ Vyhodnocení 1978, fol. 97–98.

⁸¹⁾ Např. dorostové oddělení psychiatrické léčebny v Bohnicích provedlo za rok 1983 celkem 150 záchytů toxikomanů. Ani tento počet nebyl konečný, neboť podle zkušeností čítaly party toxikomanů cca 25–30 osob a na oddělení PL se z takových part dostali 2–3 účastníci. Viz KLÁŠTERSKÝ, Kamil, CIMICKÝ, Jan: Situace v oblasti boje s toxikomanii mladistvých. In: Kriminalistický sborník, R. 28, 1984/11, s. 685.

⁸²⁾ Zpráva S VB Plzeň, Vyhodnocení 1975, fol. 51.

⁸³⁾ Vyhodnocení 1974, fol. 23–25.

⁸⁴⁾ Vyhodnocení 1976, fol. 76–77.

⁸⁵⁾ Tamtéž, fol. 87.

omamných prostředcích a ostatních návykových látkách v zařízeních státní zdravotnické správy popisován velmi nelichotivě: „...pokud v ČSR bude odvykácí léčba prováděna tak, jak doposud, pokud nebudou vybudována speciální zdravotnická zařízení k léčení nealkoholové toxikomanie, potom boj pracovníků VB proti toxikomanii bude málo účinný a neefektivní“⁸⁶). Hlavní chybou bylo, že léčení nebylo soustavné, ale nahodilé.

Počátek léčení totiž závisel na včasném rozpoznání, což bylo ale v praxi obtížné, pokud na sebe osoby výrazně neupozornily např. sebevražedným pokusem. Takové osoby pak byly předávány orgány VB do zdravotnických zařízení a z rozhodnutí odborných lékařů přijímány do ambulantní protitoxikomanické léčby. Některý toxikoman se přihlásil sám, „...avšak proto, že tím sleduje získání různých výhod, jako např. vyhýbání se vojenské službě, řešení konfliktních situací na pracovišti (nejčastěji zakrývání absenci) apod. ...takoví pacienti pak léčebný režim svévolně narušují a léčba sama je neúčelná, a tedy zbytečná“⁸⁷). U ústavního léčení byla situace ještě horší. „Dochází k řadě případů, kdy odsouzený není léčebnou přijat s odůvodněním, že není volné lůžko. Např. v Praze je v psychiatrické léčebně v Bohnicích, v pavilonu 26, vyhrazeno 15 lůžek k provádění ochranného léčení ústavní formou. To je naprosto nedostačující, neboť čekací doba je potom od vydání rozsudku soudem do umístění v léčebně i několik roků... Nedostatečnou zárukou na převýchovu toxikomanů dává v současné době rovněž protitoxikomanická léčba, prováděná v psychiatrických léčebnách. Např. v psychiatrické léčebně v Praze-Bohnicích jsou zjišťovány případy, že pacienti i při léčení nadále požívají omamné prostředky nebo jiné návykové látky, které jim do ústavu přináší jejich kamarádi, dále mají pacienti možnost ilegálního vzdálení z léčebny apod. ...Zkušenosti ukazují, že dosud neexistuje v ČSR takové odborné pracoviště, kde by byla prováděna odvykácí léčba mající skutečný efekt. Hlavní příčina tkví v tom, že psychiatrická odvykácí zařízení nejsou natolik uzavřena, aby léčení toxikomané nemohli i zde zneužívat různé omamné prostředky a ostatní návykové látky. Proto se jeví jako nutné, aby bylo vytvořeno pracoviště odpovídající všem požadavkům moderní léčby, neboť jinak se budeme omezovat pouze na evidování toxikomanů“⁸⁸).

Léčba byla navíc poměrně nákladná, jak uvádí zpráva S VB Ústí nad Labem za rok 1976. „Dle sdělení krajského metodika pro léčení toxických závislostí... v Severočeském kraji bude toxikomanie problémem. Průměrný pobyt osob s toxickou závislostí v psych. léčebně H. Beřkovice je 3 měsíce a většina osob v průběhu roku recidivuje i 3x. Náklady na pacienta hospitalizovaného na lůžkovém oddělení pro toxikomanii činí v průměru 41 000,-Kčs“⁸⁹).

Následující rok se ve zprávě objevil požadavek, aby byla léčba alespoň částečně hrazena toxikomany, podobně jako v případě protialkoholních záchytných stanic, kde je úhrada nákladů za ošetřování zavedena⁹⁰).

V rámci spolupráce jednotlivých služeb VB byla nedostatečná vzájemná informovanost, předávání podkladů k vyhodnocení situace, získávání přehledu o osobách aj. včetně hlásné služby. Protože pracovníci po linii OK prováděli od roku 1974 analýzy činnosti v oblasti nealkoholové toxikomanie samostatně, byly jejich výsledky v tomto roce porovnány s vyhodnocením, které sestavili pracovníci po linii HK za všechny součásti VB a „... byly... zjištěny podstatné rozdíly, které svědčí buď o neserióznosti, nebo o nedostatku podkladů při zpracování celkových krajských vyhodnocení“⁹¹). Údaje útvarů obecné kriminality byly mnohem vyšší, např. osob z řad mládeže, které zneužívaly různé omamné prostředky, zjistili pracovníci obecné kriminality 701, zatímco po linii HK bylo pouhých 112. Proto bylo upozorňováno na nutnost zkvalitnění hlásné služby. Dosud byla upravována metodickým pokynem FS VB k odhalování trestné činnosti s omamnými prostředky, prozatímní směrnici o vedení a využívání poznatkových evidencí VB-krim-I-7, směrnici k zajištění informací z útvarů VB ministerstev vnitřní ČR a SSR⁹²) a žádostí FS VB o celkové roční vyhodnocení situace v oblasti omamných prostředků, která vyžadovala data a další údaje o osobách, k nimž měla být předložena hlášení podle některého z uvedených předpisů. V této souvislosti bylo opět shledáno, že by bylo vhodné, „aby se problematikou toxikomanie centrálně zabýval buď odbor obecné nebo hospodářské kriminality a tím, aby se zamezila nežádoucí duplicita, což je bezesporu ku škodě věci“⁹³).

⁸⁶) AMV Kanice, přír. č. 1097/80, bal. 1, č. j. SKS-2413/HK-1977, Podklady ke zpracování zprávy o zkušenostech VB s léčením nealkoholových toxikomanií pro MZ ČSR zpracované odborem hospodářské kriminality SKS MV ČSR, dne 6. 9. 1977, s. 4.

⁸⁷) Tamtéž, s. 1–2.

⁸⁸) Tamtéž, s. 2–3.

⁸⁹) Vyhodnocení 1976, fol. 32.

⁹⁰) Vyhodnocení 1977, fol. 100–101.

⁹¹) Vyhodnocení 1974, fol. 26–27.

⁹²) Věstník FMV, částka 21/1971.

⁹³) Vyhodnocení 1975, fol. 46–49.

Problémy činila identifikace omamných prostředků, neboť ve všech krajích nebyly centralizovány laboratoře tak, jako např. v Ústí nad Labem, takže příslušníci nemohli rychleji odhalovat příčiny intoxikace a zjistit druh léku.

Z navrhovaných změn a opatření, které by přispěly ke zlepšení postupu proti toxikomanii, se ve vyhodnocení za rok 1976 objevil požadavek na konání pravidelných pracovních seminářů svolávaných FS VB a upravení gesce a všeho, co souvisí s řízením boje (organizování bezpečnostních akcí, využití vyhodnocení podřízených součástí VB, analyzování stavu nealkoholové toxikomanie v kraji a stanovení konkrétních opatření na skupinách hospodářské kriminality a skupinách obecné kriminality dle místních podmínek aj.). Správa kriminální služby měla předložit v roce 1977 v tomto směru příslušný návrh⁹⁴). Na celostátním seminárním školení, které na úseku omamných prostředků ve Vzdělávacím institutu v Pardubicích ve dnech 20. – 21. 9. 1977 pořádala FS VB FMV⁹⁵), byly vytyčeny hlavní úkoly v dalším boji. Šlo o překonání tendencí podceňování nebezpečí toxikomanie; častější využívání sdělovacích prostředků; účinnější koordinaci mezi pracovníky VB a CS k zamezení protizákonného dovážení a přepravy omamných látek do i přes ČSSR; organizování bezpečnostních akcí v rámci krajů i okresů a využívání výsledků z nich jak k represí, tak k preventivně výchovným opatřením; provedení opatření k zamezení úniku léků aj. omamných látek ze zdravotnických zařízení a z výroby, zvýšení operativní kontroly nad osobami, které disponovaly s opiáty; na úrovni náčelníků projednání součinnosti a dělby práce mezi pracovníky obecné a hospodářské kriminality a stanovení konkrétních opatření k řešení nepříznivého stavu; spolupráci s okresními a krajskými vojenskými správami za účelem omezení toxikomanie mezi branci; zkvalitnění agenturně-operativní práce; přehodnocení evidence narkomanů, vyřazení zemědělských osob nebo těch, které již omamné látky neužívají, a vyloučení osob, které je užívají pod lékařskou kontrolou; dodržování hlášené služby. Mezi návrhy se objevovaly i požadavky na novelizaci metodického pokynu z roku 1973⁹⁶). FS VB FMV předložila v roce 1976 náměstkovi ministra vnitra ČSSR genmjr. Jánů Pješčakovi návrh na zrušení prozatímní směrnice VB-krim-I-7 a na úpravu vedení a využívání poznatkových evidencí nařízením ministra vnitra ČSSR. Současně bylo náměstkem ministra vnitra ČSSR rozhodnuto novelizovat Metodický pokyn z r. 1973, „...který v současné době je již překonán a nevyhovuje potřebám služby“⁹⁷). Dnem 1. 1. 1977 nabylo účinnosti Nařízení ministra vnitra ČSSR č. 33, které upravovalo vedení a využívání poznatkových evidencí.

Protože toto nařízení nezahrnovalo do poznatkových evidencí oblast související s omamnými prostředky, bylo zdůrazněno, že budoucí metodický pokyn by se měl dotýkat konkrétněji i tohoto úseku práce.

Předsednictvo ÚV KSČ na své 50. schůzi konané dne 8. 7. 1977 projednalo materiály FMV a ke zprávě o stavu obecné kriminality v hlavních městech uložilo realizovat opatření⁹⁸).

K zabezpečení realizace uložil ministr vnitra ČSSR po projednání v kolegiu dne 6. 9. 1977 náčelníkům centrálních správ a republikovým orgánům úkoly. Pod bodem 11 „Harmonogramu postupu prací při zajišťování úkolů vyplývajících pro FS VB, MV ČSR a MV SSR z usnesení P ÚV KSČ z 8. 7. 1977 a z kolegia ministra vnitra ČSSR ze 6. 9. 1977 ke zprávě o stavu obecné kriminality v hl. m. Praze a Bratislavě a opatřeních ke zlepšení situace“ byl úkol „*Postupně a cílevědomě omezovat vliv alkoholu a omamných prostředků na trestnou činnost a na zdraví mládeže*“. K tomuto účelu bylo třeba po schválení již zpracované novelizace zák. č. 120/62 Sb., o boji proti alkoholismu a jiným toxikomaniím, zabezpečit realizaci úkolů z ní vyplývajících pro SNB. Za toto zodpovídaly MV ČSR, MV SSR, FS VB FMV. FKÚ FS VB FMV a SPDS měly zajistit v součinnosti s Generální prokuraturou ČSSR a Nejvyšším soudem ČSSR jeho výklad do 20 dnů po účinnosti zákona. Dále měly připravit a uskutečnit poradu s příslušnými funkcionáři centrály a krajů k výkladu a uplatňování a připravit podnět pro novelizaci vyhlášky č. 57/67 s cílem uplatnění maximálního postihu pachatelů⁹⁹). K tomu měla FS VB (FKÚ) zpracovat návrh připomínkového řízení, zajistit připomínkové řízení a po něm zpracovat konkrétní návrh.

⁹⁴) Vyhodnocení 1976, fol. 87.

⁹⁵) AMV Kanice, přír. č. 1189/82, bal. 2, Zhodnocení operativní činnosti po úseku omamných prostředků – zaslání. Složka obsahuje jednak Vyhodnocení problematiky toxikomanie z pohledu FKÚ FS VB FMV, jednak Úkoly z celostátního seminárního školení, konaného ve dnech 20. – 21. 9. 1977 ve Vzdělávacím institutu FMV v Pardubicích.

⁹⁶) Zpráva o situaci MS VB Praha, Vyhodnocení 1976, fol. 2 – 7.

⁹⁷) AMV Kanice, přír. č. 1189/82, bal. 2, Zhodnocení operativní činnosti po úseku omamných prostředků – zaslání, Vyhodnocení problematiky toxikomanie z pohledu FKÚ-FS VB FMV, 1977, s. 32.

⁹⁸) AMV Kanice, přír. č. 1324/84, bal. 1, č. j. SKS-00186/1977, Informace pro kolegium ministra vnitra ČSR o zasedání Koordinační rady VB dne 27. 9. 1977.

⁹⁹) Za splnění zodpovídala FKÚ FS VB.

Dalším úkolem bylo „v návaznosti na novelizaci vyhlášky č. 57/67 Sb. novelizovat i metodický pokyn náčelníka FS VB K odhalování trestné činnosti s omamnými prostředky z roku 1973“. Pro splnění tohoto úkolu měla FS VB připravit návrh metodického pokynu, provést připomínkové řízení, po dopracování návrh předložit štábu náčelníka FS VB a zajistit vydání a uplatňování¹⁰⁰⁾.

V roce 1978 byl konečně vydán nový vnitřní předpis, který měl „zakotvit současné potřeby výkonu služby, ... upravit organizaci a dělbu práce mezi oddělením a odbory obecné a hospodářské kriminality, práci na místě činu při vloupání do lékáren a zdravotnických zařízení, ... upřesnit hlášenou službu, součinnost, vedení evidencí, předávání poznatků apod.“¹⁰¹⁾. Byly jím „Zásady k jednotnému postupu boje proti nealkoholové toxikomanii“ zpracované komisí pracovníků FKÚ FS VB a SKS MV ČSR a SSR a vydané rozkazem náčelníka FS VB č. 28/78 ze dne 10. 11. 1978. Metodický pokyn z roku 1973 nahrazovaly a upřesňovaly.

V činnosti Federální správy VB¹⁰²⁾ bylo blíže stanoveno, že má rozhodovat v případech, zasahujících do území obou republik, který útvar VB bude případ zpracovávat. Dále měla řídit práci pracovníků kriminální služby VB při zpracování případů, které svým rozsahem přesahují rámec jedné republiky nebo zasahují do zahraničí; měla organizovat a uskutečňovat mezinárodní součinnost v případech zasahujících mimo státní území, včetně hraničních schůzek a vyřizování dožadání ve vztahu k zahraničí; spolupracovat se správami FMV, CS, GP ČSSR, společenskými organizacemi na federální úrovni a se zahraničními bezpečnostními sbory; vést celostátní evidenci toxikomanů a osob, zabývajících se trestnou činností související s nealkoholovou toxikomanii.

Úkoly Hlavního velitelství VB MV ČSR v oblasti toxikomanie převzala SKS MV ČSR¹⁰³⁾. Kromě podílu na řízení a kontrole výkonu u podřízených útvarů VB, zajišťování a řízení rozpracovaných případů, které přesahovaly rámec jednoho kraje v rámci jedné republiky, spolupráce s jinými složkami a resorty v rámci územní působnosti, zajišťování dalších úkolů spojených s centrálním řízením v boji proti trestné činnosti s nealkoholovou toxikomanii, přibýly dva nové. K 31. 1. každého kalendářního roku měla SKS MV ČSR předkládat FS VB vyhodnocení situace za uplynulé období s úkoly, které budou plněny následující období, a s návrhy na opatření; správy VB a MS VB Praha měly předkládat SKS vyhodnocení situace v oblasti nealkoholové toxikomanie ve své územní působnosti ke dni 30. 6. a 31. 12. každého kalendářního roku. Okresní, městské a obvodní správy SNB prováděly výkon služby v oblasti toxikomanie a předkládaly správám VB (MS VB) vyhodnocení situace ke dnům 15. 6. a 15. 12. kalendářního roku. „Zásady...“ podrobně stanovovaly způsob vypracování komplexních vyhodnocení.

I nadále spočívalo hlavní těžiště práce při vyhledávání, rozpracování a dokumentování trestné činnosti na okresních, městských, obvodních správách SNB a správách VB (MS VB)¹⁰⁴⁾. K zajištění úkolů byla důležitá součinnost mezi pracovníky obecné a hospodářské kriminality a ostatních služeb VB¹⁰⁵⁾. Měli ji řídit a organizovat zástupci pro operativu na správách VB (MS VB) a zástupci pro operativu náčelníků odborů VB na okresních, městských a obvodních správách SNB. Náčelníci okresních, městských a obvodních správ SNB (nebo jejich zástupci) a náčelníci správ VB (jejich zástupci) projednávali na horizontální úrovni spolupráci s příslušnými náčelníky útvarů Státní bezpečnosti, součinnost na úrovni správ FMV zajišťovala FS VB FMV.

Při rozhodování, která součást kriminální služby provede rozpracování případu, bylo podle „Zásad...“ nutno přihlížet k charakteru zjištěné či předpokládané trestné činnosti a možnostem pro nejefektivnější rozpracování. Vůdtkem měly být např. zdroje zneužívaných nebo rozšiřovaných návykových látek a jejich získávání, trestná činnost spáchaná pod jejich vlivem, charakter osoby pachatele aj. Rozpracování mělo v každém případě být

¹⁰⁰⁾ AMV Kanice, přír. č. 1324/84, bal. 1, č. j. SKS-00186/1977, Informace pro kolegium ministra vnitra ČSR o zasedání Koordinační rady VB dne 27. 9. 1977, fol. 20–22.

¹⁰¹⁾ AMV Kanice, přír. č. 1493/85, bal. 4, č. j. SKS-0678/HK-2-79, Výklad „Zásad k jednotnému postupu boje proti nealkoholové toxikomanii“, s. 2 (dále Zásady 1978).

¹⁰²⁾ Zásady 1978, s. 32–34.

¹⁰³⁾ Tamtéž, s. 34–35.

¹⁰⁴⁾ Tamtéž, s. 35–36.

¹⁰⁵⁾ Prozatím úseku nealkoholové toxikomanie nebyl převod do gesce pouze útvarů obecné kriminality, jak navrhoval odbor HK SKS MV ČSR v květnu 1977 s odůvodněním, že „...zkušenosti posledních let ukázaly, že odbory a odd. OK mají lepší předpoklady boje proti nealkoholové toxikomanii...“ Návrh byl cestou náměstka ministra vnitra ČSR zaslán FS VB (Vyhodnocení 1977, fol. 102). Ta se k tomu vyjádřila takto: „...není důvodu měnit převod gesce na odbory a skupiny obecné kriminality. Není důvod po 4 letech, kdy gesce je určena hospodářské kriminalitě, ji měnit na obecnou kriminalitu. Tato změna by celé situaci neprospěla, ale naopak by vyvstaly další problémy“. Viz AMV Kanice, přír. č. 1189/82, bal. 2, Zhodnocení operativní činnosti po úseku omamných prostředků – zaslání, Vyhodnocení problematiky toxikomanie z pohledu FKÚ-FS VB FMV, 1977, s. 35. – K tomuto kroku došlo až v roce 1982.

vedeno v koordinované spolupráci mezi pracovníky obecné a hospodářské kriminality. O tom, který útvar měl případ rozpracovávat, rozhodoval náčelník či jeho zástupce pro operativu. K boji měli samozřejmě přispívat i pracovníci základních útvarů VB a vyšetřovatelé.

Po linii hospodářské kriminality¹⁰⁶⁾ určoval náčelník odboru HK S VB (MS VB) a odboru VB okresní, městské a obvodní správy SNB pracovníka oddělení HK pro práci na úseku nealkoholové toxikomanie. Ten ve svém obvodu udržoval styk s lékaři-psychiatry, vyhodnocoval soustředěné poznatky a předkládal je příslušným náčelníkům s návrhem na opatření. Získával přehled o osobách zneužívajících omamné prostředky a ostatní návykové látky a o osobách, které odebíraly na lékařské předpisy neúměrné množství těchto látek.

Prováděl opatření k omezení rozkrádání a odčerpávání omamných prostředků a návykových léků ve výrobě, lékárnách, skladech, lůžkových a dalších zdravotnických zařízeních. Plnil úkony, týkající se boje s trestnou činností související s toxikomanií pro jiné útvary VB, vyžadoval odborné posudky u Kriminálního ústavu VB FS VB nebo podle §§ 8 a 158 odst. 3 tr. řádu ve zdravotnických zařízeních, pokud k odbornému posouzení měly potřebná vybavení. Měl předkládat iniciativně návrhy na preventivní opatření a o záměrech využívání sdělovacích prostředků předem informoval FKÚ FS VB cestou SKS MV ČSR. Měl se účastnit práce na místě činu při vloupání do zdravotnických zařízení, kde byly odcizeny opiáty nebo návykové léky a při náhlých úmrtích v důsledku intoxikace. Zajištěné omamné prostředky a léky předával proti potvrzení pracovníkům podniku Zdravotnického zásobování v kraji. Dále prováděl potřebná opatření k omezení toxikomanie v řadách branců, spolupracoval s pracovníky celní služby, zejména v případech, kdy byly zajištěny drogy nebo bylo podezření na pašování drog. Zaměřoval operativní činnost na tranzitní přepravu drog přes naše území, a to jak na hraničních přechodech, tak ve vnitrozemí. Vedl evidenci toxikomanů a osob, které se zabývaly trestnou činností související s nealkoholovou toxikomanií. Při změně trvalého bydliště evidované osoby měl postoupit kartu do místa přestěhování. Plnil povinnosti hlásné služby.

Odbory a oddělení obecné kriminality řešily případy krádeží vloupáním a krádeží, při nichž byly odcizeny omamné prostředky a jiné návykové látky, případy toxikomanie mezi mládeží, případy charakteru obecné kriminality spáchané pod vlivem drog a případy, kdy došlo k ublížení na zdraví nebo úmrtí v důsledku intoxikace. Spolu s orgány péče o mládež při NV, školskými pracovníky a s funkcionáři společenských organizací zajišťovaly dozor nad činností mladistvých v internátech, učňovských a vysokých školách.

Pracovník obecné kriminality na úseku nealkoholové toxikomanie dále informoval určeného pracovníka HK o připravovaných akcích směřujících k boji s toxikomanií a společně připravovali preventivní a represivní opatření (srazy tzv. závadové mládeže aj.), předkládal iniciativní návrhy na preventivní opatření z úseku boje s trestnou činností související s nealkoholovou toxikomanií a o záměrech využívání všech sdělovacích prostředků informoval FKÚ FS VB cestou SKS MV ČSR. Ve svém služebním obvodu měl získávat přehled o osobách zneužívajících drogy včetně osob, které se vracely po odpykání trestu z nápravně výchovných ústavů a byla u nich ve výkonu trestu zjištěna toxikomanie. Na zjištěné osoby – toxikomany vyhotovoval karty poznatkové evidence a předával je k dalším opatřením určeným pracovníkům HK. Rovněž tak i u osob, které se zabývaly trestnou činností v souvislosti s toxikomanií omamnými látkami a byly rozpracovány na odborech či odděleních OK. Poznatky k tzv. protispoločenské činnosti související s toxikomanií, které nebyly náplní OK, předával písemnou formou určenému pracovníku HK a obecně měl spolupracovat s pracovníkem HK při vyhodnocování situace na úseku nealkoholové toxikomanie a společně navrhovat opatření¹⁰⁷⁾.

Pracovníci kriminální služby spolupracovali s jednotlivými službami VB a dalšími orgány a organizacemi mimo resort MV. Spolupráci měli vyvíjet s útvary StB a orgány celní služby, „...především s ohledem na účast navrátilců z kapitalistických zemí, studentů rozvojových zemí a různých vizových cizinců při zneužívání drog“¹⁰⁸⁾. Dále „Zásady...“ vyžadovaly spolupráci s odbory pasů a víz, dopravními inspektoráty v otázkách vydávání řidičských průkazů (příp. jejich odebrání), vyhledavateli a vyšetřovateli VB k poznatkům k toxikomanií, zjištěných při vyšetřování, vyhledávání v souvislosti s jinou trestnou činností, s pracovníky Správy nápravných zařízení Ministerstva spravedlnosti s ohledem na zneužívání drog v NVÚ a o signalizaci propuštěných toxikomanů z výkonu trestu útvarům VB dle místa bydliště. S pracovníky ČSLA, s nimiž bylo nutno čelit zneužívání drog mezi branci a vojenskými osobami, rozkrádání uvedených prostředků ve vojenských zdravotnických zařízeních a skladech, s příslušnými pracovníky zdravotnických zařízení, školskými pracovníky, vychovateli učňovského dorostu a vedoucími internátů a domovů mládeže a s příslušnými funkcionáři státních a společenských orgánů a organizací.

¹⁰⁶⁾ Zásady 1978, s. 36–38.

¹⁰⁷⁾ Tamtéž, s. 39–40.

¹⁰⁸⁾ Tamtéž, s. 41.

Evidence toxikomanů měla být i nadále vedena na odděleních hospodářské kriminality okresních, městských a obvodních správ SNB a na FKÚ FS VB samostatně. Měla sloužit ke kontrole a sledování osob, u kterých byla zjištěna drogová závislost a k tipování pachatelů trestných činů v souvislosti s nealkoholovou toxikomanií. Postup vedení evidence byl rozveden v „Zásadách...“.

Problém v minulém období činila hlásná služba, neboť nebyla řádně plněna, a nemohla tak zabezpečit informovanost pro řídicí a koordinační činnost ministerstev vnitra k informování vedoucích, stranických a státních činitelů. Předmětem hlášení měly být „*trestné činy, události nebo vzniklé situace v oblasti toxikomanie, které je třeba vzhledem k jejich charakteru a významu považovat za výrazné vybočení z mezí obvyklého dění v místě*“¹⁰⁹). Hlášení měly zasílat všechny součásti VB, počínaje základními útvary, služebním postupem správám kriminální služby MV ČSR a MV SSR a FKÚ FS VB¹¹⁰).

Dospěli jsme k bodu, kdy došlo v postupu Veřejné bezpečnosti proti nealkoholové toxikomanií slovy tehdejších referentů „*k zaktivizování sil*“. Ve vydaných předpisech byly konkretizovány úkoly, nealkoholová toxikomanie se dostala do plánů práce, a to byl začátek koordinovaného postupu proti ní. Přes rozsáhlé možnosti policejního totalitního státu se jí však nedařilo vymýtit. Místo klasické toxikomanie u nás kvetl specifický druh „dostupné toxikomanie“ ve formě zneužívání různých léků a chemických látek s toxickými účinky.

Obrovský drogový boom po listopadu 1989 zřejmě nebyl jen důsledkem otevření hranic a celkového uvolnění společnosti, ale i přirozeným pokračováním již započatých tendencí.

Pavlaína Trenevořová

Použité zkratky

ČŘ	Celní ředitelství
CS	Celní správa
FKÚ	Federální kriminální ústředna
fol.	folio
FS VB	Federální správa Veřejné bezpečnosti
GP	Generální prokuratura
HK	hospodářská kriminalita
HV VB	Hlavní velitelství Veřejné bezpečnosti
KS SNB	Krajská správa Sboru národní bezpečnosti
MS	Ministerstvo spravedlnosti
MS VB	Městská správa Veřejné bezpečnosti
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
NMV	nařízení ministra vnitra
NVÚ	nápravněvýchovné ústavy
O VB	oddělení Veřejné bezpečnosti
OHK	odbor/oddělení hospodářské kriminality
OK	obecná kriminalita
OO VB	okresní oddělení Veřejné bezpečnosti
OOK	odbor/oddělení obecné kriminality
OS SNB	okresní správa Sboru národní bezpečnosti
OVS	okresní vojenská správa
OVŠ	odbor vyšetřování
S VB	Správa Veřejné bezpečnosti
SHK	skupina hospodářské kriminality
SKS	Správa kriminální služby
SNV	Správa nápravné výchovy
SOH	skupina obecné kriminality
SPDS VB	Správa pořádkové a dopravní služby Veřejné bezpečnosti
SV VB MV ČSR	Správa vyšetřování Veřejné bezpečnosti MV ČSR

Převzato s laskavým svolením autorky ze Sborníku archivu ministerstva vnitra č. 2 ročník 2004, strana 95 – 123.

¹⁰⁹) Tamtéž, s. 43.

¹¹⁰) Určení pracovníci po linii OK i HK měli hlásit rozsáhlé případy s větším počtem pachatelů a se zvláštní společenskou nebezpečností a jednáním pachatelů; případy vloupání do lékáren, skladů, výrobních závodů léčiv a jiných zdravotnických zařízení, kde byly odcizeny opiáty nebo větší množství léčiv; ztráty opiátů ve zdravotnických aj. objektech; sročení „potlachy“ a podobné srazy tzv. závadové mládeže, pokud by bylo zjištěno požívání drog, již v období jejich přípravy; podezřelá a náhlá úmrtí související s nealkoholovou toxikomanií včetně sebevražd; případy, kde došlo k těžké újmě na zdraví zaviněné druhou osobou; trestnou činnost nebo událost zasahující do více krajů nebo území obou republik, popřípadě přes hranice ČSSR a byla-li nezbytná koordinace celého případu; případy týkající se pašování drog, zjištěných na hraničních přechodech; zahájení rozpracování případu v agenturních a operativních spisech, v rozkrádání léčiv většího rozsahu zdravotnickým personálem, spekulace s drogami. Tamtéž, s. 44–45.

VĚDA A TECHNIKA V BOJI PROTI ZLOČINU 50 LET KRIMINALISTICKÉHO ÚSTAVU PČR V PRAZE

Na podzim letošního roku vystřídala expozici 80 let boje policie proti drogám výstava, která připomíná 50 let Kriminalistického ústavu PČR v Praze. Jedná se o špičkové pracoviště, se kterým Národní protidrogová centrála úzce spolupracuje.

Po osvobození našich území v roce 1945 byl v osvobozené Československé republice nedostatek zkušených technických pracovníků, jejichž znalostí by bylo možno využít k budování nové československé kriminalistiky. Šlo zejména o obor kriminalistické biologie, chemie, grafické expertizy, písmoznalectví i speciálních odvětví soudní balistiky a mechanoskopie.

Prvá léta po fašistické okupaci byla věnována organizaci expertiz z hlediska daktyloskopie, mechanoskopie a soudní balistiky, jež do r. 1951 tvořily páteř naší kriminalistiky. Po tomto období se přistoupilo k organizování dalších kriminalistických pracovišť, zejména biologického, chemického, metalografického a písmoznaleckého, zdokonalovaly se expertizy v oboru daktyloskopie, mechanoskopie a balistiky. Období od r. 1946 do r. 1951 je možno charakterizovat jako období zrodu československé kriminalistiky.

Důležitým mezníkem ve vývoji nové československé kriminalistiky byl rok 1953, kdy byl výkon kriminalistické techniky, hlavně z hlediska zajišťování důkazních materiálů a pečlivého ohledávání míst trestných činů a vyšetřovaných událostí i technických pomocných prací organizován u správ Veřejné bezpečnosti, kde byla vytvořena technická oddělení a na každém oddělení Veřejné bezpečnosti pověřen jeden pracovník – vyšetřovatel výkonem základní kriminalistické techniky pro obvod okresu.

Při celkovém organizování výkonu technické kriminalistiky na podřízených útvarech i z hlediska výkonu kriminalistických expertiz bylo na zřeteli, aby byl dosažen určitý předstih tehdejšího vědeckotechnického odboru HSVB před výkonem kriminalistické techniky na podřízených útvarech, v terénu. Praxe ukázala, že tento postup byl naprosto správný. Nebyli jsme na rozpacích, má-li být z hlediska kriminalistické techniky řešen určitý problém, snad s výjimkou některých dosud neprobádaných úseků biologických expertiz.

V roce 1953 bylo také vědeckotechnickému odboru HSVB dáno odpovídající místo a váha v organizaci československé Veřejné bezpečnosti. Vědeckotechnický odbor HSVB byl samostatným útvarem, byl podřízen přímo náčelníku HSVB a měl řídicí pravomoc až na oddělení VB přesto, že technická oddělení na správách VB byla od r. 1957 (a jsou dosud) začleněna do vyšetřovacích odborů SVB a techničtí pracovníci na OVB do vyšetřovacích skupin.

Rozkazem ministra vnitra č. 166 ze dne 12.12. 1958 byl Vědeckotechnický odbor HSVB reorganizován na Kriminalistický ústav HSVB, protože bývalý název neodpovídal přesně náplni práce a poslání tohoto jediného zařízení pro kriminalistické expertizy na území ČSR.

Pod číslem 172 byl vydán dokument „Statut Hlavní správy Veřejné bezpečnosti – vydání“. Nový statut byl vydán v důsledku organizačních změn ve Veřejné bezpečnosti. V jeho příloze byl v hlavě II. - Organizační struktura HS VB poprvé uveden pod písmenem ch) nově vzniklý útvar - Kriminalistický ústav. Tímto byl de facto zrušen do té doby existující Vědeckotechnický odbor Hlavní správy VB, vytvořený v roce 1953.

V článku 11 přílohy rozkazu jsou vymezeny hlavní úkoly KÚ: „Řídí kriminalistické práce ve VB. Provádí znalecké posudky v oboru technické kriminalistiky pro všechny orgány ministerstva vnitra na dožádání prokuratur a soudů, rovněž identifikační práce z hlediska daktyloskopie. Posílá své pracovníky podle závažnosti případů a speciálnosti trestných činů na místa, kde trestný čin byl spáchán. Zevšeobecňuje vědeckotechnickou práci VB pomocí vydaných učebních textů a časopisu „Kriminalistický sborník“. Zavádí a propaguje používání vědeckotechnických prostředků v boji s trestnou činností. Organizuje kriminalistický kabinet Hlavní správy VB, a udržuje styk s vědeckými institucemi v oboru kriminalistiky. Předchází úrazům odstraňováním výbušnin a munice školenými pracovníky.“

Kriminalisticko-technická oddělení vyšetřovacích odborů SVB představovala v jednotlivých krajích mobilní a schopný aparát pro komplexní kriminalistickou práci na místech trestných činů všeho druhu i pro výkon menších expertiz. Tato oddělení (skupiny) převzala i výkon civilní a vojenské pyrotechniky, což se kladně projevuje ve spolupráci s orgány státního požárního dozoru, s vyhledávacími, vyšetřovacími pracovníky při ohledávání míst různých požárů, při zjišťování příčin výbuchů apod.

Kriminalistický ústav HSVB se stal centrálním orgánem k výkonu kriminalistických expertiz nejen pro

všechny složky ministerstva vnitra, ale i pro orgány prokuratur (včetně vojenských) a pro orgány ministerstva spravedlnosti, popř. i pro trestní komise národních výborů.

Kriminalistický ústav HSVB nebyl ve své práci osamocen; v některých případech se opíral o civilní vědecké ústavy a instituce, jelikož nebylo možno převzít do kriminalistického zkoumání vše, s čím se v praxi přicházelo do styku. Šlo však jen asi o 5 % ze všech žádostí o kriminalistické zkoumání; patří sem zejména některé případy z oboru defektoskopie, toxikologie, elektrotechniky, zvláštní případy požárních expertiz apod., které se vyskytují jen ojediněle, takže by nebylo ekonomické zařizovat se technicky, materiálně a personálně na jejich zkoumání ve vlastní působnosti.

Nesčetné případy z operativní a vyšetřovací praxe ukazovaly, že podíl kriminalistické techniky na odhalování trestných činů a usvědčování jejich pachatelů neustále stoupal. Dospělo se k tomu nejen dobrou organizací výkonu kriminalistické techniky, ale i tím, že kriminalistická technika se pomocí soustavného školení všech pracovníků Veřejné bezpečnosti, zejména středně náčelnických kádrů, dostala na místo, jež jí v souhrnu vyšetřovacích a vyhledávacích metod zákonitě náleží.

Podíl kriminalistické techniky při objasňování trestných činů názorně dokumentují některé statistické údaje z let 1953 a 1958:

	1953	1958
Počet míst tr. činů, na nichž byly zajištěny daktyloskopické stopy	569	1141
Počet zpracovaných daktyloskopických stop	1859	4502
Počet pachatelů usvědčených na základě daktyloskopie	128	326
Počet zkoumaných zbraní všeho druhu	1015	1920
Počet zkoumaných stop nástrojů z míst trestných činů	169	1107
Počet zkoumaných nástrojů	78	577
Chemických expertiz (případů)	641	1104
Biologických expertiz (případů)	346	579
Písmoznaleckých expertiz (případů)	462	726
Diagnostických expertiz (případů)	146	323

Příčina vzestupu počtu expertiz od r. 1953 do r. 1959 pochopitelně nespočívala v růstu trestné činnosti, nýbrž v kvalitnějším výkonu všech služeb Veřejné bezpečnosti, v němž se stala pomoc kriminalistické techniky něčím naprosto samozřejmým.

Jedním z nedostatků, jehož důsledky byly někdy na škodu věci, byla tuhá centralizace na poli kriminalistické techniky. V období výstavby Veřejné bezpečnosti a jejích jednotlivých služeb, zejména vyhledávání a vyšetřování, byla tato centralizace zákonitě nutná, aby se výkon kriminalistické techniky vůbec prováděl, bylo zapotřebí soustředit ho do rukou jednotlivců za podmínek přísné specializace.

Pozůstatky centralizace se staly brzdou v práci. Nejbližším a nejaktuálnějším úkolem Kriminalistického ústavu HSVB bylo rozšiřovat znalosti základů kriminalistické techniky nejen po stránce teoretické, ale hlavně po stránce praktické *mezi všechny pracovníky Veřejné bezpečnosti*, aby každý z nich (zejména každý vyšetřovatel a vyhledavatel) uměl zajistit popř. i vyhodnotit všechny materiály, s nimiž se setká na místech trestných činů a vyšetřovaných událostí.

Bylo mnoho zajímavého a poučného v tom, jak se rozšiřoval okruh expertiz a jednotlivých kriminalisticko-technických prací podle toho, jak byly řešeny jednotlivé výzkumné úkoly a problémy, jak byly zaváděny dílčí zkušenosti expertů Kriminalistického ústavu a aplikovány pracovní metody z jednotlivých vědních oborů. Od jednoduchých zkoumání se postupem několika let přešlo ke složitým a náročným expertizám.

Prováděla se v plném rozsahu monodaktyloskopická expertiza osob na základě daktyloskopických stop zajištěných na místech trestných činů srovnáváním s pokusnými otisky prstů podezřelých osob nebo s otisky prstů registrovaných recidivistů. Kriminalistický ústav obhospodařoval ústřední monodaktyloskopickou registraci podle příslušných služebních předpisů a podle původního československého klasifikačního systému.

K popsáním úkonům byl Kriminalistický ústav vybaven moderním technickým zařízením, od speciálního

fotografického přístroje k zajišťování daktyloskopických stop až po daktyloskopické komparátory, které velkou měrou urychlují a usnadňují výkon daktyloskopických expertiz.

Výsledky daktyloskopické expertizy pomohly v mnoha případech, v nichž se taktické pátrání prodlužovalo nebo v nichž nebyly zatím k dispozici potřebné důkazy.

Tak tomu bylo v případě vraždy L. Bednařikové v Gottwaldově, která byla usmrcena ocelovou tyčí, na níž byla zajištěna krvavá stopa dlaně. Jako podezřelý byl označen A. Tomek, jehož otisk části pravé dlaně byl shodný se stopou na ocelové tyči, a který se také krátce potom k této vraždě doznal.

I známí vylupovači bytů Müller, Navrátil, Fiala, Majerčík a jiní byli usvědčeni na základě daktyloskopické expertizy. V mnohých případech byl daktyloskopický důkaz jediným prostředkem nejen ke zjištění, ale i k usvědčení pachatele. Pachatelé celé řady vražd (Kulhavý, Wiczorek, Macháček, Škavrada, Roun aj.) byli usvědčeni jen na základě daktyloskopie.

Výkon daktyloskopické expertizy z hlediska dekadaktyloskopie a monodaktyloskopie se prováděl v plném rozsahu u technických oddělení vyšetřovacích odborů SVB, čímž se daktyloskopie ještě více přiblížila k výkonu běžné kriminalistické praxe.

Dobře byla rozvinuta portrétní identifikace v případech, kdy se má zjistit, zda několik fotografií náleží jedné a téže osobě. Za tím účelem byly vypracovány přesné pracovní postupy a metody, které byly opřeny o výsledky vědecké antropologie a dovolovaly řešit i složité případy. Stejně tomu bylo i v případech, kdy se prováděla identifikace kostrových nálezů na základě superprojekce lebky kostrového nálezu se snímkem pohřešované osoby. Kladné případy z praxe potvrdily, že se Kriminalistický ústav s tímto identifikačním problémem již dávno vypořádal. Posledním ze zajímavých případů byla superprojekční identifikace lebky neznámé mrtvolky, o níž se předpokládalo, že náleží A. Ř. z Prahy. Výsledek superprojekce byl kladný a uvedený předpoklad potvrdil.

Do praxe bylo zavedeno i odlévání posmrtných masek k identifikačním účelům, protože odlitek obličejů je svou plastikou lepším identifikačním prostředkem než fotografie, které někdy působí příliš plošně. Praktické případy však nejsou časté.

Ve směru k identifikaci osob a věcí se prováděla dostatečně rozvinutá trasologická expertiza ke zjišťování totožnosti obuvi, pneumatik a jiných plastických stop. Situaci v identifikaci plošných a plastických stop vyjma stop daktyloskopických a mechanoskopických měl Kriminalistický ústav usnadněnu tím, že zdejší potřeba obuvi a pneumatik všeho druhu byla kryta naší výrobou, takže se s obuví a pneumatikami vyrobenými v cizině setkáváme jen výjimečně. To umožnilo založit bohatou srovnávací sbírku podpatků, podrážek a částí obuvi, jakož i částí pneumatik s obrazcem dezénu, což je pro druhovou a individuální identifikaci podstatné.

Do praxe byl zaveden nový způsob identifikace trasologických stop podle tzv. trasoměru a katalogu pro stopy pneumatik. Podobný katalog pro stopy obuvi se připravuje. Se stejným úspěchem se prováděla identifikace stop zubů v různých materiálech, porovnáváním s pokusnými stopami.

Z hlediska mechanoskopie prováděl Kriminalistický ústav expertizu všech nástrojů a stop nástrojů, zkoumal a vyhodnocoval zámky, klíče, nepravé klíče a paklíče. K takovým expertizám sloužila studijní srovnávací sbírka zámek všeho druhu, běžných nástrojů, klíčů apod. Byla zkoumána nejen uzavírací zařízení, ale i plomby všeho druhu a jiná zabezpečovací zařízení. Nehledě ke sklu, poškozenému vloupáním, střelbou, požárem a jinými vlivy v příčinné souvislosti s trestným činem nebo vyšetřovanou událostí, bylo nutno řešit i složité otázky stop ve dřevě, stupně jeho poškození, identifikace použitých nástrojů apod., přičemž je často k dispozici třeba jen část stopy, jen část materiálu apod.

Tak např. složitá mechanoskopická expertiza pomohla zjistit pachatele poškození sdělovacího kabelu T tunelu ČSD v Praze-Malešicích, v jiných případech přispěla k odhalení a usvědčení celé řady kasařů a pachatelů jiných trestných činů.

Náležitě byla rozvinuta expertiza střelných zbraní a expertiza střel, nábojnic a nábojů. K tomu účelu byla založena již začátkem roku 1946 srovnávací sbírka zbraní (pistolí, revolverů, pušek, samopalů, vzduchovek, loveckých zbraní, flobertek a malorážek), takže jsou již předem známy veškeré technické údaje zkoumané zbraně jakož i její balistická data, k jejichž zjištění pak slouží Boulengéův hronograf v domácí balistické střelnici.

Balistická expertiza velmi pomohla např. v případě vyšetřování série sexuálních vražd, jejichž pachatelem byl Václav Mrázek. Podle nábojnic zajištěných na místech jednotlivých vražd byla provedena druhová identifikace zbraně (pistole Walther mod. 4 ráže 7,65 mm) a při realizaci případu pak její individuální identifikace.

Expertiza zbraní byla upřesněna užíváním různých doplňkových přístrojů, jako je měřič odporu a délky pohybu spouště, měřič úhlů stop po vývrtu hlavně na střele, internoskop k prohlížení vývrtu hlavní apod.

Je vedena ústřední sbírka nábojnic a střel z dosud neobjasněných trestných činů, k jejichž spáchání byly použity střelné zbraně. Pomocí této sbírky byly odhaleny trestné činy i po mnoha létech.

Tak např. v noci na 20. 6. 1950 byl neznámými pachateli napaden střelbou ze samopalu poslanec NS s. P. v katastru obce Kamenná. Vyšetřováním případu se nepodařilo pachatele zjistit. Až v době tzv. maďarských událostí byl zadržen Karel Štorka, který nesl v pytlí 3 samopaly. Balistickou expertizou bylo tak po šesti letech prokázáno, že k uvedenému vražednému útoku byl použit právě jeden z uvedených samopalů.

K rodové a druhové identifikaci střeliva sloužila sbírka ostrého (vojenského i komerčního) střeliva. Soudní balistice sloužila dále zařízení naší výroby k získávání neporušených střel (střelbou do vaty a vody) a neporušených nábojnic (střelbou do písku). Tato zařízení byla opatřena účinnými tlumiči zvuku, takže nebezpečí poškození sluchu expertů bylo minimální.

Nejcennějším zařízením pro mechanoskopickou a balistickou expertizu byly speciální srovnávací mikroskopy, které umožňovaly dosahovat kladné výsledky i ve velmi obtížných případech.

Tak např. v r. 1956 byla zavražděna v osadě Čížky u Tišnova Juliana Moučková. Složitou mechanoskopickou expertizou, provedenou na základě sešitých stop sekerou na lebce, byla identifikována jedna ze seker patřící podezřelému jako nástroj, s nímž byla vražda spáchána.

Pro chemické zkoumání všeho druhu měl Kriministický ústav k dispozici analytickou a fyzikální laboratoř se všemi nutnými pomůckami a zařízeními. Provádí se kompletní analytika z hlediska toxikologie, chemické a mikrochemické zkoumání otěrů barev, laků a různých nečistot, podezřelých stop a skvrn na různém materiálu, zkoumání inkoustů, psacích prostředků, papíru, zkoumání a vyhodnocování vedlejších produktů výstřelu apod.

Některé výsledky: byl objasněn pokus vraždy na K. Škrabánkové, vyšetřovaný OVB Humpolec. Škrabánková měla být otrávena odvarem z durmanu. Důkaz byl proveden tím, že odvar byl vstříknut do oka kočky a vzniklou mydriásou vyřazením sfinkteru duhovky byla bezpečně potvrzena přítomnost alkaloidu atropinu v odvaru.

K získání přehledu o širší trestné činnosti velkopodvodníka „důchodce“ Zeithamera a spol. bylo provedeno více než 700 analýz několika set vzorků.

Chemická analýza dále přispěla k potvrzení vraždy A. Pajnučikové, kterou zavraždil její manžel kyanidem sodným. Pajnučík uváděl, že jeho manželka spáchala sebevraždu pro rodinné neshody. Analýzou předložených vzorků a posouzením případu bylo však zjištěno, že Pajnučiková nemohla sebevraždu spáchat a že jde tudíž o vraždu.

Dále byl objasněn případ výbuchu smytých a znitrovaných želatinových emulzí z fotografických desek ve Sdružení polygrafického průmyslu v Praze.

K dispozici bylo rentgenové zařízení, spektografická laboratoř, polarograf, ultrazvukový generátor a jiná potřebná zařízení pro expertizu ve fyzikální chemii, analytice, toxikologii, diagnostice apod.

Téměř všechny expertizy směřovaly k chemii, nebo s ní aspoň úzce souvisely; to naznačuje směr, kterým se musí ubírat vývoj kriminalistické a soudní chemie.

Neobyčejně časté je řešení případů hospodářských zvířat.

Tak byly objasněny případy otrav dobytka v JZD Vrchy, kde byl dobytku z nedbalosti podán místo pícního vápna jedovatý insekticid Aredin. V jiném případě byla objasněna otrava dobytka po zkrmení trávy přehnojené ledkem, ačkoli při analýzách prováděných v civilních laboratořích byla jako příčina otravy uváděna sloučenina fosforu.

V biologické identifikaci a diagnostice měl Kriministický ústav potřebné zařízení ať již z hlediska hematologie nebo antropologie. Provádělo se hlavně určování krevních skupin, a to nejen z čerstvé krve, ale hlavně z krevních stop na různých materiálech z míst trestných činů nebo vyšetřovaných událostí. Zjišťuje se a určuje zvířecí krev, sperma, vlasy a lidské i zvířecí chlupy.

Protože biologická identifikace a diagnostika představuje široký komplex různých metod, aplikovaných do kriminalistiky nebo kriminalistice vlastních, byl k dispozici srovnávací materiál všeho druhu (vzorky vlasů, lidských a zvířecích chlupů, rostlinných semen apod.), jakož i potřebné technické zařízení: speciální mikroskopy, vybavení pro hematologickou expertizu, zařízení pro ultrafialové paprsky apod.

Rozsah biologických expertiz v kriminalistice nelze ani přibližně ohraničit, protože úzce souvisí jednak s vyšetřovacími metodami soudně lékařskými, jednak s metodami, které byly do kriminalistické techniky aplikovány z biologických vědních odvětví.

Zajímavý je z těchto hledisek případ vraždy Kavčiakové na Žilinsku, kdy se porovnávaly dva druhy exkrementů. Jeden, zajištěný pod nohama oběšené stařeny (šlo o fingovanou sebevraždu) a druhý z nohavice podezřelého. Laboratorním vyšetřením se zjistily shodné vzorky hrubě drcených pšeničných zrn, pečením částečně zdextrinovaných. Na základě tohoto zjištění se podezřelý doznal k vraždě a označil i své společníky.

Biologická expertiza však pomáhá i jinými způsoby, např. zkoumáním z oboru botaniky.

Tak v jednom případě byl posuzován luční ovsík, jehož obilky a pluchy byly nalezeny jednak za záložkou kalhot pachatele, jednak byly zapleteny v drátech jízdního kola, které vedl přes louku. Zjištění druhové shodnosti této rostliny tak podpořilo tvorbu správné vyšetřovací verze.

Z hlediska grafické expertizy se prováděla nejen identifikace ručního písma, podpisů a písma psacích strojů, ale i široké zkoumání materiálů, které patří svou podstatou do oboru grafické expertizy. Patří sem především zkoumání veřejných a jiných listin, o nichž je podezření, že byly padělány nebo pozměněny, zkoumání osobních dokladů všeho druhu a zkoumání pravosti úředních a jiných pečetí (razítek) i zjišťování jejich případného zneužití. Je to dále i zkoumání nečitelných textů, spáleného nebo zuhelnatělého papíru, zkoumání protlačeného nebo chemicky odstraněného písma, zkoumání starých a nečitelných písemností, vyhodnocování písemností rozmnožených tiskem nebo jinými rozmnožovacími metodami, kdy jde o zjištění způsobu tisku a použitých metod.

K tomu přistupuje ještě zkoumání obalů poštovních zásilek všeho druhu v případě podezření, že byly protiprávně otevřeny, zkoumání pravosti papírových a kovových platidel apod. K popsáním kriminalistickým úkonům v grafické expertize, která se neustále rozvíjí a je stále více a více vyžadována od vyhledávacích a vyšetřovacích pracovníků (viz vpředu), slouží dobré technické vybavení: speciální mikroskopy, komparátor k účelům grafické expertizy, měřicí a váhová zařízení, speciální zařízení pro ultrafialové a infračervené paprsky apod.

Čtenáři Kriminalistického sborníku mají jistě ještě dnes v živé paměti dvě vraždy, které byly spáchány v kraji Ústí nad Labem. V prvním případě šlo o vraždu horníka Biebla, se zdánlivě politickým motivem, ve kterém grafická expertiza přispěla k usvědčení pachatele a k urychlení vyšetření celého případu. U druhé vraždy – předsedy JZD Haveľky - vyvrátila grafická expertiza výpověď podezřelého Bohatého a usvědčila ho z psaní písemností o prodeji motorového vozidla. Na základě těchto zjištění byl Bohatý později z vraždy usvědčen.

Známé jsou i dvě velké akce „Černý klíring“ a „Benzin“, ve kterých grafická expertiza sehrála velkou roli především vyříděním písemných materiálů podle jednotlivých pisatelů a nakonec i jejich usvědčením. Sem patří i případ padělání 25 a 50 Kčs bankovek, jehož pachateli byli Kočí a Bačkovský, a kteří byli usvědčeni výsledky grafické expertizy.

Všechny expertizy – daktyloskopické, mechanoskopické, balistické, chemické, biologické i grafické – věrně doprovází všeobecná i speciální fotografie, která má u Kriminalistického ústavu dobrý základ. Speciální zařízení dovoluje provádět náročnou černobílou a barevnou makrofotografii i mikrofotografii, ultrafialovou a infračervenou fotografii při luminiscenční analýze a mnoho jiného. Zařízení k úzkofilmové technice dovoluje zhotovovat i méně náročné školní filmy, jako je např. instruktážní film Technika a zločin, Proces s Václavem Mrázkem a Odlévání posmrtných masek.

Všeobecná dokumentace míst trestných činů nebo vyšetřovaných událostí měla z hlediska černobílé a barevné fotografie dobrou úroveň nejen u Kriminalistického ústavu HSVB, ale i u technických oddělení (skupin) vyšetřovacích odborů SVB.

Vývoj kriminalistické techniky stále více a více směřoval k chemii, hlavně k chemii fyzikální a k fyzice. Praxe toto tvrzení neustále potvrzovala. Kriminalistický ústav se proto celkem oprávněně zaměřil na vybudování a organizování chemických a fyzikálně chemických laboratoří, protože donedávna byla u nás kriminalistická chemie v plenkách a ústav byl více méně zaměřen jen na klasické kriminalistické metody.

Z hlediska daktyloskopie, mechanoskopie, soudní balistiky apod. lze jen ztěžka najít něco převratného, protože se většinou pracuje s pevnými konstantami, a dále proto, že dílčí vývoj a vyhledávání nových pracovních metodik jsou vázány základem expertiz.

Kromě profilografie, otázek vnitřní a vnější balistiky, elektrografie a drobné defektoskopie bylo zde více problémů, které však svou podstatou patřily do chemie. Je to hlavně zjišťování doby, kdy asi bylo ze zkoumané zbraně vystřeleno, stáří koroze, zpřesnění metod používaných při zjišťování vzdálenosti střelby apod.

Taková byla situace, a proto vyrůstalo odvětví, jež bude páteří celé kriminalistické techniky. Nebude expertizy, na níž by se nějakým způsobem nepodílela kriminalistická a soudní chemie.

Počátkem roku 1966 byla provedena významná reorganizace Kriminalistického ústavu. Nepochybně v sou-

vislosti s politickým úkolem z konce 1. poloviny 60. let jehož podstata spočívala v maximální míře zapojení všech nových vědeckých poznatků získaných v kriminalistické a justiční praxi v boji s narůstající kriminalitou. Ústav byl oficiálně konstituován jako vědeckovýzkumné pracoviště v oboru kriminalistika a jako centrální expertizní pracoviště Veřejné bezpečnosti. Znalecká činnost ústavu byla legislativně zajištěna vysoce nadčasovým zákonem č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhláškou č. 37/1967 Sb. Rozšíření vědeckovýzkumné činnosti v Kriminalistickém ústavu bylo relativně snadné, neboť v té době v ústavu pracovali kvalitně vyškolení a dostatečně erudovaní odborníci a také jimi používané přístrojové vybavení bylo na špičkové úrovni té doby. Práci kolektivu tehdejších pracovníků ocenil na sklonku roku 1965 prezident republiky udělením státního vyznamenání – Řádem rudé zástavy.

Vnitropolitické změny po roce 1968 zapříčinily vznik federativního uspořádání státu. Ve Veřejné bezpečnosti byla k 1. 4. 1971 vytvořena Federální správa VB, do níž byl Kriminalistický ústav začleněn. Kromě dodatku v jeho názvu se v jeho tradiční práci nic významného nezměnilo. Naopak, došlo k posílení jeho role na celkovém vývoji praktické kriminalistiky v tehdejší ČSFR. Ve 2. polovině 70. let byla připravena koncepce třístupňového systému kriminalistickotechnických a expertizních pracovišť Veřejné bezpečnosti, kterou posléze schválila vědecká rada a následně kolegium ministra vnitra ČSFR. Podstatou bylo dovybavení Kriminalistického ústavu VB po stránce materiální a personální a současně vybudování odboru kriminalistické techniky (OKTE) na správách VB a také skupin kriminalistické techniky (SKT) okresních správ VB. Vedle vyškolení značného počtu kriminalistických techniků a expertů byly připraveny dokonalé normativní akty řízení (Instrukce ke kriminalistickotechnické činnosti SNB SNB-krim-I-1 a Instrukce k expertizní činnosti SNB v oboru kriminalistické techniky SNB-krim-I-2), které byly nejen právní normou, ale de facto i detailním návodem k praktické činnosti. Kriminalistický ústav VB organizačně připravil a podílel se na materiálním vybavení a personálním vyškolení OKTE a SKT. Začal vydávat další časopis – Odborná sdělení KÚ (1972 – 2000). V 70. a 80. letech vydal mnoho publikací, metodik, příruček (například 40 titulů v rámci tzv. jednotné řady publikací), natočil několik seriálů instruktážních filmů (celkem více jak 50 titulů), organizoval a pedagogicky zajišťoval kurzy pro kriminalistické techniky a experty, pravidelně připravoval účast čs. delegace na mezinárodních kriminalistických symposiích pořádaných v rámci socialistických států od roku 1961. Kromě toho každoročně vypracoval tisíce kriminalistických expertiz k nejzávažnějším případům trestné činnosti.

Sametová revoluce v roce 1989 neměla podstatný vliv na fungování systému kriminalistickotechnických a expertizních pracovišť, kromě toho, že z politických důvodů muselo odejít několik desítek kvalifikovaných expertů, nebo odešli sami, zejména do soukromé sféry.

Následný složitý vnitropolitický vývoj z počátku 90. let přinesl mnoho polovičatých nebo zcela špatných řešení, která nikterak nepřispěla k rozvoji Kriminalistického ústavu, jenž byl i po revoluci součástí policejních útvarů spadajících pod Federální ministerstvo vnitra. Podařilo se sice nakoupit několik nových přístrojů a obnovit vozový park, ale celková nekonceptnost vedení resortů ministerstev vnitra se negativně promítala i do práce ústavu. Jako absurdní se z dnešního pohledu jeví například dohoda o spolupráci ministerstev vnitra (federálního a českého) o poskytování odborných služeb (KÚ) na úseku kriminalistickotechnické a expertizní činnosti.

Ještě do rozdělení federace (1993) se „odtrhly“ slovenské OKTE a na Slovensku byl vytvořen Kriminalistickotechnický a expertizní ústav s působností na tomto území. I OKTE působící na území české republiky začaly vyvíjet separatistické tendence, k čemuž přispěl informační chaos a nekonceptnost v řízení resortů vnitra. Od 1. 1. 1993 začal být používán nový název ústavu (platný dosud, navíc chráněný pěti ochrannými známkami) – Kriminalistický ústav Praha Policie ČR. Ačkoliv celý zbytek 90. let se „hledala“ nejvhodnější platforma spolupráce uvnitř Policie ČR mezi Kriminalistickým ústavem Praha a ostatními odbornými pracovišti (zejm. OKTE), která se nakonec stabilizovala, paradoxně mimořádně úrovně spolupráce bylo dosaženo na poli mezinárodním.

Začátek 21. století je v oblasti praktické kriminalistické techniky reprezentován snahou o maximální objektivizaci zkoumání stop a dalších soudních důkazů. Nebývalého rozvoje jak v metodách zkoumání, tak v provozu kriminalistických databází, bylo dosaženo díky široké aplikaci výpočetní techniky.

V období let 1995 – 2005 se podařilo pro potřeby jednotlivých pracovišť KÚP postupně získat nové prostory a dokonce celé objekty v Bartolomějské ulici, v Praze 1, čímž se celková výměra užitné plochy zvětšila na celkových 6 500 m². Všechny prostory se podařilo zrekonstruovat. Kromě toho byl vytvořen realizační návrh na vybudování nového objektu pro moderní Kriminalistický ústav 21. století.

Dne 30. 3. 1998 dostal ředitel KÚP vyrozumění, že byla schválena jeho přihláška (coby statutárního představitele) za řádného člena European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI), čímž se ústav stal naším prvním policejním pracovištěm působícím v oficiálních evropských strukturách. 13. setkání představitelů ENFSI se uskutečnilo v Praze ve dnech 16. – 19. května 2001, jehož organizováním byl pověřen Kriminalistický ústav Praha.

Pracoviště, se kterým Národní protidrogová centrála nejvíce spolupracuje, je **ODDĚLENÍ CHEMICKÝCH EXPERTIZ**, které se zabývá zkoumáním a identifikací organických látek. K těmto účelům je pracoviště v současné době vybaveno moderní technikou umožňující aplikace chromatografických a spektroskopických metod.

V oddělení se zpracovává ročně okolo 800 expertiz¹⁾, které se týkají zejména zkoumání drog, povýbucho- vých zplodin, požárů a dalších oblastí. Převažují analýzy omamných a psychotropních látek. Pomocí metod kapalinové a plynové chromatografie, hmotnostní spektroskopie s násobnou fragmentací a infračervené spektroskopie s mikroskopií je prováděna kvalitativní a kvantitativní analýza jak syntetických, tak i přírodních drog včetně halucinogenních hub s obsahem psilocinu a psilocybinu, rostlin obsahujících tropanové alkaloidy a další exotické rostlinné drogy.

Vedle vlastní expertizní činnosti se pracovníci oddělení zabývají aplikovanou výzkumnou činností. Řešili úkol zaměřený na profilování vzorků metamfetaminu, vyrobených redukcí ephedrinu. Projekt, týkající se nejoblíbenější české drogy, byl řešen v rámci mezinárodní spolupráce za přímé účasti organizace UNIDO a Farmaceutické fakulty UK. V současné době probíhá výzkum v oblasti profilování heroínu a kokainu.

Dokončeným projektem, řešeným pracovníky oddělení, byl grant zaměřený na rychlou identifikaci léčiv a omamných a psychotropních látek. Byla vytvořena databáze retardačních faktorů pro 750 farmaceuticky významných látek ve třech analytických TLC systémech a základ databáze tablet Extáze (XTC) a tablet hromadně vyráběných lékových přípravků (HVLP) domácí i zahraniční provenience, která obsahuje třídílné fotografie a chemická, fyzikální a doplňková data o těchto tabletách. Hlavním výstupem celého projektu byl databázový systém DROGIS, který na základě zadaných údajů o zkoumaném vzorku (výsledek TLC analýzy nebo informace o charakteru tablety) dokáže vyhledat seznam látek, které splňují požadované podmínky, a k nim příslušné preparáty obsahující tyto látky.

Společně s expertizní a výzkumnou činností je prováděna i činnost metodická, spojená s odbornou pomocí regionálním laboratorům OKTE.

Oddělení chemických expertiz je zařazeno do mezinárodního programu testování spolehlivosti analýz drog ICE (International Collaborative Exercises) pořádaným UNDCP (United Nations Drugs Control Programme).

Miloš VANĚČEK, NPC

Literatura:

1. Podplukovník VB NĚMEC Bohuslav: Věda a technika v boji proti zločinu, Kriminologický sborník 5/1965
2. <http://www.policie.cz/>
3. STRAUSS, Jiří. Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II. : Historie KÚP. Text: JUDr. Jan Hlaváček, Praha : Police history, 2005. 170 s. ISBN 80-86477-18-5.
4. Bulletin k 13. setkání představitelů European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI), Praha 16. – 19. května 2001

¹⁾ Údaj z roku 2001.

JINAK TO UŽ NEŠLO ... BABYLON 1935

Následujícím příběhem se uzavírá triptych dobových případů vražd z 30. let 20. století, které se projednávali před senátem nebo porotou Krajského soudu v Plzni. Jejich společným znakem bylo užití jedu jako vražedného prostředku a také to, že ve všech třech případech figurují mezi podezřelými ženy. Co případy nespojuje, jsou motivy, které tyto ženy vedly k tomu, že se odhodlaly někoho jim blízkého zabít krutou smrtí jedem. V prvním případě to byla nesnášenlivost a hamižnost, v druhém snaha polepšit si ve své finanční situaci a v třetím případě je to důsledek lehkovážné dobře míněné pomoci vlastní sestře, která společně s dalšími okolnostmi vedla k rozvratu v rodině. Nakonec sestra navedla nešťastnici, snad ve vidině vlastního zisku, k vraždě manžela...

Jinak to už nešlo ... Babylon 1935

Marie Pivoňková se narodila 8. prosince 1898 v Tlumačově, kde její otec měl hospodářství. Marie měla dvě starší sestry, jednu mladší a mladšího bratra Jakuba. Když jí bylo šest let, zemřel jí otec. Matka se znovu provdala za Martina Dufka, se kterým dále hospodařili na hospodářství. Když bylo Marii třináct let, zemřela její matka. Hospodářství převzala druhá nejstarší sestra Markéta, která již rok po smrti své matky čekala dítě se svým nevlastním otcem Martinem Dufkem. Toho si také vzala za manžela a pokračovali v hospodaření na statku po rodičích. Když Marie vychodila školu, pomáhala, jak tehdy bývalo zvykem, na rodinném statku své sestře Markétě. Ale vzhledem k tomu, že zde byli všichni sourozenci a lidé ze vsi se jim posmívali kvůli vztahu sestry Markéty a jejím mužem, tak odešla do služby do Újezda a poté do Tlumačova. Po dvou letech se vrátila opět na rodný statek a setrvala zde rok. Poté odešla do služby do Újezda, kde byla do roku 1919. Potom si našla službu v Babyloně, kde vydržela asi čtyři měsíce. V té době se v Babyloně seznámila se svým budoucím mužem a chystali společně svatbu. Proto Marie odešla ze služby a byla do svatby na rodném statku. Manželství s o devatenáct let starším Michalem Tauerem z Babylona uzavřela Marie v dubnu roku 1920. V té době se také vdávala její sestra Markéta za svého nevlastního otce Martina Dufka, v té době již měli dvě děti. Michal Tauer byl kamenickým pomocníkem a po uzavření manželství pracoval jako kamenický pomocník u mistra Štěpánka v Havlovicích. Vlastnil v Babyloně rodinný domek, ve kterém společně s ním a jeho manželkou, která se k němu nastěhovala po svatbě, bydlela i jeho matka. Jeho matka se ovšem po nějakém čase odstěhovala ke své dceři na Slovensko. Údajně proto, že se neshodla se svou snachou. K domku měli manželé malé hospodářství sestávající z kousku pole a louky, krávy a několika slepic. O hospodářství se starala Marie, Michal Tauer docházel do své práce do Havlovic. Po svatbě nechal Michal Tauer připsat polovinu domku na svou manželku. Manželé neměli žádné dluhy a měli našetřeno asi 600 korun. Práce kameníka byla sezónní a přes zimu Michal Tauer nepracoval a zůstával domu. U mistra Štěpánka vydržel až do roku 1926, kdy poté začal jezdit na Slovensko a později i na jiná místa republiky, tak, jak sehnal kamenickou práci. Své manželce posílal peníze jednou za čtrnáct dní a to částky okolo 300 korun. V době krize v roce 1933 přišel Michal Tauer o práci a žádnou si již nenašel. Manželka dále pracovala na skromném rodinném hospodářství. Z manželství Michala a Marie vzešly čtyři děti: Anna, které bylo v roce 1935 patnáct let, o rok mladší Marie, Josef, jemuž bylo dvanáct a šestiletá Vlasta. Nejstarší Anna již chodila sama na posluhu.

Neštěstím pro Marii se stala její sestra Markéta provdaná Dufková, které se nedařilo na hospodářství a s manželem měli jen samé dluhy. Každý rok jí Marie půjčovala peníze, celkem jeden až dva tisíce korun. Manžel Marie nevěděl o tom, že půjčuje peníze své sestře. Marie, když už nevěděla kde brát, půjčila si nejprve dva tisíce korun v rajfajzence v Havlovicích, potom šest tisíc v záložně v Domažlicích a nakonec vybrala rodinné úspory z vkladní knížky u západočeského konzumního družstva, něco přes dva tisíce korun. Část peněz půjčila své sestře, část použila pro svou potřebu. Aby Marie skryla před manželem to, že vybrala rodinné úspory, připsala ke zbývajícím částce v knížce několik nul. Jelikož Tauerová nebyla schopna své dluhy platit, hrozila dražba na její polovinu domku. Až v této chvíli se se vším svěřila svému manželovi. Ten zaplatil dluhy z peněz z domažlické záložny a nechal znovu napsat celý domek na sebe. Navíc začala Tauerová tvrdit svému muži, že čeká dědictví po tetičce z Prahy, které by mělo být 80 000 korun. Předstírala, že se chodí dotazovat na poštovní úřad, zda-li si již částku může vyzvednout, ale místo toho docházela za svou sestrou, upomínat ji o peníze. Dufková jí však odmítala a žádné peníze jí nikdy nedala. Celkem Tauerová odhadla částku, kterou půjčila své sestře na osm tisíc korun. Z nich nevěděla nikdy již ani haléf.

Ztráta zaměstnání Michala Tauera a zadlužení rodiny, které zavinila Marie Tauerová nerozváznými půjčkami

své sestře, mělo tragický vliv na rodinu Tauerových. Michal Tauer se začal uchýlovat k pití alkoholu a vinil svou manželku, že jej za jeho zády okradla. Mezi manželi začaly hádky, které končily tak, že Tauer svou ženu většinou zbil. Tauerová před svým mužem musela i několikrát utéci, jednou se uchýlila i na četnickou stanici v Babyloně. Za této situace Tauerová častěji žádala svou sestru o úhradu dluhu. Ta jí ale stále odbývala a nezaplatila ani korunu. Když jí Tauerová vyprávěla o tom, jak ji muž bije, odpověděla jí pouze, že dělají svými výstupy ostudu a bylo by nejlepší je všechny otrávit. Marie Tauerová byla ve zlé situaci a neuměla si s ní zjevně poradit. Na jedné straně muž, který už k ní nic necítil, dával jí za vinu jejich chudobu, týral ji tloukl a naléhal na ni, ať dá svou sestru k soudu do Domažlic ohledně dlužné částky. Na druhé straně vlastní sestra, která jí dlužila vysokou částku peněz a neměla žádnou snahu svůj dluh nějak zaplatit. V této situaci napadla Tauerovou myšlenka, že by se svého muže mohla zbavit. Bylo to vždy poté, co jí zmlátil a ona byla samá modřina a boule. Tak se stalo i 8. prosince 1935. Druhý den se Tauerová rozhodla, že zajde ke své sestře, kam došla kolem deváté hodiny ráno. Nejprve požádala svou sestru o úhradu dluhu. Ta to odmítla. Tak ji požádala alespoň o nějaké šaty po matce, což Dufková rovněž odmítla a nechtěla své sestře dát ničeho. Tauerová ji tedy požádala o jed na myši, který jí Dufková vydala. Potom se beze slov rozloučily. Za několik dnů, 11. prosince 1935 šla Tauerová do Domažlic, pro kabát své dcery. Cestou se zastavila v lékárně, kde za jednu korunu zakoupila jed na krysy, malý kousek jedu hnědé barvy. Následující den šla Tauerová opět do Domažlic, prodala deku, aby bylo na jídlo, a cestou zašla do drogerie, kde opět zakoupila jed za tři koruny v papírové krabičce. Jedy nosila Tauerová neustále u sebe a nebyla si jistá, zda-li je použije. Ve čtvrtek 12. prosince Tauer svou ženu zmlátil tak, že byla samá modřina a boule, a to proto, že neměl peníze na pivo a ženě opět vyčítal, že jej se sestrou okradla. Tauerová se definitivně rozhodla, že se svého muže zbaví.

V pátek 13. prosince 1935 uvařila ráno kávu, kterou pro svého muže slila do malého hrnečku, osladila ji a do kávy zamíchala asi půl lžičky jedu, který získala od své sestry. Kávu znovu zamíchala a podala ji svému muži, který vypil celý hrnek najednou. Tauerová potom hrnek vypláchla a zbytek jedu od sestry vysypala do kamen a spálila. Popel potom roznesla po zahradě. Po obědě si Tauer začal stěžovat, že ho moří větry a musí neustále krkat. Po obědě si lehl a spal až do večera. Když se probudil, říkal, že je mu lépe a chodil po světnici a kouřil. Před šestou hodinou večerní odešla Tauerová naproti synovi Josefovi do Havlovic, před tím však uvařila muži čaj, protože žádal něco teplého do žaludku. Když se Tauerová vrátila, stěžoval si její muž, že sice čaj vypil, ale hned jej zvrátil. Tauer již nevečeřel a kolem půl osmé večer si stěžoval, že mu je již zase špatně. Tauerová proto odešla k sousedovi pro hofmanské kapky, které muž vypil a asi do devíti hodin večer seděl u kamen. V noci se Tauerovi udělalo opět zle a několikrát zvracel. Na jeho žádost mu manželka kolem páté hodiny ráno druhého dne, tedy v sobotu 14. prosince uvařila kávu. Do této kávy Tauerová nastrouhala jed, který zakoupila v drogerii. Muž kávu vypil a Tauerová hrnek vypláchla a zbytek jedu vhodila do kamen. Muž usnul a spal téměř dvě hodiny. Když se probudil, stěžoval si na bolesti žaludku, dělalo se mu horko a poté omdlel. Tauerová běžela pro pomoc k sousedovi, ale když k muži přišli, bylo mu již lépe. Celou sobotu proležel a v noci již klidně spal. V neděli 14. prosince ráno si dokonce poručil k obědu oukrop, zakouřil si a říkal, že je mu již lépe. Říkal, že po poledni si nechá poslat pro pivo a to ho vyléčí. Svého piva se však ji nedočkal. Před polednem se udělalo muži špatně a opět omdlel. Tauerová mu uvařila heřmáněk, který ovšem zvrátil. Říkal, že je mu horko, zavřel oči a zemřel. Tauerová poslala pro souseda a snažila se ještě muže oživit. Když viděla, že je již pozdě, odešla do Domažlic pro lékaře a pro rakev. Když se vrátila domů, čekali ji již četníci, kteří ji zatkli, neboť sousedé ji udali, neboť měli podezření, že Tauer nezemřel přirozenou smrtí.

Místními četníky ve spolupráci s klatovskou četnickou pátrací stanicí pod vedením okresního četnického velitele bylo zahájeno rozsáhlé pátrání, které mělo objasnit smrt Michaela Tauera. Po prvním výsledku se ke svému činu plně doznala manželka zavražděného, která vypověděla celý svůj příběh. Četníci začali vyšetřovat podíl dalších osob na vraždě, zejména Markéty Dufkové, která byla před svým zatčením několikrát vyslychána. Byla provedena prohlídka domu, kde muž zemřel, ale dům byl čerstvě uklizený a nádobí bylo čistě vymyté. Bylo zajištěno několik kusů nádobí a vzorky jídla ke zkoumání na přítomnost jedu. Dále byla provedena pitva zemřelého v umrlčí komoře trhanovského hřbitova. Bylo zjištěno, že Tauer zemřel na následky požití velkého množství jedu, který přímo působil na jeho nervovou soustavu a poškodil i vnitřní orgány, žaludek, sliznice a střeva. Poškození nervové soustavy mělo za následek utlumení činnosti mozku a srdce, která vedla až k selhání těchto orgánů, což byla příčina smrti Michala Tauera. Vnitřní orgány zemřelého byly zaslány k toxikologickému zkoumání, jehož výsledek se bohužel ve spise nedochoval. V průběhu šetření bylo četníky vyslechnuto několik desítek svědků, zejména příbuzných, sousedů, obchodníků a lékařů. Četníci se v tomto případě potýkali se složitými rodinnými vztahy, které zásadním způsobem zkreslovaly skutečnosti důležité pro vyšetřování. Zejména příbuzní zemřelého a rodina Markéty Dufkové byla značně proti manželce zemřelého zaujata. Ve svých výpovědích ji označovali za zlou ženu, lhářku apod. Dufková dokonce zapírala, že by jí její sestra půjčovala peníze. Naopak, uváděla, že ona ji podporovala a že potom, co jejich statek

vyhořel, se od ní Tauerová odvrátila. Popírala, že by jí poskytla jed a po celou dobu vyšetřování svou vinu popírala. A to i po provedených konfrontacích s Tauerovou a dalšími svědky. Naopak Marie Tauerová svého činu litovala a plně se k němu doznávala. Na svou omluvu uváděla, že si v celé situaci již nevěděla rady a ve smrti manžela viděla východisko ze své situace. Alespoň by se zbavila týrání z jeho strany. Nakonec, na základě doznání Tauerové a nashromážděných důkazů byla státním zastupitelstvím v Plzni podána obžaloba na dvě ženy – na Marii Tauerovou a Markétu Dufkovou. Hlavní přelíčení u Krajského soudu v Plzni jako soudu porotního bylo zahájeno dne 8. května 1936, tedy půl roku po činu. Soudu předsedal vrchní soudní rada Dr. Antonín Marek, soudci byli vrchní soudní rada Ladislav Benýšek a soudní rada Jaroslav Petrlák. Veřejnou žalobu zastupoval státní zástupce Jan Bauer. Hlavní přelíčení sestávalo z výslechu obou podezřelých, téměř třech desítek svědků a slyšením znalců. Hlavní přelíčení muselo pokračovat i druhý den, tedy 9. května 1936. Závěr hlavního přelíčení patřil obhájcům obou žen. Pro Marii Tauerovou požadoval obhájce mírný trest, zejména kvůli okolnostem jejího případu, kdy byla týrána a dostala se do svízelné situace, která byla z velké části zaviněna spoluobžalovanou. Pro tu její obhájce požadoval úplné osvobození, protože její vinu nepovažoval za prokázanou. Následně předseda senátu ukončil hlavní přelíčení a soud se odebral k poradě. Dvanáct porotců z řad lidu rozhodovalo o vině obou žen.

Po poradě soudu byl jménem republiky vyhlášen rozsudek. Obviněná Marie Tauerová byla uznána vinou tím, že: „*v prosinci 1935 proti svému manželu Michalu Tauerovi, namíchavši mu jedu do kávy v úmyslu, aby ho usmrtila, takovým způsobem jednala, že z toho smrt jeho nastala, přičemž vražda se stala jedem a způsobem potměšilým*“, čímž se dopustila zločinu vraždy úkladné. Markéta Dufková byla uznána vinou, že: „*nevztáhnuvši při samém vykonávání vraždy ruky své, ale spolupůsobivše způsobem činným zlý skutek ad 1) uvedený a Marii Tauerovou spáchaný radou nastrojila, k němuž úmyslně příčinu dala, k vykonání jeho opatřením prostředků nebo jakýmkoli způsobem pomáhala a k bezpečnému vykonání přispěla, přičemž vražda se stala jedem a způsobem potměšilým*“, čímž se dopustila zločinu vzdálené účasti na zločinu vraždy úkladné spáchané Marií Tauerovou.

Marie Tauerová byla odsouzena k trestu těžkého žaláře v trvání 25 let, zostřenému čtvrtletně jedním postem. Markéta Dufková byla odsouzena k trestu těžkého žaláře v trvání 10 let, rovněž zostřenému čtvrtletně jedním postem. Dále byly obě ženy odsouzeny k náhradě nákladů trestního řízení, nákladů na výkon vazby a výkon trestu.

Státní zastupitelství v Plzni podalo proti rozsudku odvolání co do výše trestu. Nejvyšší soud v Brně ovšem odvolání zamítl a trest oběma ženám potvrdil ve výši stanovené rozsudkem Krajského soudu v Plzni. Přitom Marii Tauerové za její čin hrozil trest nejtěžší – trest smrti. Soud ovšem našel v jejím případě několik polehčujících okolností, přitěžující nenalezl žádné. Polehčujícími okolnostmi byly zejména: výsledek psychologického posudku podezřelé, kde se hovořilo o tom, že je slabého rozumu a zanedbané výchování, dále že před činem byla zachovalou a k činu se nechala strhnout v pohnutí mysli. Dále se k činu plně doznala a vyjevila i skrytého zločince. Pokud se týče opakovaného podání jedu, šlo jen o jednání, které směřovalo k dokonání činu, který byl odsouzené kladen za vinu. Také skutečnost, že Tauer se po ztrátě zaměstnání často a rád uchyloval k opíjení a potom svou ženu týral. Soud konstatoval, že zásadní podíl na rozvratu rodiny měla Dufková, která využívala slabosti Tauerové, aby jí půjčovala peníze a proti vůli a bez vědomí manžela tak ničila rodinný majetek. Nakonec soud došel k závěru, že Dufková Tauerovou, která byla rozumově slabší nakonec přesvědčila k vraždě jejího manžela, kdy jí často utvrzovala v tom, že je to správná věc, která vyřeší její problémy. V případě Dufkové soud nenalezl žádné polehčující okolnosti a její odvolání Nejvyšší soud v Brně zamítl.

Podle rozsudku se dostala Dufková na svobodu v roce 1946, kdy jí bylo padesát let. Marie Tauerová měla opustit brány věznice v roce 1961, ve věku 63 let. Ve spise se nedochovaly záznamy o milosti, případně propuštění žen na svobodu.

Tomáš HERAJT, Policie ČR, OOP Nýřany

III. KONFERENCE POLICEJNÍCH HISTORIKŮ SE USKUTEČNILA VE DNECH 27. – 29. LISTOPADU 2008 V MUZEU POLICIE ČR

Již poněkolkáté narážím na problém čtvrtletníku. Bulletin číslo 4/2008 je odevzdán do tiskárny v září, a ke čtenářům se dostane na závěr roku, v prosinci. V listopadu bude v Muzeu PČR již třetí konference policejních historiků. Podrobnější zprávu přinese Bulletin 1/2009 bohužel až v březnu příštího roku. Zatím přináším článek o protikapsářské brigádě při policejním ředitelství v Praze.

KAPSÁŘSKÁ BRIGÁDA DLOUHÝ, ŠIROKÝ A BYSTROZRÁKÝ Z PRAŽSKÉ „ČTYŘKY“

Tato pohádka dala by se aplikovat na kapsářskou brigádu, kterou reprezentují inspektoři Tuček, Dlask a Salač.

OBÁVANÁ TROJICE DETEKTIVŮ

Když před lety dostoupila výše kapesních krádeží vrcholu, objevily se na nebi pražských zlodějů tři hvězdy, jež hlásaly všem zločincům chmurnou budoucnost. To bylo tehdy, když pro kapsářskou brigádu byli vybráni detektivové Dlask, Tuček a Salač. V té době, a není tomu tak dávno, docházela na bezpečnostní oddělení hlášení o spáchaných kapesních krádežích v takovém počtu, že průměr 30 krádeží za jeden den byl pokládán za neúspěch kapesních zlodějů. Ovšem mimo dny, kdy se v Praze konaly sjezdy, výstavy a jiné podniky, jež přivábí do hlavního města desetitisícové návštěvy.

Obv. inspektoři Tuček, Dlask a Salač

Kdekoli je nějaká tlačenice, kde je zástup lidí, v obchodech, na stanicích i nádražích, všude je někdo z této trojice, aby mezi lidem lovil ty, kdož chtějí lovit v cizích kapsách. Zatímco se inspektor Dlask se svým blahobytným vzezřením statkáře vyhýbá tlačenici a pozoruje z dále, vysoká postava inspektora Salače převyšuje všechny v okolí i inspektor Tuček se mrštně prodírá davem. Tři páry očí pozorně sledují ruce i kapsy všech přítomných. Obratnost této trojice je taková, že ani v době, kdy Praha je přeplněna (slet, výstava, manifestace atd.), nekyne žádná naděje ani kapsáři domácímu, ani zahraničnímu. Cizí kapsáři se Praze v poslední době vyhýbají, poněvadž vědí, že po příjezdu do Prahy nedostanou se ani z nádražního perónu na ulici. Ti nejchytřejší dostanou se jen tak daleko, aby si zkrátili cestu na nejbližší policejní ředitelství. Není tomu tak dávno, co inspektor Dlask byl zachycen fotoreportérem v okamžiku, jak na Poříčí jednou rukou drží kapsáře a druhou podává odcizenou náprsní tašku poškozenému. O jiném je zase velice dobře známa historka, jak ve voze elektrických drah úmyslně si zapálil cigaretu, aby vyprovokoval průvodčího, který zavolal uniformovaného strážníka. To právě detektiv potřeboval, poněvadž ve voze seděli dva kapsáři, jichž zatčení nemohl bez pomoci policisty riskovat.

NAŠI DETEKTIVOVÉ V PŘESTROJENÍ

Zní to románově a nepřirozeně, ale je to skutečnost. Naši tři detektivové se časem přestrojují, aby v úlohách a rolích neškodných občánků navštívili trhy a jarmarky venkovských měst, kam se uchylují zloději, jimž dala Praha za vyučenou. Toto přestrojení detektivům nedá příliš mnoho námahy, neboť příroda sama je vybavila nevinností a nenápadností až podezřelou. Proto detektivu Dlaskovi stačí kožený kabát, aby budil dojem blahobytného statkáře, Salačovi postačují brýle k dokonalé úloze venkovského zatrpklého učitele a Tuček si vymění jen kapesník v roli venkovského světáka. Tehdy venkovským kapsářům nastávají zlé doby, neboť netuší v těchto bodrých venkovanech práskané pražské detektivy, kteří hravě prokouknou jejich touhy a cíle. Činnost uvedených tří detektivů však během několika let docílila snížení tohoto počtu na minimum, takže dnes cech pražských kapsářů vlastně již neexistuje a kapesní krádeže se stanou nejdříve tři do týdne.

KAPSÁŘSKÁ BRIGÁDA ÚČTUJE

Jako každý podnik a oddělení velkého podniku, pracujícího s čísly a klientelou, provedlo i oddělení kapsářské při bezpečnostním oddělení pražském přehledné účtování za rok 1937. sečetlo spáchané kapesní krádeže, výši škody odcizených částek, vypočetlo dlouhý seznam dopadených zlodějů, překupníků, přechovávačů a lidí jiných, kteří detektivy kapsářského oddělení byli zatčeni i pro delikty, jež s kapesními krádežemi speciálně neměly nic společného, a celkový výsledek mluví živou cifrou, jež vyjádřena v procentech a porovnána s percentuelními výsledky jiných oborů a oddělení států cizích je nejkrásnějším vysvědčením pro trojici reprezentantů kapsářské brigády – detektivy Salače, Tučka a Dlaska.

EVROPSKÁ POVĚST KAPSÁŘSKÉ BRIGÁDY

Ty tam jsou doby, kdy na naši policii bylo pohlíženo jako na policii provinciální. Výsledky naší policie, zvláště bezpečnostního oddělení, předstihly dosažené výsledky policie států sousedních a dokonce i pověstný Scotland Yard je v situaci, že musí velmi pilně dohánět náskok detektivů našich. V hlavních městech cizích států není tajemstvím úspěšná činnost naší policie, ale předstihuje ji pověst naší kapsářské brigády, která je považována za nejlepší na kontinentě. Zaujímá první místo v řadě kapsářských oddělení evropských států, za ním teprve přichází Vídeň, Paříž, Londýn atd., až na konci tabulky zůstává opuštěno Rumunsko a Řecko. Trojice Salač, Tuček a Dlask je obávanou trojicí, jejíž pověst pronikla do všech kabinetů policejních ředitelů evropských států a hlavně do všech mezinárodních hnízd kapesních zlodějů, z nichž jen neinformovaní, anebo zoufalci nehlídící na rozdíl mezi svobodou a vězením riskují zájezd do Československa a do Prahy.

NĚCO ZE ŽIVOTA KAPSÁŘŮ

Tak jako jiní lidé, mají i kapsáři každý své osudy, své životní radosti a slasti. Ne každému z nich jest dopřáno těšiti se z ovoce svého zlodějského řemesla, a málo jest těch, kteří ve stáří mohou složit ruce v klín a užívati plodů jeho. A že osudy a životní dráhy některých těchto výtečníků jsou dosti pestré, doufám, že zavdčím se naší P. T. čtenářské veřejnosti budu-li ji některé z nich vyprávěti. Řídíc se pravidlem, že starší má vždy přednost, uvedu na scénu nejdříve kapsářské seniory, a jelikož dámám vždy a všude patří přednost, počínám s nimi.

Paní T. vulgo „Baba“

Tato, dnes již sedmdesátiletá žena přišla do naší metropole jako venkovské služebné děvče, když jí bylo čtrnáct let.

Není nám známo, jakými okolnostmi přišla na scesti. Víme jen, že krátce po svém příchodu do Prahy vrhla se na zločinnou dráhu. Poprvé střetla se, když jí bylo 15 let, s paragrafy, trestajícími prostituci a potulku, čehož následek byl ten, že jí byl pobyt v pražském policejním obvodu na vždy zakázán. To jí ale nevadilo v tom, aby dále policejně nehlášena v Praze u lidí charakteru sobě podobného nebydlela. Následkem toho byla mnohokrát zatčena a trestána i do své obce postrkem dopravována. Obzvlášť provozování její, světla se štítící živnosti byla tehdy tmavá zákoutí na rozhraní Žižkova a Vinohrad kol vilky Terezy a odlehle ulice nad Nuselskými schody. I v zapadácích páté čtvrti starého města Pražského byla tehdy známou osobností. Dělávala také volavku u Kaprové ulice před pověstným nevěstincem u G. /lákala muže/. Příležitostně také kradla, avšak na kapesní krádeže specializovala se až v pozdějším věku, a sice když jí bylo již čtyřicet pět let.

V krátkosti byla známou kapsářkou jak pražským detektivům tak i četnictvu na venkově. Je totiž dle určitého znetvoření tak nápadná, že jí dle něho již mnoho od ní okradených lidí vyšetřujícím orgánům popsalo, čímž jí tito vypátrali. Budiž jí však ku chvále přičteno, že vždy, když byla takto usvědčena, se k činu doznala. Svého času spřáhla se se známým kapsářem Ferdou L., s nímž byli tehdy postrachem a metlou venkovanů na výročních trzích.

Název „Baba“ dostalo se jí od kolegů kapsářů pro její nestálou činnost odbornou v tak pokročilém věku a pak proto, že vždy nosila šátek po staru až pod nos na babku uvázaný, což mimochodem okopírovala od ní

v současné době kapsářka J. Nyní se emancipovala a nosí klobouček, při čemž ovšem když je v „práci“ má ohnutý límec u kabátu a hlavu skloněnou, aby nebyla k poznání. Častokráte, když jsme ji pro nedovolený návrat do Prahy zavírali, vyhrožovala nám, že se provdá a vezme si Pražáka, aby patřila do Prahy. A skutečně, hrozbu tuto také letos uskutečnila a na stará kolena si vzala jistého C., notorického alkoholika do Prahy příslušného. Jakou měsíční apanáž mu za propůjčení svého jména a příslušnosti platí, není známo.

Opatření toto nezachrání ji však nikterak od našeho pronásledování pro kapesní krádeže.

Omluvou pro její nezákonný život může jí snad býti jedině to, že v časném mládí osiřela a dostala se do společnosti špatných lidí.

KRÁLOVNA KAPSÁŘEK

Velice zručnou kapsářkou je paní Š. Tato zručnost vynesla jí honosný název královny kapsářek. Dosáhla to ve svém oboru k metě tak zvané kapsářky mezinárodní. Ač je nyní čtyřiatřicetiletá, počala svoji kariéru teprve před desíti lety. Specializovala se na otevírání dámských kabelek. Zlaté její prsty dopomohly jí v roce 1924 ke slušnému jmění, které bohužel jsme jí zase odejmuli. Padla jí do ruky totiž kořist v ceně 200 000 Kč jedním hmatem. Byl to obsah kabelky jisté dámy, který se skládal z briliantové soupravy skvostů.

Tehdy členové kapesního oddělení kol. Landa a Salač vypátrali, že popis pachatelky hodí se na paní Š., šli a zatkli ji. Zapírala statečně a jelikož prohlídka i další pátrání nepřineslo kýženého výsledku, musela býti propuštěna. V pátrání a v shledávání důkazů proti ní se však pokračovalo. Konečně stopa odcizených skvostů vedla k dočasněmu bydlišti Š., do hájovny v M. n/L. vypravil se tudíž p. rev. Insp. Kinkor s kolegou Dlaskem za milou paní Š., do lesních samot, kde léčila své velkoměstem porouchané nervy. Zde provedli tak důkladnou prohlídku, že jí jak se říká, obrátily celou hájovnu na ruby. Námaha jejich byla veliká, běheme-li v úvahu nepatrný objem odcizených předmětů a nesčíslnou možnost jejich ukrytí. Počali od půdy a skončili s tím, že zcela prozaicky přerušili idylické miliskování párku hrdliček na zdi hájovny, kde starostlivá samička ve starosti o příští potomstvo a v domnění, že sedí na svých vajíčkách, měla pod sebou ve hnízdě drahocenné skvosty.

A tak Mařenka putovala znovu za mříže. Chmátka tato vynesla jí slušný trest na svobodě i tím, že navždy jí byl zakázán návrat do Prahy. Od té doby byla již několikrát trestána. Když již byla v Praze tak populární, že ve svém oboru působnosti zde byla prostě nemožnou, jezdila na venkovské výroční trhy a i když zde to dále nešlo, odjela za hranice, kde však jí také pšenice nekvetla. Spojila se tu ve společné práci se dvěma polskými mezinárodními kapsáři, byla zatčena a odpykává si nyní dlouholetý žalář v Mnichově.

TROJLÍSTEK

Toto pojmenování dal jsem jim proto, že jsou tři rodné sestry. Nejstarší Karla, potom Anna a nejmladší Miloslava. Pocházejí z chudé rodiny, kde otec nedávno zemřel až do vysokého věku pracoval. Patrný vliv na sešinutí sester T. do spádu šikmé dráhy zločinu měla zajisté jejich matka, která za svého mládí střetla se též s paragrafy pojednávajícími o bezpečnosti cizího majetku.

Chtěla mít z dcer „dámy“ a buditi v dělnické čtvrti, kde bydleli, dojem zámožné rodiny. Vypravují si také spolunájemníci domu, že jen pro zločinnost těchto tří sester spáchal jejich bratr před několika lety sebevraždu.

Slečna Anička, která jest nejschopnější a nejagilnější v kapsářském řemesle, nechala mu, pronásledována asi výčitkami svědomí, postavit na jeho hrobě pomník, který jest nejnákladnější na místním hřbitově v L.

Napsal jsem na počátku tohoto výňatku ze života kapsářů, že ne každému ku stáří jest těšiti se z ovoce svého namáhání, ale Aničce, v oboru, který si vytkla za svoje životní povolání, přálo štěstí tak, že zásluhou svých obratných rukou dopomohla celé rodině k jistému blahobytu i postavení vlastního domu.

Na krádeže po venkově jezdí jen jako dáma ve vlastním autu a celá rodina odívá se velkopansky. Ona sama pak nejezdí v čase, kdy toho roční doba dovoluje, jinak než v persiánovém kožichu a pro větší efekt nasadí si též na nos skřípec. Ani elegantní bílé rukavičky jí nechybějí, tyto však ovšem nosí v levé ruce, aby jí při „práci“ nepřekážely.

Nejstarší ratolest z těchto tří výtečnic počala krásti již jako školačka ze třetí třídy obecní školy. Byla mnohokrát trestána a nyní postavena pod stálý dozor. Proto nechodí na krádeže. Za to ale Anička o něco mladší jí plně zastane a na pomoc si bere nejmladší sestru Miloslavu, která jí po venkově dělá „zed“. Jsou v přítomné době nejnebezpečnějšími hospodářskými zlodějky na venkově, neboť do Prahy na krádež se přece neodváží, antoš sl. Anna má pobyt v ní navždy zakázaný. Přijíždí jen každoročně na svátek všech svatých a o Dušičkách, aby položila věnec na hrob svého nešťastného bratra. A v ten den jsou policejní orgány k ní tak benevolentní, že jí návštěvu Prahy mlčky trpí, což však jim nebudiž bráno ve zlé. Činí tak ze soucitu a pak proto, že vědí, že v ten čas Anička, dnes provdána za pana S., v Praze žádnou krádež nespáchá. Těmito třemi sestrami končím dámskou přehlídku kapesních zlodějek, ačkoliv vedeme v evidenci takových dobrých odbornic povícero. Nejmladší z těch, které současně pracují, jest dvanáct let.

RŮŽENA – BULDOG TAJEMSTVÍ DÁMY S ČERNÝM PSEM

Včera o 7. hodině došlo na Tylově náměstí k zvláštnímu výjevu. Na tržišti, uprostřed zástupu zvědavých diváků, klečela před jakýmsi mužem asi 30letá žena a se sepjatýma rukama muže zapřísahala: „Proboha vás prosím, pane inspektore, nedělejte mi to a neberte mě sebou. Smilujte se alespoň pro moji Lilinku. Vždyť chudáček zůstane zde opuštěna.“

Zoufale prosící klečící žena, tvrdý výraz obličeje muže, kterého žena titulovala „panem inspektorem“, zástup diváků, kteří se klonili na stranu „utiskované“ ženy a do toho vřískavý štěkot malého černého ratlíka – dokonalý cirkus, na který nepřivykli ani trhovci, svědci mnoha zoufalých výjevů. Zástup zaujal proti detektivovi hrozivý postoj a jednotlivci se dožadovali mírnosti vůči klečící ženě. Sám proti všem, detektiv nedbal žádných proseb a hrozeb a klečící ženu odvedl ze zástupu i s černým ratlíkem, který se k zadržené přátelsky hlásil. Na bezpečnostním oddělení byla situace daleko střízlivější. Zadrženou dámou byla 30 letá Růžena Machaňová, pověstná kapsářka známá v podsvětí jako „Růžena – buldog“. Přezdívku dostala pro neblahý výraz obličeje, který má zdeformovaný koňským kopytem, jež ji jednoho dne přitisklo k zemi. Machaňová je starou známou kapsářské brigády, která ji nesčetněkrát předvedla na čtyřku. Růžena – buldog má za sebou mnoho trestů, jež korunuje zákaz Prahy.

Machaňová je sice kapsářkou, leč její život je téměř románem, právě tak jako tajemné jsou příčiny, které ji přivedly na dráhu zločinu. Růžena Machaňová je dcerou známého pražského velmi seriózního obchodníka. Před lety stala se ji nehoda a byla v obličeji a na hlavě poraněna koněm. Všichni její příbuzní i policie tvrdí, že teprve od toho dne se stala s Růženou změna. Z počestného děvčete se stala pojednou krámská zlodějka a kapsářka, která si vysloužila nejošklivější pověst. Sama Machaňová tvrdí, že kdysi spatřila na trhu ženu, která druhé vytáhla z kabelky peněženku a že od toho dne nemůže odolat, aby sama neokradla jiného, koho má na blízku.

Machaňová byla dlouho policií hledána pro četné krádeže v obchodech a krádeže kapesní. Byla hledána vlastně zlodějka a pachatelka těchto krádeží, nikoliv sama Machaňová, na níž vůbec nepadlo podezření. Většina poškozených totiž tvrdila, že ve chvíli, kdy ztrátu zpozorovali, povšimli si dámy s malým černým psíkem. Detektivové zprvu tuto „dámu se psem“ nepodezírali, neboť ve svých záznamech neměli žádnou, která by na krádeže chodila se psem.

Teprve když podobných hlášení bylo více, pátrali na veřejných místech po této ženě a včera se konečně jednomu detektivovi z kapsářské brigády podařilo onu ženu zadržet. K jeho velikému údivu byla to Růžena – buldog, na níž vůbec podezření nepadlo. Teprve na čtyřce se vysvětlilo, že „Lilinka“, za níž Machaňová tolik prosila, není nikdo jiný než onen černý ratlík, z něhož se vyklubal – talisman pražských kapsářů.

Je to zvláštnost ze světa zlodějí. Zloději vesměs jsou pověřiví a této pověřivosti dávají průchod nejrozličnějším způsobem. U kapsářů se projevuje tím, že každý „řádný“ kapsářní zloděj, který chce docílit úspěchu a nechce být při tom dopaden, opatří si černého psíka, většinou ratlíka, kterého pak hýčká a mazlí se s ním, neboť je jeho talismanem – živoucím štěstím. Měli je téměř všichni pražští kapsáři: bratři Herlové, Kalivoda, Sýkorová a jiní. Tím se také vysvětlila úpěnlivá prosba Růženy Machaňové, která nechtěla ublížit svému bůžkovi, neboť kapsáři jsou ochotni za svůj talisman položit život. Machaňová bude po vyšetření všech svých zločinů dopravena do soudní vazby a bude trvat jistě velmi dlouho, než se opět setká se svou Lilinkou.

HRBATÝ FERDA

Nejstarším průkopníkem kapsářského řemesla po meči byl Ferdinand L. Začal působiti v květnu svého mládí, v dobách, kdy ještě naše babičky nosily své „kapesné“ ukryté v záhybech širokých šonkových sukní, v hlubokých kapsářích vzadu.

Světlo světa spatřil Ferdáček ve Lvově v Polsku, kde otec jeho vysloužil jako poddůstojník naší bývalé c.k. slavné rakouské armády vojnu a kde také jako t. zv. certifikatista získal podúřednické místo ve státních službách. Tam také nepodařený jeho syn prožil svá jinošská léta. Vyučil se řezníkem – a kapsářem. Neboť při svém řádném zaměstnání věnoval se ještě neřádným kurzům na vysoké škole kapsářské. A přihlížeje k jeho pozdější činnosti v tomto oboru nemůžeme neuznat, že vyučil se řádně. Slynout' Lvov a Lodž ode dávna jako nejlepší vyučitelé a dodavatelé mezinárodních kapsářů do ostatních států Evropy. V Praze setkáváme se s ním poprvé v roce 1894, kdy prvně byl pro kapesní krádež zatčen. Tehdy bylo mu 17 let. Byl za to soudně potrestán. Po odpykání toho trestu však kradl dále, a proto po nových trestech byl mu pobyt v Praze navždy zakázán. Byl dopravován do své domovské obce na Kolínsku, neboť jeho otec tam dožíval penzi, čímž on získal tehdejší příslušnost. Za své životní pouti byl ne méně než 113krát soudně trestán. Celkem strávil ve vězení 28 let, 1 měsíc a 18 dní svého života. Největší trest byl 5 let těžkého žaláře a nejméně 24 hodin vězení. V celkové době odpykávání trestu se 40 dnů postil. Do donucovací pracovny nemohl býti dodán pro svou

tělesnou vadu, dle které se mu dostalo od jeho kamarádů přezdívky „hrbatý Ferda“. Odborně činným byl až do roku 1929, kdy posledně byl dopaden při kapesní krádeži na venkovském výročním trhu. Krátce po tom uzavřela se je ho životní pouť úmrtím ve všeobecné nemocnici Pražské, kde zemřel na plicní chorobu, čímž mu všechny trestné činy byly světskou spravedlností prominuty.

PÁN S KNÍRKEM

Hned v druhém pořadí za předešlým výtečníkem následuje Pan J. M. S paragrafy trestního zákona počal se potýkati, když mu bylo 7 let. A již ve 12 letech byl zatčen pro svoji speciální kapsářskou činnost. Tehdy byl předán k potrestání otci. Ale již za 2 měsíce na to byl zatčen znovu pro kapesní krádež a sice na národopisné výstavě v Praze r. 1891. Ve svém řemesle pokračoval a tak když mu bylo 18 let, byl dodán do zemské polepšovny v Opatovicích. Z tohoto ústavu byl po 2 letech propuštěn, bohužel však nepolepšen. Pole své působnosti rozšířil a kradl kde se to jen dalo. Na trzích, poutích, pohřbech i v divadelních šatnách. Během čtyř let od svého propuštění z polepšovny byl nejméně dvacetkrát pro kapesní krádeže zatčen a potrestán. Nyní se tresty stále stupňovaly. M. byl též postaven pod policejní dozor. Nedbal však tohoto opatření a kradl vesele dále. Znovu byl zatýkán a znovu trestán. Stal se profesionálním kapsářem. Zajížděl za krádežemi i na venkovské trhy a pouti. Své zlodějské řemeslo již neopustil. V době, kdy jsem byl přidělen k oddělení pro stíhání kapesních zlodějů, měl jsem brzy čest se s ním v jeho zaměstnání seznámiti. M. měl marciální knír a přišel-li k nám některý postižený okradený nešťastník a říkal-li, že se na něho v davu tiskl jakýsi pán s knírem, věděli jsme hned, že je to náš známý M. On si nechal velice na tomto znaku svého mužství záležeti, pěstoval jej a byl na něj velice hrd. Byl to knír à la Vilém II. Současná kapitola jeho činnosti uzavřela se /snad prozatím/ tím, že tráví dny svého podzimu v donucovací pracovně v Pardubicích. Máme však naději, že jelikož je zdravý a statný pán, ačkoliv je mu jedenapadesát let, přečká ty tři roky v „rajtárně“ ve zdraví a my se s ním opět sejdeme někde v „AKVĚ“, jak nazývají kapsáři shluk lidí. Tento název povstal mezi nimi snad tím, že v kalné vodě /voda latinsky aqua/ se jim lépe loví.

Mnoho dalo by se vypravovati o životních osudech kapsářů a kapsářek, nechci však zdlouhavým a pocho-pitelně i ne pro každého zajímavým vypravováním unavovati naše čtenáře. Pro odborníka však a orgán s těmito lidmi denně se stýkající není však stať tato bez zajímavosti, ať již tím, kterak jednotlivé postavy v tomto kaleidoskopu se představující dostali se do kapsářského cechu, jakých triků při tom používají a nebo jaký byl konec jejich na sklonku životní dráhy.

NOVÉ TRIKY PRAŽSKÝCH KAPSÁŘŮ

Pražští kapsáři se počínají v poslední době modernizovat. Neúnavná činnost detektivů Dlaska a Tučka je donutila opustit příjemná působiště v Baťově pasáži v obchodním domě ARA, v ASU a u Löbla a tak se vymýšlejí *nové triky na pražské obecnstvo*.

Sledují osoby, které jdou telefonovat z pouličních automatů. Vybírají si hlavně ženy. Počkají, až si telefonující dáma položí kabelku na policičku a započne rozhovor. Pak otevrou dveře budky a ptají se, jak dlouho se telefonující zdrží. Při tom **kabelku odcizí**.

Tímto způsobem byla jistá dívka, která telefonovala z automatu u České banky na Václavském náměstí okradena o kabelku se 160 Kč. Celková škoda činí 400 Kč. Celkem stejný případ se udál v automatu před Lindtovou pasáží na Václavském náměstí. Dámě, která telefonovala, byla odcizena kabelka s částkou 1 000 Kč a se stříbrnou pudřenkou.

Jiný originální trik provedli kapsáři v budově šekového úřadu. Byli dva ve společnosti elegantně oblečené dámy. Sledovali jistého pána, který si vyzvedl 4 000Kč a uložil si je ve svrchní kapse raglánu. Při východu z budovy byl upozorněn cizí dámou, **že je zamazán na kabátě**. V okamžiku, kdy se čistil, vytáhl mu společník zdvořilé dámy toboleku z raglánu. Ztrátu zpozoroval as za hodinu.

Zajímavý případ kapesní krádeže se stal na Žižkově. Jistý bankovní úředník šel o půl noci domů. Když otvíral domovní dveře, přiběhla k němu mladá, velmi sličná žena v hnědém plášti a prosila jej o ochranu před darebáky, kteří ji pronásledují. Úředník schoval udýchanou ženu za domovní dveře. Pověsila se mu na krk **a vyplakala se na jeho hrudi**. Po několika minutách se statečný ochránce podíval před dům. Všude byl klid a tak se kavalírsky nabídl, že doprovodí ustrašenou ženu na poslední tramvaj. Doprovodil a šel domů. Měl v nitru blahý pocit, že vykonal ušlechtilý čin. Doma zjistil, že mu dáma **odcizila toboleku s částkou 500 Kč**. Klel jak pohan a šel udělat trestní oznámení.

Detektivové stíhající kapesní zloděje mají často příležitost poznati různou chásku, která v davu obecnstva počíná si skoro zrovna tak jako kapsáři, avšak která do toho „fochu“ vůbec nepatří. Jsou to tak zvaní „**Fetišisté**“, určitý druh lidí pohlavně úchylných. Několik druhů těchto nešťastníků, z nichž někteří počínají si při touze po dosažení svého fetišu tak podivně, že stojí za to alespoň jeden význačný druh Vám předvésti. Je to:

STŘIHAČ KNOFLÍKU

Velikonoční neděle r. 1925 s usměvavým ze závoje mraků vesele prokukujícím jarním sluncem, jehož paprsky již mile hrály, přilákala na pouť na Karlově náměstí hojně mládeže obojího pohlaví. I dospělí se svými rodinami přišli se za pěkného nedělního odpoledne poveseliti do ruchu pouti a skotačení mládeže. Davy obecnstva proudí cestou kol parku, kde rozestaveny jsou stánky různých atrakcí. Co chvíli zaslechnou výskot děvčat vyplácených od chlapců pomlázkou. Kde bývá eldorádo kapsářů a proto také my vypravili jsme se na pouť, ne však aby oddali jsme se radovánkám a požitkům, které skrývá pouť, nýbrž abysme pátrali po škůdcích cizích kapes.

Pozornost naši upoutal muž asi třicetipětiletý, silnější zavalité postavy, který nápadně přebíhal v davu mládeže před loutkovým divadlem, kde o smích vtipné nápady pana principála, režiséra i ředitele divadla v jedné osobě nebylo nouze. Počinání tohoto člověka bylo nám nápadné neboť jeho postava neodpovídala kapsáři, zkrátka nebyl to náš typ. Tím spíše vzbudil svým těkavým přebíháním v davu naši pozornost. Uprostřed shluku lidí přihlíželo s napětím hře několik dívek a k té z nejhezčí z nich se ten člověk stále vracel.

Pozorovali jsme jej. Při ukončení programu obrátili se rozveselené dívky k odchodu a tu spatřili jsme kterak onen muž přistoupil náhle těsně k u dívce v jeho pravé ruce se cosi kovově zalesklo pak rychlý pohyb levou rukou směrem k dívce hned na to pravá ruka následovala levou ozvalo se slabé cvaknutí – muž se od dívky odvrátil a rychle odcházel, to vše bylo dílem okamžiku. Podívali jsme se s kolegou na sebe a pak na děvče. Kabelku drželo v ruce a kapes na kabátu nemělo. Co ten čertův chlap jen stříhal? A že stříhal, poznali jsme podle cvaknutí. Muž se rychle vzdaloval a proto za ním, než nám zmizí v davu. Dostihli jsme jej po malé chvíli opět v davu a sice u panoptika a opět tam, kde stálo více dívek. Obcházel kruhem kolem nich, prohlížel si jejich obličej i postavy hezkou chvíli. Vyvolávač zval publikum dovnitř panoptika, čehož i dívky uposlechly a vešly. Náš muž však zůstal venku a čekal. As po čtvrt hodině vyšly dívky a tu on zase prodrav se promenujícími se přistoupil k dívkám a procedura jeho rukou i se známým cvaknutím nůžek se opakovala. Hned po tom, když muž odcházel, jsme obapolně se očima dorozumějíce k němu přistoupili a prohlásili jsme se mu. Byl překvapen a zalekl se. Odvedli jsme jej stranou za boudu střelnice. Ruce kolegy počaly prohlídkou jeho kapes, zatím co já dával jsem pozor, aby jej snad nenapadlo se dáti na útěk. Z pravé vrchní kapsy jeho kabátu vylovil kolega po malé chvíli nůžky a z levé vyňal – hrst knoflíků od dámských plášťů. „Na co máte ty knoflíky?“ ptáme se jej a on po kratším váhání se nám přiznal, že puzen zvláštní silou musí choditi do davů lidí a tam vyhledávati hezké dívky. Podaří-li se mu pak takové dívce nenápadně ustříhnouti knoflík u pláště, jest prý to jeho největší slastí a uspokojením pohlavního pudu. Dále se nám přiznal, že má doma plný hrnc těchto trofejí takto získaných. Když pak jest sám doma, pocituje velikou blaženost a útěchu, když knoflíky přehlídí, s nimi se laská a vzpomíná, který knoflík které hezké dívce ustříhl. Přitom vykouzluje si v duchu obraz té které dívky, vzpomíná, jaké měla oči, vlasy i postavu a to prý v něm vyvolává pocit úplného pohlavního uspokojení. Byl to silný zdravý muž v nejlepších letech. Záhady pohlavní zvrácenosti.

STŘÍKAČ ŽÍRAVIN

Před několika lety bylo hlášeno policii několik případů, kdy ženám prohlížejícím výklady obchodů byly neznámým pachatelem postříkány šaty a pláště jakousi žiravinou. Při chemickém zkoumání poznalo se, že se jedná o kyselinu solnou. Zahájili jsme pátrání a po delší době jsme pachatele dopadli in flagranti před výkladem velkého obchodního domu v Rytířské ulici. Byl to malý slabý človíček, asi 25 letý, ohyzdného obličej, povoláním pekařský pomocník. I tento se doznal při výslechu, že své činy páchal ze zvláštního potěšení, které měl, mohl-li nenápadně některé ženě oděv poskvřít kyselinou solnou. Za tím účelem hledal davy žen před výklady módních obchodů a zde nepozorován vykonal svůj čin. Lahvičku s kyselinou solnou nosil s sebou a byla u něho při dopadení nalezena.

Dne 19. listopadu t.r. povšiml jsem si novinářské zprávy Večerního Českého slova nadepsané:

Ničí ženám úmyslně šaty

Přepadá na ulici ženy a polévá je žiravinou. Koncem minulého týdne se procházela večer po hlavní třídě v Jablonci nad Nisou manželka jednoho místního malíře. Náhle ucítila, že byla kýmisi vzadu polita. Zjistila, že byla polita kyselinou solnou. Žiravina jí úplně zničila plášť. Případ byl oznámen policii, která po neznámém pachateli pátrá. Je to v posledních dnech již několikátý případ, kdy procházející se ženy byly takto napadeny a šat jim úplně zničen. Co tímto soustavným ničením šatů neznámý pachatel sleduje, je těžko se dopátrati.

Potud zpráva. I v tomto případě jedná se o pohlavní zvrácenosti. A až bude pachatel dopaden, zajisté se toto zjistí. Druh této pohlavní zvrácenosti jest dosti vzácný a jest možno, že jedná se o téhož pachatele jako před lety v Praze.

Další kategorie lidí pohlavně zvrácených jsou střihači copů mladým dívkám. Dnes, kdy děvčata nosí krátké

vlasý, není o činnosti tohoto druhu lidí slyšeti. Různých druhů pohlavně úchylných jest mnoho, avšak z ohledů veřejně mravných nedá se ani v odborném policejním tisku o těchto psáti. Jsou to druhy velice zajímavé a hodné studie jak psychiatrického tak i kriminalistického.

NĚCO O VÁŠNI ZLODĚJSKÉ

Se zloději je veliký kříž, jak vám povědí všechny obchodnice, ale dvojnásobný kříž je se zloději, kteří nekradou z nouze, ale pro vášeň. To proto, že kradou lidé, do nichž by to nikdo nečekal, třeba i u lidí, kteří je znají. Policejní ředitelství má seznam takových lidí a jejich jména a povolání jsou pro člověka, který se v této vášni nevyzná, skutečným překvapením.

Jsou však také zloději, kteří slučují oboje, kradou nejen z potřeby, ale také z vášně a ti jsou nejnebezpečnější. Jeden z nich, Jaroslav H. z Krče, byl zatčen především, když kradl ženské, která koketovala s jeho kamarádem, z kabelky peníze. H. nadával potom při výslechu sám sobě, že když kradl, byl prý slepý a hluchý jako teřev a ani neviděl, že těsně za ním stojí detektiv Dlask z protikapsářského oddělení. Na čtyřce pak si chtěl nafačkovat, poněvadž si nemohl vysvětlit, jak to přišlo, že neviděl obtloustlého Dlaska, detektiva, který ho zatýkal nejméně po páté a který se s Tučkem na něj dívali a pozorovali téměř se zájmem vědeckým, kterak tento mladistvý, ale přitom nejrafinovanější kapsář si počíná. A kterak se třese na celém těle rozčilením, které nelze přirovnat k rozčilení z nějaké vášně jiné, poněvadž toto rozčilení je silnější.

A toto rozčilení je asi důvodem, proč kradou i lidé, zvláště pak ženy, které to nepotřebují, ale trpí t. zv. kleptomanií. V tomto ohledu mají nejlepší zkušenosti prodavačky a obchodníci z trhů, neboť tam se velice často stává, že vidí takový obchodník, kterak slušně oblečená dáma mu bere ze stánku brambory a dává si je do tašky. Škoda obyčejně není tak veliká, poněvadž také trhovci už si zvykli dávat na dosah cizí ruky jen zboží levné, které tolik nesvádí a jehož pochopitelně není tak velká škoda. Trhovci, kteří mají svoje zkušenosti, to dělají také tak, že nechají dámu v domnění, že to nezpozorovali a teprve když žena odchází, požádají slušným tónem, aby dáma dala zvážít také to zboží, které už má v tašce. A počínají si hruběji teprve tehdy, když „zákaznice“ to odepře anebo zapírá.

Také obchodníci se smíšeným zbožím mají podobné zkušenosti. Ten krejcar, který bývá „pro štěstí“ přibit na pultech téměř u všech obchodníků, má ještě jiný účel, než se zákazníkům říká, a to hlavně vyzkoušet dlouhé prsty, které si chtějí hrát s cizím majetkem.

Jeden obchodník na Smíchově si udělal pokus, který se mu osvědčil jako skvělá zábava s lidmi. K pultu si nechal provést od elektrotechnika signální zařízení, spojené s korunou, jež dělala dojem, že byla zapomenuta obchodníkem na okraji pultu. Mluvili jsme s tímto obchodníkem a ten nás ujistil, že nikdy a nikde se nepobavil tak jako ve svém obchodě nad lidmi, – a jsou to i lidé s dobrým postavením, kteří chtěli nepozorovaně a tiše stáhnout s pultu korunu, která v jejich prstech způsobila pekelný hřmot. Ty obličeje udivené, oči otevřené hrůzou z dopadení při krádeži a výmluvy lidí, kteří byli takto nemile překvapeni, si nemůže vymyslet ani autor s fantazií nejbujnější. A onen obchodník je toho názoru, že tento jeho zvonek, tak obávaný, vyléčil z kleptomanie víc lidí než psychiatři, ke kterým se mají lidé touto nemocí postižení uchýlit.

DETEKTIV ZACHRÁNIL ŽIVOT SEBEVRAHOVI

/PRAŽSKÝ LIST 26.10. 1936/

Z nešťastné lásky chtěl vypít v pražském automatu láhev lysolu

V jistém automatu v Praze II. spáchal včera pokus sebevraždy lysolem neznámý mladík. Do automatu přišel asi kolem 17. hodiny a při sklenici piva psal na stole dopis. Jak se později zjistilo, byl to dopis na rozloučenou, adresovaný jeho dívce. Když dopsal, vytáhl z kapsy láhev lysolu a počal pít. Kolem jeho stolu šel v tom okamžiku náhodou hlídkující detektiv Tuček, který podle čpavého zápachu lysolu ihned poznal, že mladík se chce zbavit života. Vytrhl mu láhev z ruky a tím zabránil, že mladý sebevrah svůj čin nemohl dokončit. Mladík byl převezen do Všeobecné nemocnice, kde v něm zjištěn 26letý obchodní příručí Rudolf Šádek z Prahy I. Důvodem sebevraždy je nešťastná láska.

Miloš VANĚČEK, NPC

PRAMENY:

Z pozůstalosti obvodního inspektora Tučka, kterou laskavě poskytl jeho vnuk.

KNIHOVNIČKA

<http://www.jota.cz>

Do knihovničky jsem vybral dva tituly z nakladatelství JOTA

MÉ SYNY ZNIČIL HEROIN

Elizabeth Burton-Phillipsová

Formát 140 x 210 mm, 264 + 8 stran

ISBN 978-80-7217-560-4

Zkuste se vcítit do role rodiče, jehož potomek ztratí jakékoli zábrany, protože jeho mysl a tělo ovládl heroin. A zkuste si představit, že máte takové potomky dva. Že vaši synové jsou dvojčata na heroinu, lžou vám, podvádějí vás a okrádají. Co je silnější, mateřská láska, nebo pud sebezáchovy? Co dělat, když vidíte, že ani jejich sourozenecká láska se nestala tím, co by jim mohlo podat záchranné lano? Pevné bratrské pouto představuje spíš přítěž, která způsobuje, že se vzájemně neustále stahují do propasti. Z tohoto začarovaného kruhu existuje jediná cesta ven. A tou je smrt.

Elizabeth Burton-Phillipsová není spisovatelka. Tuto knihu napsala jako matka dvou chlapců-dvojčat, od třinácti let experimentujících s drogami. Prošla se svými syny celou cestu jejich postupného pádu na dno a věří, že příběh její rodiny pomůže ostatním rodičům drogově závislých vyrovnat se s nastalou situací a snad i v lepším případě těmto událostem vůbec předejít.

Když mi doktor Graham předepsal ten methadon, máma mi nakoupila za 200 liber heroinu, abych nějak překlepal tu dobu, než se dostanu na Detox 5. Udělala to, protože se bála, že to nezvládnou a že i na methadonu dostanu „absták“. A vím jistě, že tehdy jsem měl navíc ještě fixaci na jehlu.

Máma si myslela, že Nick s Joannou jsou v pořádku, ale ti ji jenom balamutili. Nemohl jsem to snést. Pořád jsem měl nutkání jí říct: „Proboha, copak to nevidíš, mámi?“ Přijeli za mnou do Baskingstoke a polovinu toho heráku mi sebrali. Říkali, že jim to stejně dlužím, protože jsem to dostal zadarmo od mámy.

NA VLASTNÍ KŮŽI - SKUTEČNÝ PŘÍBĚH O NÁVRATU Z PEKLA PROSTITUCE A DROG

Holdenov, Kate

Formát 130 x 200 mm, počet stran 288

ISBN 8072174215

Autobiografický příběh mladé Australanky, z které se stane regulérní „fet’áčka“. Heroin opanuje celý její život. Odcizí se rodičům a kvůli krádeži ji vyhodí z práce. Život mladé ženy se točí už jen kolem jediné věci – kde sehnat peníze na „šleh“? Ocitá se jako nezkušená prostitutka na ulici, rychle se však novému „životnímu stylu“ přizpůsobuje. Po čase stoupá po profesionálním žebříčku – z ulice odchází, začíná pracovat jako lepší prostitutka v honosném pánském klubu. Občas se pokouší závislosti zbavit, léčí se v odvykacím centru, ale droga je vždy silnější než ona. Navíc musí pracovat, aby zajistila peníze na drogy i pro svého závislého přítele. Život v bludném kruhu. Kate se z něj však po mnoha letech dokáže s pomocí rodiny a přátel vymanit, je zase „čistá“ a odjíždí do Evropy začít „nový“ život.

Velmi upřímná autobiografie dívky, která se kvůli drogám dostane až na samé dno.

NAKLADATELSTVÍ SVĚT KŘÍDEL /www.svetkridel.cz/

se zabývá výhradně leteckou a válečnou literaturou, a odbornými publikacemi pro letecký sport. Vzniklo v roce 1990 a od té doby vydalo více než 200 titulů, z nichž k nejúspěšnějším patří například série **Na nebi hrdého Albionu** od Jiřího Rajlichy. K úspěšným autorům patří například **Jindřich Marek**, autor, který v nakladatelství vydal dvanáct publikací (Pátou kartu bere smrt, Barikáda z kaštanů, Pod císařskou šibenici a další).

OCELOVÝ HŘEBEC MIG-19 A ČESKOSLOVENSKÉ LETECTVO 1958 - 1972

Autor: Libor Režňák

Rok vydání: 2008

Cena: 450,- Kč

Titul „Ocelový hřebec Mig-19“ je autentickou prací, jaká v české letecké literatuře dosud scházela. Autor Libor Režňák v ní čtenáři předkládá ucelená fakta o zavádění, používání i postupném vyřazování prvního nadzvukového typu čs. vojenského letectva. Nejde pouze o kompletní popis technického rámce uvedené problematiky. Bývalý vojenský pilot si všímá také „lidské“ stránky celého procesu, navozené popisem životních osudů řady letců, s typem Mig-19 spojených. Některé tituly mohou v knihovně leteckého nadšence jistě scházet, v případě „Ocelového hřebce Mig-19“ by šlo o chybu přímo nenapravitelnou!

BYLO - NEBYLO U LETECTVA

Autor: Jan Mazálek

Rok vydání: 2008

Cena: 220,- Kč

Tato kniha je další z řady autobiografických prací bývalých přílušníků čs. vojenského letectva. Bez širších souvislostí přináší pohled řadového pilota na službu v ČSLA rozmezí 50. – 80. let minulého století.

LÉTAL JSEM PATNÁCTKU

Autor: Míťa Milota

Rok vydání: 2008

Cena: 250,- Kč

Tato publikace je další z prací, přibližující období začátků proudového letectva v Československu. Autor, příslušník 13. poválečného turnusu absolventů Leteckého učiliště podává nezkrácené svědectví o nelehkém období čs. historie vůbec.

ŽIVOT MEZI NEBEM A ZEMÍ

Autor: Ladislav Žemla

Rok vydání: 2008

Cena: 200,- Kč

Tato kniha shrnuje zážitky autorovy pětaticetileté služby u leteckého „řemesla“, kdy nalétal přes 20 tisíc letových hodin. K letectvu vstoupil jako dvacetiletý v roce 1945. Patří k vůbec první poválečné generaci, navazující na bohatou, leč přetrženou historii čs. letectví. Po základním výcviku působil ve funkci palubního radiotelegrafisty. Pro neujasněné personální otázky tehdejší lidové armády však v polovině padesátých let odešel do civilního sektoru a nastoupil k pozemní službě u Leteckého dopravního oddílu státního přepravce – ČSA.

BEZ NICH BY NEVZLÉTLI

Autor: Stanislav Vystavěl

Rok vydání: 2008

Cena: 390,- Kč

Jak naznačuje název, knížka pojednává o lidech a technice patřící nerozlučně k létání. Co je obsahem, vystihují následující řádky ze závěrečné statě – místo doslovu: „Předkládané dílo, v němž jsem dostal poslední slovo“, je v letecké literatuře naprosto vyjimečné a zaslouží si několik poznámek. Dosud se autoři a vydavatelé věnovali jen leteckým útvarům a jednotkám a ti, kteří pro ně zabezpečovali veškerý pozemní servis, zahrnující nepřeberné množství úkolů z nejrůznějších oblastí a oborů, zůstávali mimo okruh zájmu...

HRDINOVÉ ŽELEZNÉ OPONY

Autor: Ivo Pejčoch

Rok vydání: 2008

Cena: 250,- Kč

Útěky do svobodného světa s pomocí neobvyklých technických prostředků v letech 1949 – 1989.

TOBRUCKÝ DENÍK

Autor: Jindřich Marek

Rok vydání: 2008

Cena: 290,- Kč

Zpráva o československých obráncích obklíčené libyjské pevnosti.

TANKY PRAGA

Autor: Ivo Pejčoch

Rok vydání: 2007

Cena: 330,- Kč

Českomoravská Kolben Danběk, jeden z pilířů československé strojní výroby se zapsala do historie i jako velmi významný producent obrněné techniky. První pokus je v rámci firmy datován již do let první světové války, po pokusech z dvacátých let nastalo nejslavnější období podniku, který dokázal vyvinout tanky vlastních vzorů, vyzbrojit jimi domácí armádu a dosáhnout mimořádných exportních úspěchů...

BITEVNÍ VRTULNÍK MI-24

Autor: Jakub Fojtík

Rok vydání: 2007

Cena: 590,- Kč

„...Bitevní vrtulník Mil Mi-24 vznikl v SSSR po počátečních ne zcela úspěšných pokusech vytvořit bitevník úpravou typů Mi-1, Mi-4 a Mi-8. Mi-24 znamenal pro Sovětský svaz novou kategorii válečného prostředku, a to jak svým pojetím, tak i „kvalitou“ plnění svých úkolů. Schopnost převážet výsadek, a ještě jej palebně krýt, výrazně změnila taktiku nasazení pěchoty. Vrtulník přestal sloužit pouze jako transportní prostředek. Úroveň mobility a vyzbrojenosti pěchotních výsadků díky Mi-24 nepředstavitelně vzrostla. Také boj s protivnikovou obrněnou technikou byl jednodušší...“

CHEBSKÁ KŘÍDLA

Autor: Luděk Matějčec

Rok vydání: 2006

Cena: 300,- Kč

Kniha provází čtenáře nejprve nejstarším letištěm, vzniklým ještě v dobách Rakousko-Uherska, které po vzniku ČSR bylo jediným na celém území nové republiky, které také dalo první letadla. Přiblíží slavnou éru československého leteckého školství první republiky i její největší postavy – J. Hamšíka a „krále vzduchu“ Františka Nováka. Osvětlí působení Četnických leteckých hlídek v době Sudetské krize až po zánik Československa. Poprvé vůbec je zde dokumentováno působení jednotek Luftwaffe, přistání Zeppelinu v Chebu...

BARIKÁDA Z KAŠTANŮ

Autor: Jindřich Marek

Rok vydání: 2005

Cena: 290 Kč

Boje na pražských barikádách byly největším bojovým vystoupením českého národa ve 20. století. Tato kniha se dívá bez emocí a předsudků na hlavní protagonisty této významné historické události. Text knihy provází mnoho unikátních fotografií a zajímavých příloh.

ZA FRONTOU NA VÝCHODĚ

Autor: Jiří Šolc

Rok vydání: 2003

Cena: 260 Kč

Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války 1941–1945.

LÉTAJÍCÍ TYGŘI

Autor: Gregory „Pappy“ Boyington

Rok vydání: 2001

Cena: 220 Kč

Pilot US Marine Corps v Barmě a v Pacifiku.

Miloš Vaněček

Pro objednání knih se můžete kontaktovat na e-mailu: svetkridel@seznam.cz

Vážené kolegyně a kolegové policisté, spoluvojáci v nekonečné válce s drogami!

Píši tuto stat' v závěru roku 2008, v závěru 17. roku existence Národní protidrogové centrály a několik dní po tiskové konferenci, kde jsem oznámil svůj odchod na počátku roku 2009.

Vzpomínám dnes s úsměvem, když jsem před 18-ti lety v 7.patře „Kongresovky“ (Správa hl.m.Prahy) jako zástupce vedoucího pražského protinarkotického oddělení „maloval“ návrh federální protidrogové brigády, jak jsem se zabýval až takovými „podstatnými“ záležitostmi jako např. počtem židlí na PDB (protidrogové brigádě). Vzpomínám ale také na to, že jsem si sám do vínku hned dal při ustanovení do velitelské funkce, že se musím držet vždy následného „příkázání“. Musí to být útvar složený z lidí oddaných své službě, útvar nezávislý na politice, vysoce profesionální a pokud jde o mně, že nikdy ani v jediném okamžiku nesmím „spadnout“ do škatule některých velitelů „držících se židle za každou cenu“.

Mezi své osobní závazky jsem si taktéž předsevzal, že se nikdy neskloním před tlakem kohokoliv a čehokoliv, co půjde proti útvaru anebo proti boji proti drogám.

Víte sami, co snah bylo za ta léta! Pseudokauz o mém údajném estébáctví, bílých kápích, jak jsem měl v mých 8-mi letech schvalovat okupaci, jak jsem jako vyšetřovatel VB měl být špiónem, jak jsem blázen ztotožňující se se Sv. Pavlem atd., atd.

Prostě se hoši „z druhé strany“ neustále snažili, aby buď nějak „eliminovali“ mně anebo ideálně útvar jako celek.

Národní protidrogová centrála je dnes na absolutním vrcholu. Tým skoro 200 lidí, který zužitkovává léta a léta budování a úsilí se strukturou a vnitřními pravidly, které se odrážejí v ukončených operacích, s vynikajícím domácím a zahraničním renomé s ideální dislokací, operativních, procesuálních, analytických, metodických, logistických a dalších pracovišť.

Když si dnes vzpomínám na své hádky např. s někdejším NPP Zátorským, který mé návrhy o nutnosti spojení analytiků s výkonem „oznámkoval“ turzením, že to je nebezpečný totalitní trend, nebo mé návrhy o nutnosti „sezení“ vyšetřovatelů a operativy pohromadě dokonce odmítl slovy, že to je totalitní nesmysl, tak se opravdu musím usmát, když dnes vidím faktický ideální model NPC, kdy na centrále v Praze sídlí de facto pár metrů od sebe všechny tyto odbornosti, v řadě případů ve stejných objektech a kancelářích.

Můj poslední velký úkol minulých let byl „vyhádat“ a zabezpečit přesun procesualistů z centra Prahy do objektů v Praze 6, sousedících se stávajícími objekty NPC, kde už dlouhá léta „seděli“ detektivové, analytici, logistika a celé zázemí NPC. I tento úkol se nakonec po 5-ti letech podařilo prosadit.

Takže dnes, v tuto dobu, můžu konstatovat, že jsem NPC dovedl do stavu, který jsem si v roce 1991 předsevzal.

Nikdy, a to podtrhuji, nikdy bych tohoto cíle nedosáhl, bez skvělé týmové práce vedení NPC, bez skvělých výsledků, nasazení a obětavosti drtivé většiny pracovníků NPC a bez skvělé práce a výsledků a spolupráce vás, stovek a stovek policistů základních ale i speciálních útvarů policie ČR, které nás v našem úsilí podporovali, spolupracovali a v nekonečné řadě případů sami bojovali proti narkobyznysu v mnohem těžších podmínkách, než NPC.

Vy všichni na tom máte obrovský podíl a dovoluji vám vyjádřit nesmírné poděkování za ta dlouhá léta společného úsilí a vzájemné spolupráce.

Vážené kolegyně a kolegové,

nastal také čas splnění mého druhého hlavního předsevzetí z roku 1991, „nedržet se židle za každou cenu“.

Dospěl jsem k tomuto rozhodnutí na prahu 18-ti let NPC po zvážení všech možných aspektů a fakt a usoudil jsem, že nyní ten stav pro splnění mého závazku nastal.

Dovedl jsem NPC do stavu a formy shora definované a to s pomocí vás všech. Jsem na velitelské funkci 18 let. Nastal čas změny.

Moji milí spolupracovníci a kamarádi ze všech složek policie České republiky,

děkuji vám! Děkuji za ta dlouhá léta společné práce a přeji vám všem sílu, zdraví a především přání, neskloňte se nikdy před protivníkem ať má jakoukoliv podobu. Ať už zločince, korupce, peněz, moci nebo zbabělosti, strachu, lži, intrik, závisti atd., atd. Vždyť všichni víte a znáte, co a kdo vždy ničil a ničit bude naši policejní práci.

V protidrogové problematice zůstávám i v civilním sektoru a v srdci také vždy zůstanu policejním důstojníkem hrdým na svou práci.

Mnoho štěstí a sil do dalších let vám všem přeje

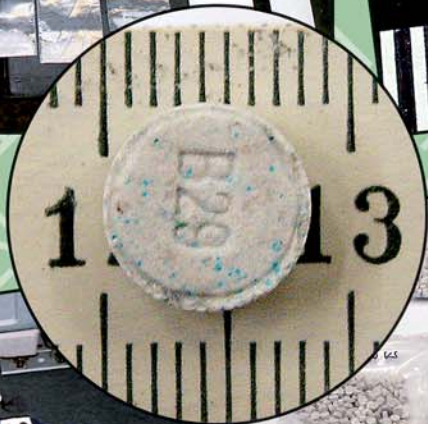
plk. JUDr. Jiří KOMOROUS

Vážení čtenáři,

dovolte mi, abych Vám jménem ředitele Národní protidrogové centrály plk. JUDr. Jiřího Komorouse i jménem redakce Bulletinu popřál v roce 2009 pevné zdraví, hodně pracovních úspěchů a osobní pohody.

Miloš Vaněček

Policie zlikvidovala továrnu na výrobu drogy extasy

Olga Franzlová

Ilegální továrnu na výrobu syntetické drogy extasy zlikvidovala v Jesenicích u Prahy minulý týden společná skupina Národní protidrogové centrály (NPC) v součinnosti se středoevropskou zásahovou jednotkou a letkou MV. Při akci byla zajištěna výchozí surovina i výsledná droga v celkové hodnotě 300 milionů korun.

Ředitel NPC Jiří Komorous to sdělil novinářům na pondělní tiskové konferenci v Praze. Jak informoval, akce se připravovala 18 měsíců a začala 31. května večer, kdy společná skupina NPC a Generálního ředitelství cel (GRC) zatkla na hraničním přechodu Lisková při výjezdu do Nizozemí šéfa organizace. Jde o 40letého Čecha, který v roce 1968 emigroval do Holandska.

Následujícího dne ráno vnikl speciální smíšené komando do sou-

kromého objektu v Jesenicích, kde zatkl pět lidí a zajistilo nepoškozené výrobní zařízení na drogu v hodnotě zhruba 15 milionů korun.

Postupně policie zatkla ještě další dva muže. Tři ze zadržených jsou holandské občany, zbývající Češi. Všem bylo sděleno obvinění pro trestné činy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů a dále pro šíření toxikomanie, za něž jim hrozí trest odnětí svobody na 8 až 15 let.

Policisté vyčkávali s akcí do chvíle, kdy továrna najela na zkušební provoz. Veškerá produkce měla směřovat do Holandska. Dělníci v okamžiku razie normálně pracovali. Zatkl vstříbit

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA

ÚTVARU PRO ODHALOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU
SLUŽBY KRIMINÁLNÍ POLICIE 1995–2000
/1995/

Na přelomu 1994/95 proběhla reorganizace tehdejší Ústředny kriminální policie na nové útvary. Vedení policie a resortu MV upravilo organizaci protidrogového výkonu policejní služby tak, že zrušilo NDIS a spojením úkolů a organizace NDIS a bývalého odboru drog ÚKP vytvořilo **Národní protidrogovou centrálu**, která se stala součástí samostatného Útvary pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie.

Bylo vytvořeno 5 výkonných oddělení a 2 servisní skupiny. Tato organizace byla zvolena na základě analýzy činnosti OD ÚKP za rok 1994, na základě průzkumů incidence a prevalence hygienickou službou. Došlo k vyšší specializaci jednotlivých pracovních skupin podle převládajícího druhu OPL a podle původu osob zapojených do činnosti zločineckých seskupení.

1. oddělení – heroin
 2. oddělení – kokain
 3. oddělení – cannabisové produkty
 4. oddělení – syntetické drogy, domácí drogová scéna
 5. oddělení –
 1. skupina – mezinárodní, osoby z Balkánu, daleký východ
 2. skupina – prekurzory
- samostatná skupina koordinace a metodiky
– samostatná skupina analytiky a informací

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA ÚTVARU PRO ODHALOVÁNÍ ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU SLUŽBY KRIMINÁLNÍ POLICIE 1995–2000 /1996/

V roce 1996 byla korunována několikaletá snaha NPDC přísně a přesně vymezit působnost jednotlivých složek Policie ČR na úseku boje proti drogové kriminalitě. Byl vydán závazný pokyn policejního prezidenta, kterým se upravil postup příslušníků policie ČR při odhalování trestné činnosti související s toxikomanií. Tento pokyn řešil základní vztahové otázky mezi subjekty působícími v této oblasti a současně určil věcnou příslušnost těchto subjektů z hlediska stupně organizovanosti páchané trestné činnosti, z hlediska zapojení mezinárodního prvku a podobně, dále určuje povinnosti a oprávnění těchto subjektů z hlediska sběru a přístupu k informacím, spolupráce se zahraničím, plnění hlásné povinnosti atd.

Byla vytvořena druhá stálá pracovní skupina složená z pracovníků oddělení drog odboru boje proti podloudnictví GŘC a pracovníků 2. skupiny 5. oddělení NPDC pro zlepšení boje v rámci chemické diverze. V této skupině působí ještě pracovníci samostatného inspektorátu OPL ministerstva zdravotnictví. Tato činnost má za cíl působení proti možnému úniku prekurzorů zpod kontroly a jejich zneužívání k nelegální výrobě OPL.

Vedení ÚOOZ, policejního prezidia a Ministerstva vnitra dále vyšlo vstříc dislokačním a reorganizačním požadavkům NPDC, kdy tak byla definitivně vyřešena dislokace NPDC včetně možnosti dalšího rozvoje technického zabezpečení a prohloubena vnitřní specializace jednotlivých pracovišť NPDC.

Toto vysoce pozitivní rozhodnutí nadřízených složek NPDC staví na vyšší kvalitativní úroveň spolupráci NPDC s GŘC, neboť společná dislokace této skupiny umožní lepší technické vybavení a jeho efektivnější využívání.

2009

LEDEN		ÚNOR		BŘEZEN		DUBEN		KVĚTEN		ČERVEN	
Po	5 12 19 26	Po	2 9 16 23	Po	2 9 16 23 30	Po	6 13 20 27	Po	4 11 18 25	Po	1 8 15 22 29
Út	6 13 20 27	Út	3 10 17 24	Út	3 10 17 24 31	Út	7 14 21 28	Út	5 12 19 26	Út	2 9 16 23 30
St	7 14 21 28	St	4 11 18 25	St	4 11 18 25	St	1 8 15 22 29	St	6 13 20 27	St	3 10 17 24
Čt	1 8 15 22 29	Čt	5 12 19 26	Čt	5 12 19 26	Čt	2 9 16 23 30	Čt	7 14 21 28	Čt	4 11 18 25
Pá	2 9 16 23 30	Pá	6 13 20 27	Pá	6 13 20 27	Pá	3 10 17 24	Pá	1 8 15 22 29	Pá	5 12 19 26
So	3 10 17 24 31	So	7 14 21 28	So	7 14 21 28	So	4 11 18 25	So	2 9 16 23 30	So	6 13 20 27
Ne	4 11 18 25	Ne	1 8 15 22	Ne	1 8 15 22 29	Ne	5 12 19 26	Ne	3 10 17 24 31	Ne	7 14 21 28

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA
SLUŽBY KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ
2001 – 2006

Dne 15. ledna 2001 byla NPC na základě rozkazu policejního prezidenta vyjmuta z organizační struktury Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu a stala se samostatnou specializovanou jednotkou, odpovědnou především za odhalování a dokumentování organizované drogové kriminality v ČR. Současně je NPC garantem mezinárodní spolupráce v této oblasti, zejména s ohledem na mezinárodní smlouvy, jejichž signatářem je Česká republika.

Národní protidrogová centrála kromě represivní činnosti dále provádí: systematický sběr a zpracování informací, jejich operativní analýzu, třídění a strategické výstupy, poskytuje podklady pro kompetentní orgány, pro statistické účely, prevenci, oblast státní správy a legislativy, zabezpečuje nepřetržitý informační servis pro potřeby dalších složek Policie ČR provádí koordinaci činnosti subjektů zúčastněných na boji proti trestné činnosti na úseku OPL a sjednocuje jejich postup. Vytváří podmínky a předkládá podklady pro výměnu informací s obdobnými zahraničními útvary, spolupodílí se na vytváření účinných postupů a strategií pro boj s trestnou činností na úseku OPL.

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA
SLUŽBY KRIMINÁLNÍ POLICIE A VYŠETŘOVÁNÍ
2001 – 2006

Na základě rekonstrukce trestního práva, zejména trestního práva procesního, účinného od 1. ledna 2002, došlo k faktickému spojení NPC s oddělením vyšetřování Úřadu vyšetřování pro Českou republiku a tímto vznikla společná služba kriminální policie a vyšetřování NPC – ideální model policejní složky ve skutečně efektivním boji proti drogové kriminalitě.

Dne 15. července 2002 vznikly v rámci NPC 4 expozitury a od 1. srpna 2002 další 2, které sídlí v Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Díky tomu je NPC v současné době schopna monitorovat dynamiku drogové trestné činnosti v rámci celé ČR a reagovat na ni. NPC dále vyhledává, odhaluje, dokumentuje a objasňuje organizovanou drogovou kriminalitu na celém území České republiky, v rámci mezinárodní spolupráce sjednocuje a koordinuje postup specializovaných pracovišť. NPC reprezentuje a zastupuje policii mimo resort, spolupracuje s Radou vlády pro koordinaci protidrogové politiky a dalšími ústředními orgány státní správy.

Na centrálních výkonných pracovištích NPC byla po hloubkové analýze v roce 2004 provedena reorganizace. Původních 6 operativních oddělení, primárně odpovědných za oblast trestné činnosti podle etnického původu pachatelů a sekundárně dle jednotlivých druhů OPL, bylo k 1. 7. 2004 sloučeno do 2 oddělení s vymezením věcné příslušnosti podle základního dělení OPL

1. oddělení zpracovává problematiku přírodních a polosyntetických drog,
2. oddělení problematiku syntetických drog a prekurzorů.

2009

ČERVENEC

Po	6	13	20	27	
Út	7	14	21	28	
St	1	8	15	22	29
Čt	2	9	16	23	30
Pá	3	10	17	24	31
So	4	11	18	25	
Ne	5	12	19	26	

SRPEN

Po	3	10	17	24	31
Út	4	11	18	25	
St	5	12	19	26	
Čt	6	13	20	27	
Pá	7	14	21	28	
So	1	8	15	22	29
Ne	2	9	16	23	30

ZÁŘÍ

Po	7	14	21	28	
Út	1	8	15	22	29
St	2	9	16	23	30
Čt	3	10	17	24	
Pá	4	11	18	25	
So	5	12	19	26	
Ne	6	13	20	27	

ŘÍJEN

Po	5	12	19	26	
Út	6	13	20	27	
St	7	14	21	28	
Čt	1	8	15	22	29
Pá	2	9	16	23	30
So	3	10	17	24	31
Ne	4	11	18	25	

LISTOPAD

Po	2	9	16	23	30
Út	3	10	17	24	
St	4	11	18	25	
Čt	5	12	19	26	
Pá	6	13	20	27	
So	7	14	21	28	
Ne	1	8	15	22	29

PROSINEC

Po	7	14	21	28	
Út	1	8	15	22	29
St	2	9	16	23	30
Čt	3	10	17	24	31
Pá	4	11	18	25	
So	5	12	19	26	
Ne	6	13	20	27	